

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

**DİJİTAL YERLİLERİN DİJİTAL AKTİVİZM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

ALMİNA AKSUCU

İSTANBUL, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

**DİJİTAL YERLİLERİN DİJİTAL AKTİVİZM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

ALMİNA AKSUCU

Danışman: Prof. Dr. Ayda Uzunçarşılı Soydaş

İSTANBUL, 2022

ÖZET

DİJİTAL YERLİLERİN DİJİTAL AKTİVİZM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Son 50 yılda internetin doğuşuyla toplumsal yaşıntının her alanında önemli ölçüde değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir. Bu değişimin en önemli etkisi ise geleneksel iletişim araçlarından daha etkili ve hızlı bir iletişim ortamı sunan dijital iletişim araçları ve beraberinde getirdiği kültürel değişim olmuştur. Bu yeni ve alternatif iletişim araçları 1970’lerden itibaren “aktivizm” olarak anılan toplumsal hareketleri de varlığıyla dönüştürmüş ve günümüzde demokrasinin vazgeçilmez bir parçası olan sivil toplumu da etkilemiştir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan ve gelişen sosyal medya ise özellikle dijital dünyaya doğan ve teknolojik gelişmelere kolaylıkla adapte olabilen dijital yerlilerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Sosyal medya ağları, toplumsal gündemin bu ağlara taşınmasını ve bu ortamlar üzerinde oluşturulmasını da beraberinde getirmiştir. Bu durum hem bireyler hem de sivil toplum kuruluşları gibi değişim yaratma amacı güden kurumlar için önemli fırsatlar taşımaktadır. Bu platformlar bireylere tepkilerini ve düşüncelerini kısmen daha özgür ve kolay şekilde dile getirme fırsatı tanırken, sivil toplum kuruluşlarına da daha geniş bir kitleye etkili şekilde ulaşma imkanı sunmaktadır.

Bu çalışmada dijital yerlilerin dijital aktivizm eğilimleri, sivil topluma ve kuruluşlarına katılımları üzerinden incelenmiştir. Nitel yöntemle gerçekleştirilen çalışma iki aşamalı olup veriler ilk aşamada 6 farklı STK ile gerçekleştirilen mülakatlarla; ikinci kısmında 7 dijital yerli ile odak grup çalışması yapılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir.

Çalışma, dijital yerlilerin dijital aktivizmi, fiziksel hareketleri içeren sokak aktivizmine özellikle güvenlik endişesiyle tercih ettiklerini, sivil toplum ve STK’lar konusunda daha fazla bilgilendirilmeye ihtiyaç duyduklarını, dijital aktivizmi kısmen etkili bulduklarını ve dijital aktivizmin gelecekte farklı boyutlarıyla gelişeceğine inandıklarını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital aktivizm, Dijital yerliler, Sivil toplum, STK, Dijitalleşme

ABSTRACT

A RESEARCH STUDY ON NON GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS REGARDING DIGITAL ACTIVISM TENDENCIES OF DIGITAL NATIVES

With the emergence of the internet in the last 50 years, significant changes have occurred in all areas of social life. The most important effect of this change has been digital communication tools, which offer a more effective communication environment than traditional communication tools, and the cultural change it brings. These new and alternative means of communication have transformed the social movements known as "activism" since the 1970s, have also affected civil society in general, which is an indispensable part of democracy. Social media, which has emerged due to technological developments, has become an integral part of the lives of digital natives who can easily adapt to technology. These platforms present important opportunities for both individuals and institutions that aim to create change, such as NGOs. While these platforms provide individuals with the opportunity to express their thoughts in a freer and easier way, they also offer NGOs the opportunity to reach a wider audience.

In this study, digital activism tendencies of digital natives were analyzed through their participation in civil society. The study carried out with the qualitative method has two parts: in the first part different NGOs were interviewed; in the second part, a focus group study was conducted with 7 digital natives. The data were analyzed by descriptive analysis technique.

The study revealed that digital natives prefer digital activism to physical movements, for security concerns and need more information about NGOs. They find digital activism partially effective and believe that digital activism will develop differently in the future.

Keywords: Digital activism, digital natives, civil society, NGOs, digitalization

ÖNSÖZ

Anlayışlı tavrı ve desteğiyle her zaman yanımda olan ve bu çalışmayı ortaya koymamı sağlayan değerli danışman hocam Sn. Prof. Dr. Ayda Uzunçarşılı Soydaş hocama;

Jüride yer alarak çalışmam için vakit ayıran ve yapıcı geri bildirimleri ile çalışmamı geliştiren Sn. hocalarım Prof. Dr. Emel Karayel Bilbil'e ve Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkiran'a;

Son olarak da süreçte beni destekleyen aileme ve yakın arkadaşlarıma, özellikle de sevgili İbrahim'e teşekkür ederim.

Almina AKSUCU

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
DİJİTAL YERLİLER.....	4
1.1. Dijital Yerliler Kavramının Ortaya Çıkışı.....	4
1.1.1. Dijital Göçebeler	5
1.1.2. Dijital Melezler.....	7
1.1.3. Dijital Yerliler... ..	8
1.2. Dijital Yerliler ve Teknoloji Kullanımı.....	12
İKİNCİ BÖLÜM.....	14
DİJİTAL AKTİVİZM	14
2.1. Aktivizm.....	14
2.2. Aktivizmin Dijitalleşmesi	15
2.3. Dijital Aktivizm Kavramının Tanımı, Temelleri ve Tipolojileri	17
2.4. Dijital Aktivizme Yönelik Bakış Açıları.....	20
2.4.1. İyimser Bakış Açısı	20
2.4.2. Karamsar Bakış Açısı	22
2.4.3. Kararsız Bakış Açısı	23
2.5. Dijital Aktivizmin Araç ve Stratejileri	24
2.5.1. Dijital Aktivizm Araçları.....	24
2.5.2. Dijital Aktivizm Stratejileri	25
2.6. Dijital Aktivizm Türleri	27
2.6.1. Slaktivizm.....	27
2.6.2. Klikativizm.....	28
2.6.3. Hacktivizm.....	29
2.6.4. Vatandaş Gazeteciliği.....	31
2.7. Dijital Aktivizm ve Sosyal Medya	32
2.8. Dijital Yerliler ve Dijital Aktivizm	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	36
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE DİJİTAL AKTİVİZM	36
3.1. Sivil Toplum Kuruluşları Kavramı ve Düşüncesi	36
3.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri ve İşlevleri	38
3.3. Sivil Toplum Kuruluşları ve Dijital Aktivizm	42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	45
ARAŞTIRMA	45
DİJİTAL YERLİLERİN DİJİTAL AKTİVİZM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	45
4.1. Araştırmanın Amacı	45
4.1.1. Araştırmanın Problemi	45
4.1.2. Araştırmanın Soruları	45
4.2. Araştırmanın Yöntemi.....	46
4.2.1. Araştırmanın Örneklemi	47
4.2.2. Araştırmanın Analiz Teknikleri.....	47
4.2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	47
4.3. Araştırmanın Bulguları.....	48
4.3.1. STK'larla Yapılan Mülakat Çalışmasının Bulguları.....	48
4.3.2. Dijital Yerlilerle Yapılan Odak Grup Çalışmasının Bulguları	58
4.4. Araştırmanın Sonuçları ve Öneriler	66
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	76
EKLER.....	83

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dijital Aktivistlerin Tipolojileri.....	19
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Görsel 1: Mülakat Çalışmasından Elde Edilen Kelime Bulutu.....	68
Görsel 2: Odak Grup Çalışmasından Elde Edilen Kelime Bulutu	68

KISALTMALAR

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

GİRİŞ

Yeni medya teknolojilerinin gelişimiyle ve ulaşılabilirliği ile birlikte dijital mecraların kullanım yaygınlığı da artmıştır. Özellikle, 1990 sonrasında doğan ve 'dijital yerliler' olarak adlandırılan grubun bu teknolojileri içine doğdukları için daha iyi, uyumlu ve yaygın bir şekilde kullandıkları düşünülmektedir. (Prensky, 2001: 1-6).

Dijital mecralar genişledikçe ve yayıldıkça geleneksel iletişim çabaları da dönüşüm geçirmektedir. İnternet ortamında yeni modellere göre yapılan reklamın, halkla ilişkilerin ve diğer iletişim çabalarının bireyler ve kurumlar için öneminin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Geleneksel iletişim çabaları ve modelleri dijital dünya için yetersiz kalabilmektedir. Öte yandan, dijital mecralar alternatif olarak nitelendirilebilecek ve göreceli olarak özgürlük sağlayan platformlar sunmaktadır. Dolayısıyla yeni teknolojiler, dönüştürdükleri toplumsal hareketlerin dijital dünyada organize olmasını, daha hızlı ve kolay bilgi yaymasını da beraberinde getirmektedir. Öte yandan, demokratik toplumlarda toplumsal sorunların çözümünde ve sorunların minimuma indirilmesinde önemli bir rolü olan sivil toplum kuruluşları da dijital mecralarda kendilerine yer bulmaktadır. Dijital mecralarda bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının çeşitli sorunların çözümüne yönelik kamuoyu oluşturmaya ve sorunu çözüme kavuşturmaya yönelik çabalarını sergilediği görülmektedir. Bunun bir parçası olarak, dijital mecralar, sivil toplum kuruluşları için; toplumsal farkındalık yaratma, sivil topluma katılımı artırma, bağış toplama, dijitalin avantajlarını fiziksele dönüştürme gibi konularda büyük fırsatlar sunmaktadır.

Bireyler bu yeni aktivizmin bir getirisi olarak sosyal medya kullanarak sosyal sorunlarla ilgilenmektedirler. Bunun bazı olası nedenleri, erişim kolaylığı, çevrimiçi ortamların hızı ve etkinliği, belirli bir nedene olan özel alaka, arkadaşlardan ve akran gruplardan gelen desteği gözlemlene ve katılım yoluyla kendi hakkında olumlu hissetmek olabilir. Literatürde bu sorulara cevap verebilen çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Teknoloji aracılı sosyal katılım ile, sosyal refah için bir dizi farklı yoldan yararlanılmaktadır. Kitlesel acil durumlarda, ilgili bilgileri toplamak ve anında dağıtmak ya da YouTube'da gençlere rehberlik ve destek için bir platform oluşturmak için Twitter'ı kullanmak, çok sayıda insanın geniş çaplı ilerlemeyi sağlayabileceği sosyal medya kullanımının potansiyel değerine örnek olarak verilebilir. Bunlar ve benzeri fenomenler, yöntemlerin, analitik araçların ve metriklerin, tasarım yaklaşımlarının ve teorisinin geliştirilmesi için sosyal ve hesaplamalı alanlarda yeni araştırma fırsatları

sunmaktadır. Dijital aktivizm, sadece sosyal paylaşım ağlarıyla var olarak ortaya çıkan bir kavram olarak görülmemelidir. Çok daha geniş bir sürece ve iletişim teknolojilerine işaret etmektedir. Dolayısıyla ele alınması gereken pek çok boyutu bulunmaktadır. İletişim teknolojilerinin toplumsallığı, bireyi ve toplumsal hareketliği büyük ölçüde etkilediği göz önüne alınırsa, dijitalleşmenin ve aktivizmin incelenmesi günümüzde önemli olarak ifade edilmelidir.

Bu çalışma dijital yerlilerin dijital aktivizm tercihlerini problem edinmiştir. Bu problemin ortaya çıkışı Türkiye’de STK’lardaki artış gönüllü sayısını da artırmakla birlikte, gönüllü faaliyetlere katılım düzeyinin yüksek olmamasıdır. Türkiye’de 18 yaş üstü gönüllük oranı yalnızca %6’dır (Bilgi Üniversitesi, 2019: 2).

Türkiye gibi genç ve aktif nüfusu yüksek bir ülkede (<https://data.tuik.gov.tr/>) neden paralel olarak aktif bir sivil toplum katılımı bulunmamasını sorun edinmiştir. Araştırmacı bu sorunu irdelerken enformasyon teknolojilerinin gelişmesiyle dönüşen toplumsal hareketleri ve genç kavramını daraltabileceği “dijital yerliler” kavramı ile karşılaşmıştır. Bu noktada Prensky’nin (2001: 1-6) tanımını baz alarak dijital yerlilerin, toplumsal hareketlerin dönüşümünü açıklayan dijital aktivizm tercihlerini ve bunun sivil toplumla ilişkisini incelemek istemiştir. Literatürde bu konuda herhangi bir kaynak bulunmaması çalışmanın özgün yanını oluşturmaktadır.

İlk üç bölümde, dijital aktivizm – dijital yerliler ve STK ilişkisi bağlamında yazılmış kaynaklar incelenmektedir. Altını çizmek gerekir ki, dijital aktivizm kavramı özellikle son yıllarda yoğun çalışılmaya başlanmış bir kavram olup, tarihsel olarak çok fazla kaynak bulunmamaktadır. Bu noktada araştırmacı, elde ettiği kaynakların dışında kavramlar arası ilişkileri kısaca kurarak araştırmasıyla anlatmak istediği noktayı aktarmaya çalışmaktadır.

Dördüncü bölümde ise araştırmacı, yöntemi seçerken dijital yerlileri ve sivil toplum kuruluşlarını hem gözlemleyebilmek hem de detaylı bir şekilde farklı düşünce ve görüşlere ulaşabilmek için nitel yöntemi tercih etmiştir. Çalışma, ortaya koyulan sonucun güvenilirliğini artırmak ve araştırmayı pekiştirmek için iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir.

İlk aşamada 6 farklı ve çeşitli alanda faaliyet gösteren STK ile mülakatlar yapılmıştır. Bu görüşmenin bulgularına betimsel analiz tekniği ile ulaşılmıştır. İkinci aşamada ise 7 dijital yerli ile 2 saatlik bir odak grup görüşmesi yapılarak elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile

incelenmiştir. Ulaşılan bulgular araştırma problemi ve sorularına yanıt olacak şekilde Araştırmanın Sonuçları ve Öneriler kısmında tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL YERLİLER VE AKTİVİZM

1.1. Dijital Yerliler Kavramının Ortaya Çıkışı

1990 yılı sonrasında doğmuş olan kuşağın tanımlanması adına ortaya atılan terimlerden biri de dijital yerlilerdir. Bu kavram ilk olarak 2001 senesinde eğitim danışmanı olan Marc Prensky tarafından ortaya atılmıştır. Bu yeni jenerasyonun eğitimini gözlemlenmiş olan Marc Prensky, işlerin beklendiği gibi olmadığını gözlemlemiştir. Sonuç olarak yeni jenerasyon ve önceki jenerasyon arasında radikal farklılıkların olduğu ve bu farklılıkların kısa sürece ortaya çıktığı gözlenmiştir (Prensky, 2001: 1-6).

Palfrey ve Gasser'a (2008) göre 1970 yılı sonrasında ortaya çıkmış olan 'bilgisayarlı bilgi sistemleri' sayesinde insanların telefon hatları üzerinde mesajlaşması, belirli bilgilere ulaşması, doküman paylaşması sağlanmıştır. Bu durum internetin ham hali olarak kabul edilmiştir. 1980 yılında ortaya çıkmış olan 'usenet group' şeklinde ifade edilen sistemler ise sosyal medyanın atası olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte 1990 yılı sonrasında ortaya çıkan 'world wide web' şeklinde arama motorları sayesinde portallar insanların hayatlarının kolaylaştırılmasında etkili olmaya başlamıştır. 2000'li yıllarda bu konuda dönüşümde zirve yaşanmış ve sosyal medya ortaya çıkmıştır. 30 yılı kapsamış olan bu dönüşüm insanlık tarihinde en hızlı gerçekleşmiş olan, eşine rastlanmamış bir dönüşüm olmuştur. Çin'de yıllar önce bulunmuş olan matbaa 1400'lü yıllarda Avrupa'da kullanılır duruma gelmiştir. Bu matbaada basılmış olan kitapların insanlara ulaştırılması birkaç yüzyıl almıştır. Sonuç olarak bu sayede dijital teknolojilerin 30 yıl içinde hızlı şekilde yayılmasının ne anlama geldiği anlaşılmaktadır.

1787 senesinde bulunmuş olan telefonların 100 milyon kullanıcıya ulaşmasında 80 yıl geride kalırken, 1979 senesinde icat edilmiş olan cep telefonları ile 100 milyon kullanıcıya ulaşma sadece 15 yıl sürmüştür. Bununla birlikte whatsapp ile 4 senede 100 milyon kullanıcıya ulaşılmıştır. Bu durum dijital teknolojilerin etkilerini anlamak için yeterli olmaktadır (<http://static1.businessinsider.com>).

Prensky (2001:1-6) tarafından yeni jenerasyonlara dijital yerliler denilmiştir. Bunun sebebinin anlaşılması için yeni jenerasyonun iyi şekilde anlaşılması gerekmektedir. Günümüzde tamamen dijital teknoloji ürünleri ile kuşatılmış olan dünyaya doğmakta olan ve yetişen 1990 yılı sonrası

kuşan bu dünyadaki dili ana dili şeklinde doğuştan öğrenmiş ve konuşmuştur. Bu nedenle yeni jenerasyon dijital dönemin yerlisi olarak kabul edilmiştir. 1990 yılı sonrasında dijital dönemde doğmamış, dijital dönemin dinamiklerine orta yaşlarında denk gelmiş insanlar dijital dünyada göçmen olarak görülmüş ve Prensky tarafından dijital göçmenler şeklinde ifade edilmiştir.

Günümüzde günlük yaşamda karşılaşılmakta olan birçok durum dijital yerlilerin önemli farklılıkları net şekilde ortaya koymaktadır. Örnek olarak 8 yaşında olan bir çocuğun playstation oyunlarında bütün aileyi yenmesi, 13 yaşında olan çocuğun fotoğraf, grafik içeren basit oyun sunumları, 12 yaşında olan ve onlarca kredi kartı bilgisini hacklemiş olan ergen, açmış olduğu sosyal medya hesabı ile babasını işleten 15 yaşında genç, çekmiş olduğu video milyonlarca insan tarafından izlenmiş olan çocuk, sosyal medya platformlarında kampanya başlatarak kısa sürece milyonlarca ekranını harekete geçirmiş olan genç gösterilebilmektedir. Bu duruma yüzlerce örnek gösterilebilir. Bu örnekler önemli bir gerçeğe işaret etmektedir. Dijital teknolojinin şekillendirmekte olduğu dünyanın gerçek sahipleri dijital yerliler olarak kabul edilmektedir. Bazı durumda şaşırtıcı, gurur verici, can sıkıcı, sinir bozucu görünse de önceki jenerasyonlar dijital dünyaya en çok uyum sağlamaya çalışan göçmenler olarak görülmüştür. Dijital yerlilerin iyi anlaşılması için jenerasyonların öne çıkan özelliklerinin alt başlıklar olarak incelenmesi gerekmektedir (Turhan, 2016: 108).

1.1.1. Dijital Göçbeler

Dijital göçmenler, dijital yerliler gibi dijital dünyaya doğmamıştır, teknolojilerin getirileri ile ileri yaşlarında tanışmıştır. Dijital dünyaya uyum sağlama süreçleri kendi içinde belirli bir mücadele süreci oluşturmaktadır. Bu süreçte değişmekte olan alışkanlıklarla birlikte vazgeçilemeyen alışkanlıklar da ortaya çıkmaktadır. Dijital göçmenler hem teknolojiye, hem teknolojinin gelişimine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu kişiler kendilerini yeni düzenin içinde bulan kuşak olmuştur (Bilgiç vd. 2011: 257- 263).

Dijital göçmenler teknolojinin sağlamakta olduğu imkanları kullanırken, bu kişilerin ihtiyaç durumları da dikkate alınmaktadır. Bu kişilerin kendilerine gerekmede olan bilgileri edinmesi birincil kullanım amacı olarak kabul edilmektedir. Gelişmekte olan sosyal hayatla birlikte dijital göçmenlerin teknoloji kullanımı amaçları bilgi ile birlikte eğlence alanlarını da yönelmiş durumdadır. Dijital göçmenler kültürün getirmekte olan yeniliklerden faydalanmak için hayatlarında ek ortamlar kullanmaktadır. Dijital yerliler ise bu durumun aksine teknolojik ortamları hayat tarzları olarak kabul etmektedir. Dijital göçmenlerin teknolojiye bakış açıları bu alanlarda olan etkinlik derecelerini etkilemiş durumdadır. Dijital yerlilere kıyasla dijital

göçmenler dijital medyayı kullanmada yetersiz kalmaktadır. Dijital göçmenler, dijital metinlerin yerine basılı kaynakları daha güvenilir kabul etmekte ve bu kaynakları tercih etmektedir. Dijital göçmenler dijital ürünleri kullanmaları gerektiğinde rehber veya kılavuza ihtiyaç duymaktadır (Tonta, 2009: 742-768).

Önemli özellikleri hız ve kolaylık olan dijital teknolojiler dijital göçmenler tarafından arka plana atılmıştır. Bu kişiler hayatlarının kontrol altına alınmasına izin vermemektedir. Dijital göçmenler, gündelik hayatlarında teknolojiyi sadece yardımcı konumda kullanmaktadır. Dijital yerliler ve dijital göçmenler kavramları arasındaki farklılıkları incelemiş olan birçok araştırma vardır. Teknolojinin en önemli yeniliklerinden olarak kabul edilen sosyal medya bu araştırmaların evrenini oluşturmuştur. Konu üzerine dikkat çeken araştırmalardan biri Amerikan Time dergisi tarafından yapılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları aşağıdaki şekildedir (Karabulut, 2015: 11-23):

- "Dijital yerliler tarafından dijital iletişim kaynaklarının kullanım yeteneği oldukça gelişmiş durumdadır. Bu nedenle dijital yerlilerin sadece 1 saat içinde 27 farklı iletişim aracı arasındaki platformlarda geçiş yaptıkları belirlenmiştir.
- Dijital yerliler yapmakta oldukları iş veya bulundukları ortamlardan kısa süre içinde sıkılmakta ve değişime ihtiyaç duymaktadır. Bu durumun sonucunda kolay bir şekilde dikkatleri farklı ortamlara yönelmektedir.
- Dijital yerlilerin önemli bir bölümü; elektronik cihaz ve kişisel telefonlarını yanlarından ayırmamaktadır. Bu kişiler evin içinde bir odadan diğerine geçerken bile elektronik cihazları yanlarında bulundurmaktadır.
- Dijital yerlilerin önemli bir bölümü insanlarla iletişim kurarken sözlü ifadelerin yerine mesaj kullanmaktadır. Bu durum dijital göçmenlerde sadece %28 oranında görülmektedir."

Bu araştırmanın temeline inildiği zaman iki grubun arasındaki farklılıkların genel olarak kuşak farklılıklarından kaynaklanmakta olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda yaş farkı önemli bir etmen olarak gösterilmemiştir. Bu araştırmadan elde edilmiş olan çıkarımlara göre; teknolojiye olan yatkınlık ve yakınlık yaş ile ilişkilendirilebilmektedir (Karabulut, 2015: 11-23).

Dijital göçmelerin teknolojiyi kendi ihtiyaçlarının giderilmesi amacı ile kullanması sonucunda 21. yüzyılda dijital göçmenler ve dijital yerliler arasında farklar giderek azalmıştır. Sonuç olarak dijital bilgelik kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital bilgelik, kişilerin doğuştan gelen bilişsel kapasitelerinin üzerine dijital teknolojinin avantajlarının eklenmesi ile yetenek ve birikimlerin

attırılması amacı ile teknolojiye ihtiyaç kapsamında kullanma bilinci şeklinde açıklanmaktadır. Bu bilgeliğin elde edilmesi için kişilerin teknolojinin sayesinde önceden ulaşmadıkları kadar fazla bilgi ve deneyime erişme imkanları gerekmektedir. Bu gelişimler kişilerin dünya ve ülke genelinde ortaya çıkan güncel konulara hakim olmasına, kendilerini geliştirmesine, spesifik konularda fikir sahibi olmasına yardımcı olmaktadır. Bu gelişmelerin ne seviyede kullanıldığı, kaynaklardan ne şekilde yararlanıldığı, bu kaynaklarının ne kadarının göz ardı edildiği ve ne kadarının dikkate alındığı kişilerin bilinç seviyesinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Teknoloji insani karar mekanizmalarının yerini almasa bile, yakın gelecekte akıllı ama dijital alanda yetersiz olan kişiler ile akılsız ama dijital anlamda yetenekli olan kişilerin karşılaştırılması sonucunda dijital yeteneklerin aklın önüne geçeceği düşünülmektedir. Bilim insan beyninin gelişen engin yapısı olarak kabul edilmektedir. İnternet ve teknoloji kullanımı ile haşır neşir olan insanlarda beyin yapılarında bazı değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Bu gerçekten yola çıkıldığı zaman gelecekte insanların ve günümüz insanların beyin yapılarında bazı farklılıkların olacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler değerlendirildiği zaman gelecekte farklı biliş seviyelerinin oluşacağı ve bu seviyelerde olan kişilerin bilgi kaynaklarına ulaşım, bilgilerin tahlil edilmesi, çözüm yollarının bulunması aşamasında şimdiye oranla daha yetenekli olacağı öngörülmektedir (Tonta, 2009: 742-768).

1.1.2. Dijital Melezler

Günümüzde dijital meleklik kavramı literatürde kendisine tam olarak yer edinmemiştir. Dijital yerliler ve dijital göçmenler kavramları incelenirken iki kavrama da benzerlik taşımakta olan melezlik kavramının da incelenmesi gerekmektedir. Dijital melezlerin teknolojik aletlerden yararlanma derecesi dijital yerliler ile benzerlik göstermektedir. Dijital melezlerin dijital aletleri kullanma yetisinin gelişmediği, sanal ortamları eskiye oranla güvenirlilik bulmadığı durumları ise dijital göçmenlere benzerlik göstermektedir. Geniş açıdan ele alındığında dijital melezler, dijital yerliler ve dijital göçmenlerin kesişim kümesi şeklinde ele alınmaktadır. Örnek olarak herhangi bir bilginin edinilmesi söz konusu olduğu zaman dijital yerlilerin tercihleri dijital kaynaklar olmakta, dijital göçmenlerin tercihler ile basılı kaynaklar olmaktadır. Dijital melezler aradaki keskin sınırları yıkmakta, hem dijital hem basılı kaynakları aynı oranda kullanmaktadır. Dijital melezler iki kutup noktası arasında olan geçiş dönemi olarak ifade edilebilmektedir (Karabulut, 2015: 11-23).

Dijital yerliler ve dijital göçmenler birbirinden ayrı olarak değerlendirilen ve keskin çizgiler ile ayrılan iki toplumsal grup olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte toplum içinde arada kalmış olan kişilerin varlıklarının gözden gelinmemesi gerekmektedir. Dijital melezlik kavramı

teknoloji ile tanışmaya çalışmakta olan ve teknolojiye karşı katı durmayan, bir yandan ise alışmış olduğu samimi ilişkilerden vazgeçmek istemeyen insanların sınıflandırılması için araştırmacılar tarafından ortaya atılmıştır. Dijital göçmenler, dijital yerliler, dijital melezlerin ayrımları grupların özellikleri ele alınarak açıklanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre dijital yerliler içine doğmuş oldukları teknolojik ortamları doğal bulmakta, bu ortamlara alışma sürecine ihtiyaç duymamaktadır. Bu kişiler teknolojik ortamların yokluğunu düşünmemektedir ve bu sebeple sınıflandırmanın bilincine varmamaktadır. Dijital göçmenler teknolojik gelişme ve araçları anlamak istememektedir. Bu kişiler değişime açık olmamakta, değişmemek adına önemli bir çaba sarf etmektedir. Dijital melezler kendilerini değiştirmekte olan teknolojiye hazırlanmaktadır. Bu kişiler değişime hazır olmakta, değişirken eski alışkanlıkları geride bırakmamaktadır (Prensky, 2001: 1-6).

1.1.3. Dijital Yerliler

Teknolojinin getirisi şeklinde kabul edilen internet ve sosyal ağların içinde ve etkisinde yetişmekte olan nesiller için bir tanım ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Öncesi nesillerden farklı olması ile ele alınmakta olan bu kuşak Prensky'nin tanımlaması sonucunda dijital yerliler şeklinde tanımlanmıştır. Günümüzde geniş kitleler tarafından kabul edilmiş olan bu ismin temelinde gençlerin ana dili olarak dijital dilleri tercih etmesi yer almaktadır (Prensky, 2001: 1-6).

Dijital yerliler doğduğu andan başlayarak teknolojinin sağlamakta olduğu imkanlarla iç içe olmakta, hayatlarının merkezlerini çevrimiçi ortamlar ve geliştirmekte olan teknolojiye oturtmaktadır. Bütün günlük yaşamlarını teknoloji çerçevesinde şekillendirmiş olan 21. yüzyılın çocukları ve insanları dijital yerliler olarak ifade edilmektedir (Bilgiç vd. 2011: 257-263).

Dijital yerliler, kendilerinden önceki nesillerle kıyaslandığı zaman sosyal alanlarda değişimlerle kademeli şekilde karşılaşmamıştır. Herhangi moda veya popüler tarzın gelişme aşamasına tanıklık yaparak uyum sağlamaya çalışmamışlar, kendilerini kesin ve hızlı çizgilere sahip olan internet ortamlarının içinde bulmuştur. Dijital yerlilerin sosyalleşme adına ihtiyaç duymakta olduğu şeyler insanlar değil, yeni teknolojiler ve internet ortamları olmuştur. Bu durum ise bireyselliği ön plana çıkarmış durumdadır.

Bireyselleşmenin nedeni olarak internetin son dönemlerde hızlı yaygınlaşması ve kolay ulaşılabilir durumda gelmesi gösterilmektedir. Ayrıca 20. yüzyılın son on yılındaki çocuklar dijital yerliler olarak ifade edilerek, teknoloji ile büyüyen nesle örnek olarak gösterilmiştir. Bu çocuk ve gençlerin yaşamlarının bütünü bilgisayarlarla bağlı şekilde, video oyunları

oyunarak, video kamera ve müzik çalarla kullanarak geçirmiştir. Aynı zamanda bu nesil anlık mesajlaşma ve e-mail şeklinde haberleşmeye yönelik teknolojileri usta şekilde kullanmaktadır. Bilgisayarlar, cep telefonları şeklinde teknolojik aletler dijital yerlilerin yaşamlarının önemli bir parçası durumuna gelmiştir (Prensky, 2001: 1-6).

Dijital yerlilere genel olarak bakıldığında zaman bilgiye kolay şekilde ulaşmak istedikleri görülmektedir. Bu kişiler tarafından çevrimiçi ortamların sağladığı imkanlar hem anlamda kullanılmaktadır. Bu kişiler kişisel ilişkilerini yüz yüze geliştirmiştir ve eksi kuşaklara göre günlük yaşamlarında tanımadıkları insanlar ile sosyal ağların üzerinde bilgi alışverişlerinde bulunmayı tercih etmiştir. Dijital yerliler önceki nesillere kıyasla bazı farklılıklara sahip olmaktadır. Bu farklılıklar gelişmekte olan teknoloji ve değişmekte olan sosyal ortamlarla paralel şekilde ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar genel olarak dijital yerlilerin temel özelliklerini kapsamaktadır. Bu özellikler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Bilgiç vd. 2011: 257- 263).

- "Dijital yerliler ulaşmak istedikleri bilgiye en kısa zamanda ve en kısa yoldan ulaşmak istemektedir,
- Dijital yerliler görsel grafiklerin kolay ve hızlı anlaşılır olması sebebi ile yazılı metinlere oranla daha fazla tercih etmektedir,
- Dijital yerliler yazılı metinlerin tanımlarını okumanın yerine bölüm bölüm okuyarak kendilerine gereken bölümleri dikkate almaktadır,
- Dijital yerliler tercihlerini dikkat isteyen ve ciddi çalışmalara oranla daha fazla eğlence içerikli oyunlardan yana kullanmaktadır,
- Dijital yerliler, yapmaları gerekmekte olan işleri belirli sıra ile değil, eş zamanlı olarak yapmaktadır,
- Dijital yerliler, bilgiye ulaşmada keşfetme yöntemini kullanmaktadır."

Dijital yerlilerin özellikleri genel anlamda incelendiğinde zaman, dijital yerlilerin kolaylık ve hızla önem verdiği görülmektedir. Aynı zamanda dijital yerlilerin yapmakta oldukları işlerin içinde eğlencenin önemli olduğu görülmektedir. Dijital yerliler tarafından; sosyal paylaşım siteleri, oyun siteleri, video uygulamaları sıklıkla tercih edilmektedir. Bu kişilerin herhangi bir konuda araştırma yapması gerektiğinde, görsel olarak zengin, metin olarak kısa ve öz anlatıma sahip olan kaynakları tercih ettiği görülmektedir. Dijital yerliler için tek işe odaklanmak sıkıcı olmaktadır. Bu kişiler bilişsel anlamda birden fazla işi aynı anda yapmaya eğilimli olmaktadır (Çetin, Özgiden 2013: 172-189).

Dijital yerlilerin önceki nesillerden farklılıklarından bazıları; bilginin elde edilmesi, bilginin işlenmesi ve düşünme konuları olmaktadır. İnsanların karşılaştıkları bilgi teknolojileri karşısındaki bilişsel anlamda farklılık ortaya çıkabilmekte, beyin yapıları birbirinden farklı olabilmektedir. 12 ve 15 yaşındaki çocuklar üzerinde bir deney yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında her iki çocuğa üç ay boyunca tetris isimli oyun oynatılmıştır. Sonuç olarak deneklerin beyin zarlarında kalınlaşma ortaya çıktığı görülmüştür (Prensky, 2001: 1-6).

Dijital yerliler kavramının ortaya çıkması sonucunda gelişmiş olan değişiklikler sadece iki kuşağın arasındaki kültür farklılığı ile sınırlı olmamıştır. Bir neslin bütününe etkisi altına almış olan teknoloji ve en önemli getirisi olarak kabul edilen dijitalleşme, yaratıcılık, sosyal hayat, kimlik, sanatsal üretim, bilgi kalitesi konularında değişimin yaşanmasını kaçınılmış kılmıştır. Bu değişimler sonucunda yeni olgulara yönelik bir sınıflandırma ve tanımlama ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu toplumsal değişiklikler aşağıdaki şekildedir (Parsa, Aytaş 2014: 82-99):

- "Dijital kimlik: Dijital ortamların doğalarında birden fazla bilginin yan yana içinde bulundurulduğu görülmektedir. Bu ortamlarda etkin kullanıcılar olarak görülen dijital yerliler kendi fikir ve görüşlerini oluşturacak olan düşünceleri bu bilgilerin eşliğinde şekillendirmektedir. Dijital yerliler gerçekleştirmekte olduğu bu kişileştirmenin amacını sahip oldukları yetenek ve bilginin göstergesi olarak kabul etmektedir.
- Dijital güvenlik: Gelişmekte olan teknolojinin ürünü şeklinde ortaya çıkan dijital ve sanal dünyalar birçok kullanıcının ulaşabildiği ortamlardır ve bu ortamlarda oldukça fazla içerik ve bilgi bulunmaktadır. Dijital dünya yaygın kullanımı ve kolay erişimi sebebi ile kötü niyetli içeriklere yönelik savunmasız olmaktadır. Bu ortamlarda gençlerin zararlı içeriklerden etkilenmekte olduğu ortamlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum sonucunda bütün kullanıcılar, dijital dünyanın karanlık içeriğinde korunmak adına güvenlik stratejine gereksinim duymaktadır.
- Dijital mahrumiyet: Dijital dünyada çevrimiçi ortamlarda paylaşılmakta olan içerikler gelecek nesiller için arşiv oluşturma niteliğinde olmaktadır. Bu içeriklere yönelik paylaşımlar sosyal ağ kullanıcılarının kendilerini ifade etmeleri için kullanılmaktadır. Dijital yerliler tarafından bu durum gizlilik değerlerine yönelik tehdit olarak algılanmaktadır. Bu uyumsuzluk sonucunda mahremiyete yönelik düzenlemeler önemli bir hal almıştır.
- Dijital yaratıcılık: Öncesi yıllarda kendi fikirleriyle ortaya yeni şeyler çıkarma eylemleri sadece bilim insanlarına mal edilmiştir, dijital dünya ile birlikte ise dijital yerliler kendilerine yönelik sanal ortamları kendilerini ifade etmek, yaratıcılık, ticaret

amaçlarıyla kullanılmaktadır. Bu durum ise yaratıcılık alanında sahiplik olgusunun tartışılmaz olgusunu ortaya çıkarmıştır.

- Dijital fırsatlar: Dijital dünyadaki fırsatlar her geçen gün artmakta ve kendisini daha fazla kanıtlamaya başlamaktadır. Teknolojik fırsatlar ile insanların kolay yollardan bilgilere erişme, birbiri ile iletişim kurma, işlemlerde hızlı olma, sosyalleşme gibi avantajlar ortaya çıkmıştır. Bu avantajlar köklü değişimlerin habercisi olmuştur.
- Dijital bilgi fazlalığı: Dijital dünyada yaşanan yoğun içeriklerin sayısı bireylerin birden fazla bilgiye aynı anda ulaşmasına olanak sağlamıştır. Bu durum kullanıcıların belirli bir konu hakkında bilgili olma ihtimallerini arttırmıştır, kişilerin derinlemesine araştırma yapma ihtiyaçlarını azaltmıştır. Sonuç olarak kişilerde stres ve kafa karışıklığı ortaya çıkmıştır.
- Dijital bilgi kalitesi: Dijital yerliler öncesi nesillerin aksine bütün bilgilere internet ortamlarından ulaşma eğilimi içindedir. İnternette oldukça fazla içerik bulunmaktadır ve bu nedenle internet oldukça elverişli bir ortam olarak kabul edilmektedir. İnternette erişim kolaylığının getirisi ile dijital ortamlarda doğru ve yanlış birçok bilgiye rastlanabildiği görülmektedir. Bu risk dijital yerlilerin bilgi kaynakları konularında hassas olası gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak kaynak ne kadar kalitesi olursa bilgi o kadar güvenilir olmaktadır.
- Dijital korsanlık: Günümüzde hırsızlığın illegal bir davranış olarak kabul edildiği bütün toplumlar tarafından kabul edilmiş bir durum olmuştur. İş dijital verilerin kullanımına geldiği zaman bu ilkeler göz ardı edilebilmektedir. Örnek olarak ücret karşılığında yayın yapmakta olan sitelerin yayınlarına illegal yoldan ulaşmak dijital yerliler tarafından hırsızlık olarak kabul edilmemektedir. Bu sistemlere itiraz edilmemesi ile gençlerin bu faaliyetle yönlendirilmesine neden olmaktadır.
- Dijital eğitim: Sosyal hayatın bütün alanlarında kendisine yer edinmekte olan teknoloji eğitim alanının da bazı değişimlere neden olmuştur. Eğitim sistemleri ders sürecinde öğrenci ve öğretmenlerin kullanmakta oldukları materyallerin değişimine sebep olmuştur. Bu duruma örnek olarak; akıllı tahtalar, projeksiyon cihazları gösterilebilmektedir."

Dijital yerlilerin bir biri ile iletişim kurmasını sağlamakta olan teknolojik araçlar günlük yaşamda insanlarla kurulan iletişimin zemini haline gelmiş durumdadır. Öncesi sistemlere oranla farklı olan bu ortamlar zaman kavramının bulunmadığı teknoloji ile iç içe geçerek iletişim ortamlarını oluşturmuş durumdadır. Bu iletişim ortamlarını kullanmakta olan dijital

yerliler arasında ise yeni yetenekler ortaya çıkmıştır. Dijital yerlilerde gözlemlenmekte olan yeni iletişim becerileri aşağıdaki şekildedir (Bilgiç vd. 2011: 257- 263):

- "Çevrimiçi bilgi teknolojilerin faydalı şekilde kullanılması,
- Her zaman öğrenmeye yönelik bir ihtiyacın ortaya çıkması,
- Bir biri ile etkileşim halinde olarak işbirliğinde bulunması ile öğrenmenin tercih edilmesi,
- Kişilerin birbiri ile kurmakta oldukları sosyal etkileşimin benimsenmesi,
- Kişisel kontrollerin sağlanması,
- Bu kişilerde benlik kavramı güçlü olmaktadır. Aynı zamanda bu kişiler kendilerini yüksek seviyede bilmekte ve tanımaktadır,
- Bu kişiler kendilerini keşfederken dışarıdan gelmekte olan yardıma ihtiyaç duymamaktadır,
- Bu kişiler birbirlerini gözlemleri ile tanıyabilmektedir,
- Bu kişilerin sözel yetenekleri oldukça fazladır,
- Bu kişiler yapmakta oldukları değerlendirmeleri hem toplumsal hem de bireysel olarak yapabilmektedir,
- Bu kişiler hem yazılı hem sözlü iletişim kurma becerine sahip olmaktadır,
- Bu kişiler eleştirel düşünebilmekte, karşıdan gelen eleştirilere açık olmaktadır."

Günümüze kadar yapılan çalışmalar ve araştırmalarda dijital yerlilere yönelik birçok tanım ve açıklama ortaya çıkmıştır. Bu kavramın en genel tanımı teknolojinin getirilerinden yeterli seviyede faydalanma, adapte olmakta zorluk çekmeme, günlük yaşama dijital araçları dahil edebilme davranışlarını ortaya koyan kişiler olarak ifade edilmektedir.

1.2. Dijital Yerliler ve Teknoloji Kullanımı

Dijital yerliler için teknoloji önemli bir olgu olarak kabul edilmektedir. Dijital yerliler teknolojik araç ve imkanların içine doğan ve bunları diğer kuşaklara göre daha iyi kavrayabilen kişileri oluşturur.

Teknolojik ürünler dijital yerlilerin bir uzvu olarak görülmektedir. Dijital yerlilere için akıllı telefon, bilgisayar ayrı düşünülmeyen teknolojik ürünler olarak kabul edilmektedir. Dijital yerliler bu teknolojik araçları uzun bir süre kullanmaktadır. Dijital yerliler için internet bağlantısı çok önemli olmaktadır. Bunun nedeni ise instagram, twitter, whatsapp, facebook şeklinde iletişim ve sosyalleşme uygulamaları internetsiz bir hiç olarak görülmektedir. İletişim kuramama,

çevrimiçi olamama gibi durumlar dijital yerliler için çok rahatsız edici bir durum olmaktadır (Turhan, 2016: 109).

Bununla birlikte ebeveynler dijital yerlilerin teknoloji bağımlılığını anlamada zorluk yaşamaktadır. Uyku öncesinde saatlerce telefona bakılması, sabahları kalkar kalkmaz kişilerin telefona sarılması, telefonlarını evde unuttuklarında bir uzuvları eksikmiş gibi hissetmesi dijital yerlilerin ortaya koyduğu davranışlardan bazılarıdır. Dijital yerlilerin teknolojiye düşkünlüğü akıllı telefon, tablet gibi araçlarla sınırlı kalmamaktadır. Dijital yerliler için bu alanlarda teknoloji önemli olmaktadır. Bunun nedeni ise dijital yerliler teknolojinin hayatlarını ne şekilde hızlandırdığının ve kolaylaştırdığını farkında olmasıdır. Dijital dönemin en önemli dinamiklerinden biri hız olarak kabul edilmektedir. Dijital yerlilerin teknoloji düşkünlüğünün temelinde zorunluluk ve motivasyon yer almaktadır. Hız denildiği zaman dijital yerlilerin sadece iletişim alanında gösterdiği hız değil, hayatlarının üretim olmak üzere bütün alanlarında sergilemekte oldukları serilik akıllara gelmelidir (Bilgiç vd. 2011: 257- 263).

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL AKTİVİZM

2.1. Aktivizm

Jordan'a (2002) göre aktivizmin tarihine kısa bir bakış atıldığında önemli üç geçiş süreci olduğu gözlemlenebilir. Bunlara sırasıyla bakmak gerekirse, ilk olarak, sanayi toplumlarının ortaya çıkışıyla birlikte bir dizi toplumsal hareket bu sürece eşlik etmiştir. En açık örnekler, işçi hareketi, Suffragettes hareketi, kölelik karşıtı hareket ve hem demokrasi için hem de otokrasiye karşı hareketlerdir. İkincisi, öncelikle sınıf ilişkilerinin siyasi bankaları aracılığıyla kanalize edilmeye başlanmıştır. Bu sürecin başlangıcı Bolşevik Devrimi ile belirlenmiştir. Bu, mücadelelerin tamamının Marksist mücadeleler haline geldiği anlamına gelmemekle birlikte tüm mücadelelerin, sınıfı temel veya temel siyasi mücadele olarak gören bir çerçeve içinde var olduğu anlamına gelmektedir. Üçüncüsü, 1960'lara gelindiğinde bu bozulmaya başlamıştır ve sınıfa temel siyasi kategori olarak ille de hitap etmeyen, genellikle "yeni toplumsal hareketler" olarak adlandırılan birçok toplumsal hareket yeniden ortaya çıkmıştır. Bu hareketler feminizm, ırkçılık karşıtlığı ve ekolojik hareket gibi tanıdık hareketleri içermektedir.

Aktivizm, bir amaç adına yapılan ve geleneksel veya rutinin ötesine geçen eylemdir. Eylem, kapı kapı dolaşarak, alternatif radyo, halka açık toplantılar, mitingler veya açlık grevi olabilir. Ortaya koyulma nedeni kadın hakları, fabrika muhalefeti veya dünya barışı olabilir. Aktivistler ise tipik olarak, kendi kendilerine güç elde etmeye değil, sosyal bir hedefe ulaşmaya çalışan çeşitli uygulamalara meydan okuyan kişilerdir (Martin, 2007: 19-27).

Toplumsal hareketler insan yaşamının tarih boyunca bir parçası olmuştur. İnsanı şekillendiren sosyal ve çevresel faktörler değiştikçe insan yaşamı değişmiş; dolayısıyla toplumsal hareketler de bu değişime paralel olarak değişmiş ve ayak uydurmuştur. Bu değişimin öne çıktığı 1970'li yıllarda daha önce kullanılmayan ve yeni toplumsal hareketler bağlamında kullanılacak olan aktivizm kavramı literatüre kazandırılmıştır. Dünya genelinde, toplumu ilgilendiren konular adına ses çıkarmanın ve tepki göstermenin yeni adı aktivizm olmuştur.

Cammaerts'a (2007: 217-224) göre aktivizmin 1970'li yıllardan itibaren gerçek anlamda, yani günümüzde anladığımız ve benimsediğimiz anlamı ile kullanılmaya başladığını ifade etmektedir. Tarih sahnesinde gördüğümüz üzere gerçekleştiği dönem "aktivizm" ismi ile anılmasa da köleliğin sona erdirilmesinde, diktatörlüklere meydan okunmasında, işçileri sömürüden korunmasında, kadınlar için oy kullanma hakkının kazanılmasında ve daha birçok önemli konuda aktivizm önemli bir rol oynamıştır. Dünya üzerinde aktivizm kavramı altında değerlendirilebilecek farklı türden direnişler, eylemler, gösteriler ve benzeri yaşanmıştır. Ancak bunların doğrudan aktivizm kavramı ile adlandırılması yakın bir tarihte gerçekleşmiştir.

Koffel'e (2003:117-127) göre aktivizm farkındalık oluşturmaya yönelik lobicilik faaliyetleri, savunuculuk ve çeşitli kampanyalarla değişim yaratma çabalarıdır. Koffel'in tanımında "değişim" yaratma amacı öne çıkan nokta olmuştur.

Aktivizm mutlaka iyi veya kötü bir şey değildir. Her şey nedene ve eylemlere ve bir kişinin neyin değerli olduğuna dair kararına bağlıdır. Bir kişi bir protesto olduğunu söyleyebilir (Martin, 2007: 19-27). Öte yandan aktivizm bir gruptan diğerine yapılan bir şey olmamakla birlikte bireylere veya sivil düşünce sistemine yönelik de yapılabilmektedir. Bu noktada herhangi bir sistemin veya grubun aktivizm hareketinden muaf olduğunu düşünmemek önemlidir.

Car'a (2014: 213-231) göre gerçek aktivizm vatandaşların belirli bir niyetle değişim yaratmak için bir araya gelmeleri ve toplumsal gündemle meşgul olmalarıdır. Douglas'a (1986) göre aktivizm, her şeydir. Bu her şeyin içinde, inanılan ve önemsenen bir konuda farklı yöntemlerle ortaya koyulan tün mücadeleler kastedilmektedir.

2.2. Aktivizmin Dijitalleşmesi

Aktivizm kavramı 1970'li yıllardan sonra literatüre kazandırılmasıyla birlikte günlük hayatta da kullanılan bir kavram olmaya başlamıştır. Küresel olarak çevrecilik, ırkçılık, kadın ve LGBT hakları ve ifade özgürlüğü gibi konularda başlayan yeni toplumsal hareketler dalgasıyla beraber etkileri artmıştır.

Kısa bir süre önce, sosyal hareketleri teşvik etme aktivizmi, kendini bir demire zincirleme veya bir politikacıya yazma, gösterilere ve yürüyüşlerle anılırdı. Katılımcıları organize etmek ve elde

tutmak, genellikle yalnızca en büyük, en iyi desteklenen hareketlerin gelişmesini sağlamak için yeterince zordu ve bir etki yaratmaları genellikle yıllar alırdı. Günümüzün dijital aktivizm dünyası, geleneksel aktivizme kıyasla geniş kapsamlı, etkili ve hızlıdır (George, Leidner 2019: 1-2). İnternetle birlikte gelen dijital dönüşüm ile birlikte, aktivizmin kavramsal ve uygulanma süreçleri de paralel olarak dönüşmeye başlamıştır. Bu değişikliğin, son yirmi yılda, örneğin tweetleme, gönderi gönderme, sohbet etme ve paylaşma yoluyla, özellikle de kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin yüksek düzeyde etkileşim ve ağ oluşturmayı mümkün kıldığı görülmüştür. Bu özelliklerin, kendi kendini organize eden ve organizasyonel olarak etkinleştirilmiş ağları içeren yeni birleştirici eylem çerçeveleri aracılığıyla hareket dinamiklerini değiştirdiği söylenmektedir (Bennett, Segerberg 2013: 744-745).

Aktivizm, bir grup insanın platform fark etmeksizin kasıtlı bir şekilde, belirli bir motivasyonla bir araya gelerek, toplumda sorunlara yönelik adaletli bir değişim sağlamaya yönelik yapılan tüm savunuculuk uğraşlarıdır. 21. yüzyılda gerçekleşen aktivist toplumsal hareketler internet, kolay taşınabilen mobil cihazlar, bilgisayar ve dijital ağların gücünden yararlanmaktadır (Conover vd. 2013: 1-5). Elli yıldan fazla bir geçişe sahip olmayan internetin yarattığı etki önceki kitle iletişim araçlarının toplamının yarattığı etkiye kıyasla daha etkili, hızlı ve yaygındır. Bu nedenle, yeni ve alternatif iletişim teknolojilerinin aktivizm üzerinde kritik etkileri olduğu su götürmez bir gerçek halini gelmiştir. Aktivizmin bir dönem en güçlü varlığını gösterdiği diğer fiziksel kamusal alanlardan, Web 2.0 ortamına taşınmasına ve dijital ağ ve platformların bu aktivizmi daha güçlü kıldığına dair en bilinen ve önemli çalışmaları ortaya koyan bilim insanlarından biri de Manuel Castells olmuştur (Tani, 2018: 69).

Günümüzde örneğin mobil cihazlarla kitap, dergi ve gazete okuma, görüntülü konuşma, televizyon ve sinema filmi izleme, oyun oynama, mesajlaşma ve canlı yayınlar izleyebilme gibi pek çok aktivite tek bir cihazla, tek yerden bir arada yapılabilmektedir. Ancak bu noktada internetin ve sosyal medya platformlarının da sansüre uğradığını ve erişim engeli ile karşılaşabildiğini unutmamak gerekmektedir. Örneğin; Çin gibi ülkelerde dijital ağlara yönelik sert yaptırımlar uygulanarak platformlar yasaklanabilmektedir. Bu tür örnekler ülkedeki siyasi rejimin ve hükümetin aktivizme karşı tutumunun, dijital aktivizm yapılmasında önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir. Ayrıca bu etkileşimler için kullanılan ağlar, günümüzde ticari kaygılarla kurulan ve yönetilen oluşumlardır. Dolayısıyla reklam verenlerin tercih ve beklentilerine göre hareket etmek durumunda olan platformlar içerisinde hareket alanımız olduğunu unutmamak gerekir. (Tsui, 2015: 1-9)

Tüm bu gelişmeler "Dijital Aktivizm" kavramı çatısı altında aktivizmin evrildiği yeni boyutu ele almayı zorunlu kılmaktadır.

2.3. Dijital Aktivizm Kavramının Tanımı, Temelleri ve Tipolojileri

Dijital aktivizm kavramı için birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlamalar yapılmaktadır.

Kavram ile ilgili kapsamlı bir açıklama ortaya koymak gerekirse dijital aktivizm; sivil toplumun değişim yaratmak ve yönetim süreçlerine katılmak amacıyla internet destekli dijital platformlar üzerinde ve aracılığıyla yürüttükleri kampanyalar, gösteriler, destek toplama eylemleri ve aktivitelerdir (Tani, 2018:51-52).

Yapılan tanımların ortak noktası, tıpkı sokak aktivizmindeki gibi sivil toplumda örgütlenen iletişim araçlarının araçsallaştırılmasıdır. Dolayısıyla burada dijital aktivizm kavramını ön plana çıkartan nokta "dijitallik" ve bu sayede tanıştığımız yeni iletişim teknolojileridir.

Bu kavrama yönelik en kapsamlı tanımlama ise Karatzogianni (2015:1) tarafından yapılmıştır. Dijital aktivizm, dijital ağların üzerinde gerçekleştirilmekte olan siyasi katılımlar, organize edilmekte olan protesto gösterileri, belirli amaçlara yönelik bütün faaliyetlerin tanımlaması için kullanılmaktadır. Dijital aktivizm, farklı sivil toplum örgütlerini ve oluşumlarını, toplumsal hareket eylemcilerini, resmi devlet organı olmayan aktörlerin reformist ve devrimsel amaçları için yeni medyanın kullanmasını kapsamaktadır.

Howard (2013) tarafından dijital aktivizm, otoritelere karşı organize kamuoyu çalışması için dijital medya olanaklarının kullanımı ile yapılmakta olan kolektif talepler şeklinde ifade edilmektedir.

Yang (2009: 33-36) tarafından dijital aktivizm belirli oranlarda, internet ve yeni iletişim teknolojilerine dayalı olan iki taraf arasındaki çekişmeli etkinlikleri açıklamak için kullanılmaktadır. Dijital aktivizm zaman için geleneksel aktivizme entegre olmuştur ve ondan bağımsız olarak ele alınmamaktadır.

Dijital aktivizm, eylemcilerin yeni teknoloji ağlarının gücünden mümkün olduğu kadar yararlanma çabası olarak açıklanmaktadır. Dijital aktivizm, cep telefonları ve internetin öne çıkmış olduğu bir alan olmuştur. Düşük maliyetler ile hızlı şekilde haberleşme olanakları sağlamakta olan ve özellikle internet erişimleri olmayan ve engellenen durumlarda cep

telefonlarının üzerinden kısa mesaj yolu ile örgütlenmenin gerçekleşmesi dijital aktivizm olarak açıklanmaktadır (Sert, 2016: 34).

Dijital aktivizm, internet ve beraberinde gelen sosyal ağlar ile aktivizm faaliyetlerinin yürütülmesi olarak açıklanmaktadır. Dijital aktivizm, dijital teknolojilerin kullanımı ile anlık eylemlerin düzenlenmesi, e-imza kampanyalarının yürütülmesi olarak geniş çaplı eylemleri açıklamak için kullanılmaktadır. Aktivistlere göre güç, verilmekte olan bir şeyin aksine, onların yarattığı ve sonradan elde ettiği bir olgu olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda aktivistlerin toplumsal faaliyetleri başarılı şekilde gerçekleştirmesi için güç elde etmesi ve güç sahiplerini etkilemesi gerekmektedir. Dijital teknolojiler ile beraber, aktivizmin yeni özellikler kazanmaya başladığı ve kapsamının daha da genişlediği görülmektedir. İnternet ortamı, medya ve kamuyu etkilemektedir. Bu nedenle yasalar ve politikacılar da etkilenmektedir (Aydın, 2016: 215-223).

Aktivistler genel olarak yasaları, yönetici ve diğer güç sahiplerini değişim adına etkilemeye çalıştıkları nedeni ile inandırıcı, başarı bir dijital aktivizmin hedef gruplarına ulaşabilmektedir. Bu sebeple toplumsal hareketleri gerçekleştirmekte olan dünyanın büyük yerlerinden eylemlerin bu yeni kaynakları kullanmaya başladığı görülmektedir. Aktivistlerin siber protesti yetenekleri geliştiği zaman, devletler ve işletmeler onlara cevap verme yetkinliklerini geliştirmek durumunda kalmaktadır. Özellikle son dönemlerde sivil toplum örgütleri, toplulukları ve onların hedef almış oldukları kişiler, işletmeler arasında çekişmenin yoğun olduğu siber dünyada dijital aktivizm örneklerine rastlanmaktadır. Fiziksel dünyada yapılmakta olan eylemler bile artık internet ortamlarında bağımsız olarak düşünülmemektedir. İnternet ortamlarında başlatılan boykotlar, toplum dilekçe gönderimler, sanal protestolar, internet sitelerinin çökertilmesi gibi eylemlerin yapıldığı görülmektedir. Teknolojik gelişimler, sosyal değişimler ile dijital aktivizm daha yaygın hale gelmektedir ve ön plana çıkmaktadır. Dijital aktivist toplulukları sivil yapılanmanın bir formu olarak çağdaş toplumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu faaliyetler ile nerede hareketlilik varsa ortaya dikkat çekilmektedir (Leizerov, 2000: 461-483).

Neumayer ve Svensson (2014: 1-16) dijital medya döneminde aktivizm yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medya platformu sebebi ile değişime uğradığını düşünmektedir. Bu kapsamda aktivistlerin kullanmakta oldukları yöntemler, tutumlar, davranışlar dört tipoloji ile ele alınmaktadır. Bu tipolojiler; çatışma, salon, kanuna itaatkar, gandici aktivistler şeklindedir. Salon aktivistleri, riskli siyasi hamleler ve radikal eylemlerden sakınmakla, yasal sınırların içinde Facebook grup ve sayfalarına destek vermektedir. Aynı zamanda bu aktivistler, facebook sayfalarına destek vermekte, çevrimiçi ortamlarda tartışmakta, tweetler atmakta, hashtag

kampanyalarına destek olmakta, beğeni ve yorumlarda bulunma şeklinde ceza alma ihtimalleri düşük olarak hareketler ortaya koymaktadır. Bu aktivistlerin en çok görüldüğü yerler internet temelli medya ve telefonlar olmaktadır. Bu nedenle bu aktivistler tıklamacı aktivistler olarak da ifade edilmektedir. Çatışmacı aktivistler genel olarak sert tutumlar sergilemekte ve dijital medya üzerinden web sitelerini hackleyerek sosyal medyada tehditler içeren eylemler ve söylemlerde bulunmaktadır. Bu aktivistler genel olarak çevrimiçi sivil itaatsizlik çağrıları şeklinde yöntemleri kullanmaktadır. Kanuna itaatkar olan aktivistler demokratik haklar kapsamında hak arayışında bulunmaktadır. Aynı zamanda bu kişiler karşısında bulundukları örgütlere ve kurumlara düşmanca yaklaşım içinde olmaktadır. Aktivistler sosyal medyayı kamusal alan şeklinde görmektedir ve yasal sınırların içinde sosyal medya mecralarında kendi taleplerini ortaya koymaktadır. Gandici aktivistler, Mahatma Ghandi'nin hayat felsefesini benimsemiştir ve şiddet içermekte olan eylemlerin yerine daha pasif eylemleri seçmektedir. Bu aktivistler dijital medya üzerinde çok fazla aktif olmamaktadır (Neumayer, Svensson 2014: 1-16).

Tablo 1. Dijital Aktivistlerin Tipolojileri

Dijital Aktivistlerin Tipolojileri (Türleri)	Mücadele Verdikleri Gruplara Bakış Açıları	Dijital Medya Kullanımları
Salon Aktivistleri	Düşmanca, sert	Radikal olmayan şekilde aktif sosyal medya kullanımı
Çatışmacı Aktivistler	Düşmanca, sert	Hackleme, site çökertme, toplu siber saldırılar ve tehdit içerikli paylaşımlar
Kanuna İtaatkar Aktivistler	İlimli, uyumlu	Kanunlara ters düşmeyecek şekilde mobil ve internet kaynaklarının kullanımı
Gandici Aktivistler	İlimli, uyumlu	Aktif bir kullanım ve görünürlük yok

Kaynak: (Tani, 2018: 53).

Sonuç olarak dijital aktivistlere yönelik dört tipoloji vardır. Bu tipolojilerin karakteristik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablodan görüldüğü üzere aktivistlerin dijital medya kullanma şekilleri, sıklıkları, motivasyonları farklılık göstermektedir. Aynı zamanda aktivistlerin otoritelere yönelik tutumlarının mobil teknolojileri kullanma tavırları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Çatışmacı ve salon aktivistleri dijital aktivizmi etkin olarak

uygulamakta, Gandici ve itaatkar aktivistler ise dijital aktivizme yönelik temkinli ve kararsız olmaktadır (Tani, 2018: 52-53).

2.4. Dijital Aktivizme Yönelik Bakış Açıları

Aktivizmin dijital ortamda yapılmasına yönelik olumsuz, olumlu, kararsız, tarafsız yorumlar bulunmaktadır. Aktivizm internet temelli platformlar ve mobil telefonlar ile etkili şekilde yeni sürece girmekte olduğunu savunanlar, iyimser bir bakış açısı sergilemektedir. Aktivizmin meydan ve sokak şeklinde fiziksel alanlarda yapılması gerektiğine inanan kişiler, dijital aktivizmi internet tıklaması şeklinde görenler, internetin iktidaların kontrolleri altında olduğunu düşünler ise dijital aktivizme yönelik karamsar bakış açısı sergilemektedir. Dijital aktivizm, aktivistlere yönelik hem avantaj hem de dezavantaj yaratmaktadır. Dijital aktivizme bu şekilde iki açıdan yaklaşmakta olan kişiler kararsız bir bakış açısı sergilemektedir. Bu noktada dijital aktivizmin yaratmakta olduğu tehditlerin ve fırsatların öne çıktığı ve bu şekilde kişiler bakış açılarının oluştuğu görülmektedir (Joyce, 2010:83).

2.4.1. İyimser Bakış Açısı

Dijital aktivizmin getirmekte olduğu fırsatlara odaklanan iyimser bakış açısına sahip olan kişilerde biri Leizerov (2000: 461-483) olmuştur. Araştırmacı dijital aktivizmi mekan, maliyet, baskı boyutları ile ele almıştır. Bu bakış açısı aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

- "Zaman: Aktivistler belirli toplumlar hareket stratejileri geliştirmekte, zaman boyutunu ayarlamaktadır. Aynı zamanda yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı ile aktivistler zamanı daha etkili ve rahat şekilde kullanabilmektedir. Akıllı telefon ve internetin günün bütün saatlerinde kullanımının mümkün olması ile kesintisiz koordinasyon ve iletişiminin sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle dijital aktivistler, zamanı etkin şekilde kullanabilmektedir.
- Mekan: Aktivizm eylemlerinin yapılmakta olduğu ortamlarda önemli olarak kabul edilmektedir. Bunun nedeni ise eylemlerin yapılış şekillerinden insan sayılarına, başarılı olup olmayacağına kadar birçok durumu etkilemekte olduğu şeklindedir. Siber alanlarının sınırlı olmaması ile birçok insan bu ortamlara alınabilmektedir. Aynı zamanda bu alanlarda sonsuz verilen üretilmekte ve dağıtılmaktadır. Bu durum ise aktivistlere rahat hareket edebilme imkanı sağlamaktadır.
- Maliyet: Birçok aktivist grupları belirli toplumsal hareketleri gerçekleştirdiklerinde birçok sorunlar karşılaşılabilmektedir. Bu sorunlardan en önemlisi ve aktivistlerin en

güçsüz yönleri ise maliyet olmaktadır. Sivil toplum örgütleri, inisiyatifler, kolektif gruplar, güvenilir gelir kaynakları olmadan, kurumsallaşmış güçlü rakiplerine yönelik mücadele ortaya koyamamaktadır. Günümüzde temel bilgisayar bilgisiyle internet siteleri kurulmakta, sosyal ağların üzerinde hesaplar alınmakta, devletlerin yetkililerinden sivil vatandaşlara kadar birçok kesim ile doğrudan iletişim kurulmaktadır. Bu sebeple dijital teknolojilere, özellikle iletişim harcamalarına yönelik ayrılmakta olan bütçelerin yetersiz olduğu görülmektedir.

- Baskı: Aktivizmin başarılı olması adına farklı yöntemlerle doğru hedef gruplarına yönelik baskı uygulanması gerekmektedir. Sosyal medya uygulamaları, internet siteleri aktivizmin baskı boyutuna yönelik yeni araçlar olarak görülmektedir. Bu araçlar oldukça etkileşimli ve hızlıdır. Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte aktivizmin güçlendirmekte olduğu ve birçok avantaj elde ettiği görülmektedir. Dijital aktivizm aktivistlere zamanlarını geniş kullanma fırsatı sunmakta, sınırsız siber mekanlar yaratmakta, eylemler oluşturmakta, onları hayata geçirmekte, geniş topluluklara ulaşmada, ihtiyaç duyulmakta olan maddi giderlerin azaltılmasında, sosyal ağlara yönelik baskı mekanizması oluşturmada etkili olmaktadır. Çevrimiçi hizmetler ile ücret e-posta gibi kampanyalar adına imkanlar sunulmakta, eylemciler ise çağrılarını ücretsiz şekilde topluluklara oluşturabilmektedir. İnsanlar web siteleri üzerinde birkaç dakikanın içinde imza kap kampanyalarına katılmakta, kampanyalara yönelik düşüncelerini yetkililere mesajla yazabilmektedir."

Scholz (2010) tarafından yeni medyanın aktivistlerin karşılaşmakta olduğu tam anlamı ile çözümler ortaya koyamadığını, özellikle baskıcı olan rejimler ile karşılaşıldığında internet yasakları gibi durumların hafifletilmesine katkı sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda dijital aktivizm demokrasiyi güçlendirmekte olan unsur olarak kabul edilmektedir.

Devillart ve Waniewski (2010) tarafından yeni iletişim teknolojilerinin sivil toplumları güçlendirmede etkili olduğu vurgulanmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin birlikleri için çalışmakta olan Uluslararası dernekler birliği dünya genelinde 2007 yılı itibari ile %700 artış göstermiştir. Bu duruma bağlı olarak demokrasinin gerekliliği olarak kabul edilen sivil topluma katılımın internet ortamları üzerinden desteklendiği söylenebilmektedir. Günümüzde toplumsal hareketlerin düzenlenmesini isteyen sivil toplum kuruluşları, belirli platformlar ve bireyler belirli gruplar kurabilmekte, sosyal medya platformları üzerinden fikirlerini aktarabilmektedir. Bu platformların etkili şekilde kullanılması, ses, görsel içeriklerin etkili şekilde hedef kitlelere

ulaşması geçmişe kıyasla daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Günümüzde çevrimiçi alanlarda fiziksel ve sanal birbirinden ayrılmak yerine, birbirini destekleyen bir yapıya sahip olmaktadır. İnternet bilgiye erişim dışında, eylemcilerin içeriklerini yaymasına yardımcı olmaktadır. Indymedia, aktivistlerin kendilerinin haberleştiği, hikayelerini yaymakta olduğu bir internet sitesi olarak bilinmektedir. Bu platform, Amerika'da Seattle gösterileri sürecinde ana akımın medya protesto gösterilerini sunmasına, topluluğu doğru şekilde bilgilendirilmesine imkan sağlamak adına aktivistler tarafından kurulmuştur. Bu gösterilerde 2 milyon insan ziyaret edilmiş, konuya yönelik sağlıklı bir bilgi akışı sağlanmıştır. Bu durum başarılı dijital aktivizm örneği olarak görülebilmektedir (Joyce, 2010:101-118).

2.4.2. Karamsar Bakış Açısı

İnternet teknolojisi ve yeni medya dijital aktivizm gibi kavramlara eleştirel bir yaklaşım ortaya koymakta, iyimserleri ise siber ütopyacı olarak görmektedir. Morozov (2011) The Net Delusion kitabında internet ortamlarının ilk defa ortaya çıktığı zamanlara yönelik diktatörleri devireceği, demokrasiyi geliştireceği, demokrasinin eksik olduğu ülkelerde azınlıkların sesi olacağına, küresel medya örgütlerinin tekeli kıracağına, aktivizme yeni bir boyut kazandıracağına yönelik fikirler ortaya atmıştır. Görsel ve yazılı basının iktidarın kontrolünde olması yeni medyanın aynı şekilde kontrol edilmesine, devletlerin propaganda aracı şeklinde görülmesine neden olmuştur. Aynı zamanda Morozov tarafından dijital aktivizmin tıklamacılıktan ileri gidemediği ileri sürülmüştür. İnsanların elektronik imza kampanyalarına dahil olması, Twitter hashtaglerine yazılar yazması ile kampanyalara dahil olması gibi eylemlerin sadece sanal ortamlarda kalacağı, gerçek dünyayı yansıtmakta olmadığı, insanların toplumsal fayda sağlamak gibi hislere kapılarak kendi vicdanlarını rahatlattığı söylenmiştir ve internetin baskıcı olan yöntemleri azaltacağı düşüncesi bir hayal olarak vurgulanmıştır (Morozov, 2017: 23-27).

Scholz (2010), internet üzerinden yapılmakta olan aktivizm eylemlerinin dünyanın düzeninin değiştirmesine, sorunlu konulara yönelik değişim yaratmasına yönelik bir durum olmadığını belirtmektedir. Dijital teknolojilerin aktivist örgütlerin eylemlerindeki maliyetleri düşürdüğüne, bilgiye erişimi kolaylaştırdığına inanılmaktadır. Dijital medya insanların kendisini rahat hissetmesine, içerikleri yayınlamasına, oto sansür geliştirilmesinin zor olması sebebi ile içeriklerin her zaman yapıcı olmamasına neden olmaktadır.

2.4.3. Kararsız Bakış Açısı

Yeni iletişim teknolojileri, dijital aktivizmin toplumsal ve bireysel yaşamda yaratmakta olduğu değişimlere yönelik temkinli yaklaşan, olumlu, olumsuz yönlerini dile getirmekte olan, tarafsız, kararsız bakış açısına sahip olan kişileri barındırmaktadır. Curran (2012) tarafından yeni iletişim teknolojileri ortaya atıldığında ve bu teknolojilerin kullanımı ile aktivizm dijital ortamlarda yapılmaya başlandığında, birçok noktada iyimser yaklaşımlar ortaya çıkarken, birçok noktada da karamsar, eleştirel yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerin arasında teknolojiye erişimde yaşanmakta olan uçurumların büyüklüğü, kültür temelli ayrımcılıkların yapılmasına, iktidarın kısıtlama getirmesine, etkili bir dijital aktivizm ortamının oluşturulmasına engel olmaktadır. Siber alanların dünyanın her yerinden insanları açık kamusal alanlar olarak görerek insanlara hızlı, ucuz etkileşim sunduğu görülmektedir.

Yeni medya farklı toplumsal kesimlerin kendisini ifade etmesine imkan sağlamaktadır. Dijital platformlar farklı düşüncelerin özgür şekilde konuşulduğu, müzakere edildiği, demokrasinin gelişimine katkı sağlamakta olan, toplumsal örgütlenmenin kolay olduğu ve yaygınlaştığı özelliklere sahip olmaktadır. Teknolojik imkanlara sahip olma oranları bütün kesimlere tarafından eşit olmamaktadır. Bu sayısal uçurumların varlığı ile dijital medya üzerinden gerçekleştirilmekte olan eylemlere herkesin eşit şekilde katılım sağlamamasına neden olmaktadır (Göker, 2016: 442).

Earl ve Kimport (2011) insanların sanal çevrelerde gerçekte olduklarından farklı cinsiyet, ırk, sosyal statü seçebilmesine, kendisine yeni toplumsal kimlikler yaratabilmesine kuşku ile yaklaşmıştır. İnsanlar sanal hesapları üzerinde normalde oldukların farklı profilleri tercih etmektedir. Bu sebeple bazı durumlarda anonim olmanın vermekte olduğu rahatlık ile zararlı ve yıkıcı davranışlar ortaya koymaktadır. Dijital medya insanların kendisini ifade etmelerinde yeni ortamlar olmakta, aynı zamanda bu ortamların sansüre çok maruz kalması nedeni ile insanların yıkıcı tutumlar içine girdikleri, herkesin eşit olarak bu teknolojilere ulaşmadıkları için kendilerini eşit olarak görmemesine neden olmuştur.

Murdoch (2010) tarafından farklı bir bakış açısı geliştirilmiştir. İnternet gözetim olgularının aktivistlerin yüzleşmekte olduğu en zor durumdan biri olduğu kabul edilmektedir. Bilgi akışında kesilme, içeriklerin yayından kaldırılması şeklindeki durumlarla karşılaşmakta olan aktivistler, bu durumları farklı yazılım programlarını kullanarak aşmak istemektedir. Özellikle dijital her insana kendi medyaların yaratma imkanı sunması, güçlü bir özellik olarak kabul edilirken, bu medyalarda üretilmekte olan içeriğin her zaman kontrol edilmemesi ise zayıf bir

özellik olarak kabul edilmektedir. Yeni medya yanlış iletişim kurma, aşırı iletişim halin kalma şeklinde sorunlar ortaya çıkarmakta, hızlı organize olunması ve geniş iletişim imkanları ile aktivistlere yönelik birçok fayda sağlamaktadır.

Gerbaudo (2012: 73-119) dijital temelli uygulamalara ve sosyal medya platformlarına bir tamamlayıcı şeklinde yaklaşmıştır. İnternet teknolojisiyle aktivizme yönelik yeni bir form ve bakış açısı geliştirilmiştir. Dünya genelinde internete erişimin herkes tarafından eşit olmaması, sosyal medya hesaplarına sahip olmayan insanların bu ortamlarda yapılan aktivist çalışmalarına uzak olmasına neden olmaktadır.

2.5. Dijital Aktivizmin Araç ve Stratejileri

Gelişmekte olan teknolojinin sunmakta olduğu dijital aletler ve çevrimiçi uygulamalar aktivistlerin hayatından yeni bir sayfa açmıştır. Aktivistler bu yeni fırsatları değerlendirerek hedeflerine ulaşmak adına yeni yöntemler geliştirmiştir (Turhan, 2016: 151).

2.5.1. Dijital Aktivizm Araçları

Günümüzde aktivistlerin kullandığı dijital aktivizm araçları çevrimiçi dilekçe, sosyal ağlar, imza kampanyaları, bloglar, cep telefonu, whatsapp gibi uygulamalar, proxy sunuları şeklindedir.

Aktivistler tarafından oluşturulan www.change.org, www.moveon.org şeklinde çevrimiçi imza ve dilekçe siteleri toplumda farkındalık yaratmak, kamuoyu oluşturmak için aktif olarak kullanılmaktadır. Özellikle facebook benzeri sosyal ağlar aktivistlerin düşüncelerini yayması, yandaş toplaması, sosyal hareketlerini mobilize etmesi, organize etmesi için sıklıkla kullanılmakta olan mecralar olmaktadır. Blog ve micro bloglar ise daha profesyonel olan aktivistler tarafından tercih edilmektedir, bu araçlar diğer dijital aktivizm araçları gibi geniş kitlelere hitap etmemektedir. Bununla birlikte vatandaş gazeteciliği taktiksel olarak dijital aktivist hareketlerine yön vermekte olan özel hesaplar yaygın bir etki ortaya koymaktadır. Dijital aktivist hareketlerindeki liderlik doğa dikkate alındığı zaman, bu blog ve hesapların liderlik özelliğinin önemli olduğu görülmektedir. Aktivistlerin işlerini kolaylaştırmakta olan başka bir dijital aktivizm aracı ile akıllı telefonlardır. Vatandaş gazeteciliği şeklinde fonksiyonların icra edilmesinde akıllı telefonlar önemli bir yere sahip olmaktadır. Günümüzde whatsapp gibi uygulamaların yaygınlaşması, basit şekilde toplumun bütün ağına iletiler gönderebilmesi, grupların oluşturulması aktivistlerin yaygın olarak kullandığı yöntemlerin başında gelmektedir. Proxy sunucular Türkçede vekil sunucu olarak ifade edilmektedir. Bu sunucuların vekil olarak ifade edilmesi ise onların fonksiyonları ile ilgili olmaktadır. Belirli bir

internet sitesinin yayınlarını yapmakta olan ana sunucunun hükümetler tarafından sansürlenerek kapatılması durumunda bu sitelere erişmek için vekil sunuculara başvurulmaktadır. Bu vekil sunucular verileri ana sunuculardan almakta, onların yerine yasaklı olmayan kaynakların üzerinde kullanıcılara ulaştırmaktadır. Bu nedenle alternatif sunucular vekil sunucu olarak ifade edilmektedir. Vekil sunucuların yardımı ile internet içeriklerinin tamamen yasaklanması mümkün olmamaktadır. Proxy sunucularının iletişim için kullanılmakta olan lokal prototipleri akıllı telefonların internetinin ortak kullanıma açılma özelliği olarak açıklanmaktadır. Cep telefonlarının ortak kullanıma açılması için sağlayıcı adların konulması gerekmektedir, bu sayede o ağa girmek isteyenlerin hangi ağlara bağlanacakları bulunabilmektedir. Bu özellik ile telefon ve internet hatlarının kapatılması gibi durumlarda iletişim aracı olarak kullanılabilir. Örnek olarak 100-200 metrekaresel alanlarda kalabalığı yönlendirmeyi istemekte olan kişiler telefonlarının internet ağı adlarını istiklal caddesine gidin olarak ayarlayabilmektedir. Bu bölgelerdeki internet kaynağını taratmakta olan insanlar sunucu ismi şeklinde bu mesajı görebilmektedir. Aynı zamanda belirli bir eylem alanı için 15-20 kişi internetsiz, whatsappsız ve telefonsuz yönlendirilebilmektedir. Sonuç olarak bu durum dijital yerlilerin iletişim becerileri alanında gelinmiş olan en uç nokta olarak görülebilmektedir (Turhan, 2016: 152).

2.5.2. Dijital Aktivizm Stratejileri

Dijital aktivizm araçları kullanılarak aktivistler yeni, farklı stratejiler üretmektedir. Bununla birlikte dijital aktivizm anlamında yeni stratejilerin üretilmesi ve uygulanması için Eszter Hargittai tarafından dijital becerilere yönelik taksonomi düzenlenmiştir. Bu taksonominin incelenmesi ile dijital aktivizm stratejilerine değinilmesi gerekmektedir (Brodock, 2010):

- "Mümkün olanın anlaşılması,
- Fonksiyonların kullanılması,
- Verimli ve etkili bir katılım sergilenmesi,
- Güvenlik, özel hayat, yasal meselelerinin anlaşılması,
- Yardım alınması,
- Mevcut materyallerin alt ve üst limitinin farkında olunması,
- Materyallerin doğru yönetilmesi ve kullanılması."

Yukarıda belirtilen maddelere dijital beceriler taksonomisi şeklinde kabul edilmiştir. Dijital aktivizm stratejilerinin bu taksonomi kapsamında incelenmesi konunun daha iyi anlaşılmasına

yardımcı olacaktır. Bu kapsamda Anastasia Kavada tarafından oluşturulan dijital aktivizm stratejileri aşağıdaki şekildedir (Joyce, 2010:101-118):

- Akıllı ağ çetelerinin oluşturulması: Bu kavram ile teknolojik imkanların sayesinde kolay ve hızlı olarak örgütlenebilen toplum yasası ortaya çıkmıştır. Akıllı ağ çetesine örnek olarak; whatsapp üzerinden oluşturulan gruplar, facebook grupları, mail grupları gösterilebilmektedir.
- Flaş çetelerin oluşturulması: Flaş ağlar birbiri ile ilgisi olmayan kişilerin bir araya gelmesi sonucunda gerçekleştirdiği, genel olarak anlamsız ve eğlence amaçlı olan eylemler bütünü olarak ifade edilmektedir. Flaş çeteler beklenmedik zamanlarda aniden belirli bölgelerde toplanarak siyasi, eğlence veya reklam amacı ile eylemlerde bulunmaktadır. Dijital aktivistler belirli zamanlar bu şekilde etkinlikler yaparak heyecanlarını tazelemektedir ve tatbikatlar yapmaktadır.
- Kapsayıcı ve şeffaf hikayelerin oluşturulması: Belirli dijital aktivistlerin hareketlerine yönelik toplumun aklında soru işareti olmaması, onların hareketlerine güvenmesi için bu dijital aktivistlerin hareketlerinin amaçlarının, eylem tarzlarının, katılımcı kitlelerin açık olarak anlaşılması gerekmektedir. Doğası gereği ile manipülasyona açık olan dijital aktivistlere güvensiz yaklaşanlara yönelik uygulanabilecek en iyi strateji ise şeffaflık olarak kabul edilmektedir.
- Yüz yüze buluşmaların gerçekleştirilmesi: Dijital aktivizmin başarı olması için stratejilerin belirli aralıklarla aktivistler tarafından güncellenmesi gerekmektedir. Yüz yüze görüşmeler ile insanlar arasında güven ve etkileşim artmaktadır. Aynı zamanda yüz yüze görüşmeler aktivistlerin harekete olan bağlılıklarını artırmaktadır.
- Net tanımlanmış, kısa vadeli projelerin oluşturulması: Genel olarak yeni jenerasyon hızlı şekilde sıkılan, uzun vadeli eylemlerde kısa sürede şevki kırılan yapılara sahip olmaktadır. Bu nedenle dijital yerlilere yönelik dijital aktivizm hareketlerinin bu yapılara uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Dijital aktivist hareketlerinin kısa vadeli ve iyi şekilde tanımlanmış olması dijital yerliler için önemli olmaktadır.
- İstikrarlı çevrimiçi mekanların oluşturulması: Belirli bir dijital aktivizm hareketlerinin başarı ile ortaya konması için çevrimiçi mekanlar olan; mail listelerinin, web sitelerinin, sosyal medya platformlarının olması gerekmektedir. Bu şekilde çevrimiçi mekanlar örgütlerin hafızası şeklinde hizmet vermektedir.
- Viralleşme: Bu kavram dijital ortamlarda hızlı şekilde yayılma anlamında kullanılmaktadır. Örnek olarak bir tweet'in çok kısa sürece binlerce defa

retweetlenmesi, belirli bir videonun milyonlarca izlenilmesi ve paylaşılması gösterilebilmektedir. Dijital aktivistler için viralleşme önemli olmaktadır. Özellikle sosyal değişimlere zemin hazırlayan faaliyetlerin mümkün olduğunda fazla insana ulaşması önemli bir durum olarak kabul edilmektedir. Viralleşmenin başka bir avantajı ise hızlı ve maliyetsiz ve uygun materyallerin hazırlanmasıdır.

- Sahte ve trol hesaplar: Son zamanlarda sanal dünyada ilgi çeken olgulardan biri troller olmuştur. Trol, sanal ortamlarda insanları küçük düşüren, kızdıran, dalga geçen insanlar verilmekte olan isimler olarak açıklanmaktadır. Bu trollerin amacı ise bazen sadece eğlenmek olabildiği gibi, farklı durumlarda da olabilir. Siyasi propagandalar algı yönetimi şeklinde amaçlar ile yapılmakta olan trol faaliyetleri yapmaktadır. Trollere benzer olarak son zamanlarda sahte hesaplarda ortaya çıkmıştır. Toplumu yönlendirmek, algı operasyonları yapmak, kamuoyu oluşturmak için faaliyet göstermekte olan sahte hesaplar gündemde yerini almıştır. Kurumları ve insanları yıpratabilen bu hesapların engellenmesi adına ülkelerden bazılarında vatandaşlık numaraları, cep telefonlarına gönderilen doğrulama mesajları kullanılmaktadır.

2.6. Dijital Aktivizm Türleri

Dijital aktivizm türleri oluşturmakta olan kavramlar; kliktivizm, slaktivizm, vatandaş gazeteciliği ve hacktivizm olarak ele alınmaktadır. Bu kavramlar aşağıdaki başlıklarda detaylı şekilde incelenmektedir.

2.6.1. Slaktivizm

Terimin kökenleri tartışılıyor, ancak Fred Clark, 1995'te Dwight Ozard ile birlikte düzenlenen bir seminer dizisinde bu terimi kullanıyor. Bununla birlikte, gençlerin toplumu küçük bir kişisel ölçekte etkilemek için aşağıdan yukarıya faaliyetlerine atıfta bulunan daha gevşek aktivizmi kısaltmak için kullandılar. Kullanımlarında, terimin olumlu bir çağrışımı vardı. Bugün bu terim, tam anlamıyla bir siyasi taahhüdü ifade etmeyen faaliyetleri küçümsemek için daha olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Kavram genellikle kolayca gerçekleştirilebilen faaliyetlere atıfta bulunur, ancak belirtilen siyasi hedeflere ulaşmaktan ziyade katılımcıların kendilerini iyi hissetmelerini sağlamada daha etkili olduğu düşünülür. (<https://blog.thegovlab.org/>)

Slaktivizm en geniş tanımı ile insanların kendisini iyi hissedebilmesi ve kişisel olarak bir şeyler yapmış olduğunu düşünmesi ile kendisini tatmin edebilmekte adına yapmakta oldukları pasif eylemcilik hareketleri şeklinde ifade edilmektedir. Bu kavram insanların dijital ortamlarda oluşturdukları aktivizm hareketlerine farklı yollarla destek verildiğinde içsel olarak olumlu hissedilmesinin sağlanmasıdır (Kiraz, Kestel 2017: 139-163).

Slaktivizm kavramı detaylı olarak ele alındığında genel olarak sosyal ortamların günümüzdeki yaygın kullanımının sonucu olarak görülmektedir. Pasif eylemcilik hareketleri ile Twitter ve Facebook benzeri sosyal platformlarda yapılmakta olan eylemleri yansıtacak şekillerde profil fotoğrafının değiştirilmesi, kişisel bilgi ve ilgi alanının değiştirilmesi, farklı grupların sanal etkinliklerine destek sağlanmasına imkan yaratılmaktadır. Slaktivistler dijital ortamların gücünü ve genel olarak bu ortamların barındırmakta olduğu sosyal medyayı kullanarak kendi etkilerini ortaya koymaktadır. Sosyal medya ortamlarının sunmakta olduğu özellikler kendi aktivizmleri açısından değerlendirildiği zaman farklı yöntemler ile öne çıkmaktadır. Bu yöntemlerin yeni getirilmesinde içsel rahatlamalar ve konu adına bir şey yapma huzuruna varılmaktadır. Bu kişiler için fiziksel olarak sokağa çıkılmasına katkı sağlamanın yerine oturmuş oldukları yerlerden bazı şeyler ile tatmin olma hissine ulaşılması sağlanmaktadır. Dijital dünya insanların hayatından yönetici bir seviyeye gelerek kişilerin bu ortamlarda yapmakta olan bütün hareketlerin gerçek dünyada yapmış olabilmemesinin vereceği iç rahatlıkları ortaya çıkarmaktadır (İnceoğlu, Çoban 2015: 1-20).

2.6.2. Kliktivizm

Dijital aktivizm türlerine dahil olan kliktivizm kavramı kendisine yeni dijital ortamlarda göstermekte ve aktivizm eylemlerini bu ortamların üzerinden gerçekleştirmektedir. Kaynaklar dikkate alındığı zaman ilk olarak planlanmakta olan kitle hareketleri veya protesto eylemlerine yönelik sosyal medya platformlarında kullanılmakta olan örgütlenmeler ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığı zaman kliktivizm, hem belirli bir amaç kapsamında belirlenmiş olan topluluk hareketlerinin planlı olması adına hem de sosyal medya aracılığı ile gerçekleştirilmesi adına tam olarak hakkını verebilen bir tür olarak değerlendirilmektedir (Yegen, 2014: 118-132).

Kliktivizm, toplumsal hareket ve faaliyetlere fiziksel anlamda katılmayarak, kişilerin bulundukları yerlerden klavye başından bu eylemlere katılması, örgütlenmesi, desteklenmesi süreçlerini ele almaktadır. Bu eylemleri gerçekleştirmekte olan kliktivistler belirli amaçlar ile internet temelli kampanya ve aksiyonlar düzenlemekte, belirlemiş oldukları hedefleri için

ortamlarda imza kampanyası başlatmakta ve protestolara katılım göstermektedir (Yılmaz vd. 2015: 481-504).

Kliktivistler sosyal medya platformlarının, dijital ortamların sunmakta olduğu bütün faydaları kullanarak farklı yollar ile eylem süreçlerini devam ettirmektedir. Kullanıcıların fiziksel anlamda katılmaması, sosyal medya sayesinde ise geniş kitlelere ulaşması aktivizm hareketlerini kolaylaştırmakta olan özellikler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu içerikleri destekleyecek olan açıklamada kliktivizm için belirli zamanlarda kişilerin meydanlara gösteri ve yürüyüş yapması, yani fiziksel bir katılım sağlanamayacak durumların fırsata dönüştürülmesi söylenmektedir. Fiziksel ortamların aktivizm hareketlerinin yaratmadığı etkileri dijital ortamlarda daha yüksek anlamlar yaratmaktadır (Sungur, 2017: 597-612).

Dijital aktivizm kavramı gibi kliktivizm kavramına yönelik de bazı eleştiriler yapılmıştır. Kanadalı gazeteci olan Malcolm Gladwel tarafından The New Yorker Dergisinde yapılan makalede kliktivizm kavramına olumsuz anlamlar yüklenmiştir ve dijital aktivizmin bir etkisinin olmadığı eklenmiştir. Gladwell tarafından aktivizm insanların sokaklara inerek yapacakları eylemler olarak görülmüştür. İnsanlar bir şeyleri değışmek istedikleri zaman bunun için fiziksel faaliyetler ve sivil itaatsizlik ortaya koymalıdır (Yılmaz vd. 2015: 481-504).

2.6.3. Hacktivizm

Hacktivizm, popüler siyasi eylemin, insan gruplarının siberuzayda kendi kendine etkinliğinin ortaya çıkmasıdır. Bilgisayar korsanlığı ile tabandan gelen siyasi protestonun bir birleşimidir. Hacktivistler, sanal yaşamlarda teknolojik olarak nelerin mümkün olduğu konusunda mücadele ederek siber uzayın dokusu içinde çalışır ve çevrimdışı yaşamı şekillendirmek için sanal güçler kullanarak siber uzayın dışına ulaşır. Toplumsal hareketler ve popüler protesto, yirmi birinci yüzyıl toplumlarının ayrılmaz parçalarıdır. Hacktivizm elektronik hale gelen aktivizmdir (Jordan, Taylor 2004: 1).

Dijital aktivizm türlerinden biri olan hacktivizm, aktivizm yöntemlerini kullanarak kişilerin hacktivist eylemleri göstermesi olarak ifade edilmektedir. Hacktivistlere göre internet ortamları bir mücadele ortamı olarak görülmektedir. Aktivizm için yola çıkılan, belirli amaç ve düşünceler için hareket eden propagandatifler belirli bir hedef gütmektedir. Bu kişilerin hedef kitlelerinde kurumlar, kişisel ve devletler bazında her kim olursa olsun onların internet hesaplarına saldırarak çeşitlik eylemler yaptıkları görülmektedir. Uzun süredir internet ortamlarını eylem planı şeklinde nitelendirerek kullanan hacktivistler kendi kişisel fikirlerine

göre yanlış veya kötü toplumsal, politik konularda sorunları dile getirmek sureti ile belirledikleri siteleri hacklemektedir ve bu sayede kendi görüş ve fikirlerine vermek istedikleri ana mesajları yerleştirmektedir. Bu duruma ek olarak kişilerin eriştikleri sitelerdeki bilgileri çevrimiçi olarak almakta ve mesajlarını yüklemektedir. Bu kişiler günümüzde etkili eylemler ortaya koyarak kendi isimlerini duyurmuştur (İnceoğlu, Çoban 2015: 182-200).

Hackivistler dijital medya üzerinde belirgin, önemli role sahip olarak kendilerini göstermektedir. Bilgi ve iletişim teknolojinin eseri olan internetin kişilerin kendi amaçları doğrultusunda etkin şekilde kullanılarak, kişilerin kendi istedikleri etkileşim seviyesine ulaştığı görülmektedir. Hackivistler tarafından hacklenen adresler bazen bireysel bazen şirket hesapları olabilmektedir. Bu kişilerin veya şirketlerin bilgilerine ulaşılması onlarda tedirginliğe yol açmakta ve politikaların açığa çıkmasına sebep olmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında zaman hackivistlerin dijital aktivizm güçlerinin önemli bir boyuta ulaştığı görülmektedir. Hackivistler, ilk olarak programlanabilir sistemlerin detaylı olarak araştırılmaktan ve yeteneklerinin ne şekilde genişletebileceklerini keşfedilmesinden zevk alan kişiler olmaktadır. Bu kişiler kendilerini coşku ile program yazan insanlar olarak açıklamaktadır. Hacklemek, bilgisayarlar ile hedefe doğrulmanın yerine, keşifçi ve eğlenceli şekillerde etkileşimi içermekte olan yapıların ortaya çıkması olarak ifade edilmektedir. Hacker, kişilerin teknoloji meraklısı olması ve teknolojinin ne şekilde işlediğini anlamaktan hoşlanması, teknolojinin esiri olmak yerine onun ne şekilde daha iyi kullanabileceği araştırmakta olan kişiler olarak ifade edilmektedir (Assange vd. 2012: 63).

Hackivistlerin eylemlerini sadece eğlence amaçlı olarak gerçekleştirdiği düşünülebilmektedir. Hackivistler, sadece kendi işlerini yapan, kendilerini gerçekleştirmek adına keyifli programlar yazan kişiler olarak açıklanmaktadır. Örnek olarak su kaynatılmak istendiğinde kettle olmadığında onun yerine kahve makinesinin kullanılması hack olarak değerlendirilmektedir. Bu düşüncenin sebebi, teknolojinin öngörülmekte olandan ayrı olarak kullanılması şeklindedir (Jordan, Taylor 2004: 7).

Hacker tarafından yapılmakta olan eylemler, sunulan teknolojilerin farklı yöntem ve amaçlarlar kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Hacker şeklinde tanımlanan insanlar, bilgisayarlarını toplumsal bağlar için kullanmaktadır. E-posta gibi araçlar bu bağlara sahip olmak adına kullanılan uygun araçlardır. Bu kişiler için bilgisayar bir eğlence demektir. Aynı zamanda bu kişiler için oyunlar değil de bilgisayar eğlencenin kendisi olarak görülmektedir. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere bu insanlar toplumsal ilişkilerde önem vermektedir ve bu

ilişkilerin sürekliliği adına bilgisayarların sağlamakta olduğu teknolojileri kullanmaktadır (Torvalds, 2005: 16-17).

Hackerler için bilgisayar eğlence getirmekte olan bir araç olma özelliğine sahip olmaktadır. Kapalı kaynak kodlu sistemlerin kırılması ve gizli tutulmakta olan bilgilerin insanlar tarafından erişimine açılması sıklıkla görülen hacker eylemlerinden biridir. Hackerler için bilgi ve iletişim özgürlüğü bu kişilerin etik unsurlarının başında yer almaktadır. Bilgilerin özgür kalması hackerler için önemli olmaktadır. Bilgilerin saklanması hackerleri harekete geçirmek adına oldukça yeterli bir durum olarak görülmektedir (Sabancı, 2013: 16-18).

2.6.4. Vatandaş Gazeteciliği

Dijital aktivizm türü olarak vatandaş gazeteciliği iletişim ve bilgi teknolojilerinin değiştirmiş olduğu toplum ve hayat yapısını en iyi şekilde anlatmakta olan ve ifade eden kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler ile birlikte yeni medya ve dijital dünyaya kapılarını açmış olan dünya, internet ortamlarında karşılıklı bir iletişime izin verecek şekilde yaşam şekillerini kökünden değiştirmiştir. Türkiye'de ve dünyada internet kullanıcıların sayısına baktığımızda; dünya üzerinde sosyal medyayı kullanmakta olan kişilerin önemli oranda arttığı görülmektedir. Bu sebeple kullanıcılar kendi verilerine müdahaleler ederek oluşturulabilen ve içerik üreticileri haline gelmekte olan özellikler taşımaktadır. Vatandaş gazeteciliği aktivizm türü olarak kullanıcıların türü olarak kullanıcıların üretici konumuna geldiğini ortaya koymaktadır. Her medya tüketicisinin bir üretici haline gelebildiği bu dönemde vatandaş gazetecilerine rakip olacak şekilde haber üretim süreçlerine dahil olunabildiği görülmektedir. Geleneksel medya ve geleneksel medyayı olarak değerlendirilen gazeteciler, yeni medya ortamlarında insanların oluşturmakta oldukları içeriklerine muhtaç bir durumda olmaktadır (İnceoğlu, Çoban 2015: 170-180).

Günümüzde vatandaş gazeteciliği yurttaş gazeteciliği şeklinde de ifade edilmektedir. Alıcı olarak değerlendirilen toplulukların veri oluşturucu düzeyine gelmesi ve ana akım medyaya dahil olması bu aktivizm türünde görülmektedir. İnsanların üretici konumuna gelmesi internetin yapısal ve işlevsel durumlarını sağlamaktadır. Bu aktivizm türünde insanlar pasif olmak yerine aktif olabilmekte ve söylemlerini değiştirebilecekleri bir yapı ortaya koymaktadır. Vatandaş gazeteciliğinde insanlar herhangi aktivizm çatısının altında kolay bir şekilde kendi kitlelerini üretmekte ve oluşturabilmektedir. Bu olumlu yanlarının dışında vatandaş gazeteciliği kavramı yeni medyada belirli bilgi kirliliğine ve yanlış verilerin oluşmasına neden olmaktadır. Bütün kullanıcıların üretici olabilmesi olayların saptırılmasına, kasıtsız veya kasıtlı olarak yanlış

şekilde aktarılmasına neden olabilmektedir. Bu durum ile kişilerin doğru bilgiye ulaşmasında ve dijital aktivizmin gerçekleşmesinde zorluklar ortaya çıkarmaktadır (Akca, 2014: 17-40).

2.7. Dijital Aktivizm ve Sosyal Medya

Sosyal medya kullanıcıları diğer kullanıcılar ile işitsel, görsel, yazınsal içerik paylaşımları yapmak için internet sitelerine ihtiyaç duymaktadır. Geleneksel medyadan farklı şekilde bu alanlarda kullanıcıların kendi kontrolleri ile yorum ve fikir paylaşımı yapabildiği görülmektedir. Dijital medya sosyal medya kullanıcılarına etkileşimli iletişim ortamları sunmaktadır. Bu durum sayesinde küreselleşmenin etkisi ve gücü ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya küresel alanlarının içinde ikinci bir medya gücü oluşturarak kendisini göstermektedir. Günümüzde insanların kendisini ifade etmesi için en güçlü alanlardan biri sosyal medya olmaktadır (Kuşay, 2010: 61-89).

Sosyal medya bazen yeni medya olarak ifade edilmektedir. Sosyal medya katılımcı internet anlayışı üzerine gelişmiş olan önemli öğelerin arasında iş birliği ve toplum kavramlarını kapsamaktadır. İnternetin sosyal medyaya dönüştüğü zaman topluluklar bir araya gelmekte, iş birliği gerçekleşmektedir. Sosyal medya ortak üyeler yapımı olarak ifade edilmektedir. Siber dünyanın üyelerinin arasında gerçek ve doğal diyalogların oluşmasını sağlamakta olan sosyal medya, insan düşüncelerinin etkileşimi adına farklı içeriklerin karşılıklı olarak aktarılması ve etkileşime girmesi şeklinde ifade edilmektedir (Yegen, 2013: 119- 135).

Günümüzde aktivist protestolar ve sosyal hareketler medya ve kamuoyu adına olağan bir duruma gelmiştir. Yeni medyada aktivist protestoları dijital anlamda organize edilmekte önemli bir role sahip olmaktadır. Yeni medyanın önemli rollerinden biri de yeni temsillerin yaratılması, muhalif politik seslerin duyurulmasıdır. Aktivizm ve yeni medyaya yönelik yapılan araştırmalar sonucunda aktivistlerin yeni medyadan yararlanma yöntemleri genel olarak sekiz başlık altında toplanmıştır (Karagöz, 2013: 131 -157):

- "Doğru bilgi ve ulaşılabilirlik,
- Belirli sorunlara yönelik kamuoyu ilgisinin çekilmesi,
- Seçmenlere yardımcı olmak adına verilerin analiz edilmesi ve bir arada bulunması kolaylığının sağlanması,
- Seçmenler ve politikacılar ile doğrudan temas kurulması,
- Yeni üyelere ulaşılması,
- Eylemlerin mobilize edilmesi ve lojistik alanda destek sağlanarak yardımcı olunması,
- Kolektif eylemler adına yaratıcı yöntemlerin bulunması ve yeniliklerin üretilmesi,

- Sivil toplum örgütleri ile aktivistler arasında bilgi değişiminin yapılması ve bu bilgilerin basımının sağlanması."

Sosyal medya ile mekan sınırı olmaksızın, paylaşımların ve tartışmaların yapıldığı görülmektedir. Devamlı güncellenmekte olan, çoklu kullanıma uygun olan ve sanal paylaşımına açık olan sosyal medyanın ideal iletişim araçlarından biri olmasına sebep olmaktadır. Sosyal medya ikinci medya dönemi olarak adlandırılmakta olan gerçekliğin, yeni iletişim teknolojilerinin şekillenmesi bağlı olan bir sürecin sonucu olmaktadır. Bilginin önceye oranla daha özgür olduğu ve paylaşılabirliği kullanıcıların aktif şekilde içerik üretmek olduğu mecra, sosyal medya olarak ifade edilmektedir (Babacan vd. 2011: 63 - 92).

Sosyal medya ölçeklenebilir ve erişebilir olmaktadır. Kullanıcıların aktif yer aldığı bu mecrada aynı zamanda kullanıcıların talepleri analiz edilmekte ve veriler sağlanmaktadır. Eğilimlerin, tutumların ve davranışların kolay şekilde tespit edildiği sosyal medya aynı zaman erişilebilir bir mecra olarak değerlendirilmektedir. Sosyal medya hem kitlesel hem de bireysel olanaklar sağlamaktadır. Kullanıcılar sosyal medyada dünyanın her yerinde bulunan kullanıcılar ile iletişime geçmektedir. Sosyal medya aracılığı ile tartışma ve toplu görüşmeler yapılmaktadır. Aynı zamanda bu tartışma ve toplu görüşmelerin ulaşabileceği hedef kitleler sınırlandırılabilir. Sosyal medya çift yönlü akışa sahip olmaktadır. Sosyal medya kamuoyu yaratılması ve kişilerin tutum edinilmesi süreçlerinde yoğun olarak rol almaktadır. Sosyal medya kullanıcılarına aktif bir katılım şansı sunmaktadır. Aynı zamanda sosyal medyada toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasi fikirler paylaşılmaktadır. Yeni gelişmekte olan medya türlerinin bilgi yayması ve paylaşmasında sosyal medya etkili olmaktadır. Sosyal medya olarak ifade edilen bu yeni alan, kişileri bir araya getirerek aynı bir amaç doğrultusunda örgütlenmiş toplulukları bir araya getirmektedir. Bununla birlikte sosyal hareketleri birbirine bağlamakta olan ve eylemselliklerine hız kazandırmakta olan ortamlar sosyal medyada oluşmaktadır. Sosyal medya bu eylemlerin ve haberlerin yayınlandığı bir mecra olarak görülmektedir (Engin, 2011: 34-37).

Çoban'a göre (2014) sosyal medya, yaratmakta olan devrim ile dönemin başka bir dünyayı kurma çabasının etkin ögesi olmaktadır. Sosyal medya ve aktivistler yeni medyanın toplumsal hareketlerinden bağımsız şekilde düşünülmemelidir. Devrimci örgütlenmelerin, toplumsal hareketlerin duyurulması, mobilizasyon ve sürdürülmesinde sosyal medya diğer medya türlerinin sahip olmadığını geniş imkanlar yaratmakta ve merkezi bir hale gelmektedir. Etkileşimli olarak devrimci toplumsal hareketlerin sosyal medya kullanımı ile organize edilmesi, dertlerin anlatılması, harekete geçilmesi, uluslararası ölçekte kolektivizmin

gerçekleşmesi şansı ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyanın devrimci toplumsal hareketleri yatay örgütlediği, kendi merkezini belirlediği, bu merkezlerin etrafında ise kendi ağlarını kurduğu analog bir dünya ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak sosyal medya hibrit ağ topluluklarının oluşmasını sağlamaktadır.

Sosyal medya katılımcılığa katkısı, yataylığı, çok sesliliğe açık olması ile bu hibrid ağı topluluklarının yeni siyasi kültür oluşmasında baş rollerden biri olmaktadır. Toplumsal dönüştürülmesinde siyasi, kültürel, sosyal var oluş şekillerinin tasarlanması, pratiğe dökülmesinde sosyal medya etkili olmaktadır. Sosyal medya toplumsal hareketlerin başlangıcında etkin rol üstlenmemekte beraber bu hareketlerin eyleme dönüştürülmesinde, bu eylemlere kitlesel destek sağlanmasında etkili olmaktadır. Bununla birlikte eylemcilerin sosyal medya kullanım şekilleri farklılık gösterebilmektedir. Sosyal medya sıklıkla temsiliyet ihtiyaçlarının karşılandığı, toplumların sokağa yönelik dikkatinin arttırıldığı mecra olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya yurttaş gazeteciliğine yönelik bir aracı şeklinde kullanılmakta, kolektif hareketler ile insanların sokağa dökülmesinde kullanılan bir iletişim aracı olmaktadır (Gerbaudo, 2017: 478–491).

Çoban'a göre (2014) sosyal medya toplumsal olaylar etrafından ortaya çıkmakta olan, sınırları belirsiz olan, sokak ile siberin etkileşimini sağlayan, iç içe geçiren, birbirini tamamlayan parçalı kamusal alanları oluşturmaktadır. Siber dünyadaki kamusal alanların kullanıcıları işbirliği içinde siyasi fikirlerini paylaşmakta, toplumların beğeniliğini yapmakta, iktidara karşı özgür şekilde kolektif üretim modelleri üretmektedir. Sosyal medya günümüzdeki toplumsal hareketlerin niteliksel olarak etkileşimin rol almaktadır. Toplumsal hareketlerin geçmişiyle ile siber dünyanın yeni tecrübeleri birleşmekte sosyal medya ağ toplumları ile onların gerçek yaşamdaki yansımaları kaynaşmaktadır. Bu sayede sosyal medya kapsamında toplumsal hareketlerde önemli kitlesellikle ulaşım sağlanmaktadır. Sosyal medya muhaliflerin ve dijital aktivistlerin alternatif medyası olarak görülmektedir. Aktivistler tarafından sosyal medya, alternatif medyanın bir şekli olarak videoları, görselleri, yozlaşmışlığa yönelik alıntıları paylaşmak adına kullanılmaktadır.

Günümüzde sosyal medya konvansiyonel medyanın görmezden geldiği bilgileri duyurmaktadır. Özellikle oto sansürün yoğun şekilde kullanıldığı ülkelerde bu işlevler ön planda tutulmaktadır. Bu ülkelerde sosyal medyanın rakibi şeklinde sokağa yakın olan yurttaş gazeteciliğinin üretiminin paylaşıldığı, mobil aygıtlar aracılığı ile anlık paylaşımlar ile sosyal hareketlerin mücadelesinin, haksızlıklarının, yozlaşmışlığın siber dünyadaki kamusal alanlara aktarımı sağlanmaktadır. Bütün bunları yaparken sosyal medyanın kullanmakta olan dil de

konvansiyonel medyaya oranla daha samimi ve gerçek olarak görülmektedir. Sosyal medya gündemi kuralları ile ilerleyen, özgün, akışkan bir şekilde sunmaktadır. Bu sebeple çıkarıcı ve baskıcı grupların etkisinden bağımsız olarak sivil toplum hareketleri ve sosyal sorumlulukların gerçekleştirilmesi alanları sosyal medyada kendini göstermektedir (Gündüz, 2013: 140-160).

Sosyal medya siyasi süreçlerin olmazsa olmazı olan kişisel ve grupsal kimlik inşasında işlevsel roller üstlenmektedir. Sosyal medya çoklu kanalların kişilerarası geri dönüş almasında, yandaşların kabul edilmesinde, grupsal normların sağlanmasında önemli bir alt yapı sunmaktadır. Sosyal medya siber dünyanın haber ağı olarak görülmektedir. Bu hizmetler ile kullanıcılarına kişisel bağlantılar izletmekte ve gerçek dünyada olanlara yönelik güncel bilgiler elde edilmesine katkı sağlamaktadır (Valenzuela, 2013: 920 - 942).

2.8. Dijital Yerliler ve Dijital Aktivizm

Dijital yerliler, çalışmanın ilk bölümde aktarıldığı üzere 1990 yılı sonrasında, ve teknolojik imkanların önceki döneme göre daha gelişmiş olduğu ve internetle birlikte toplumsal bir dönüşümün yaşadığı bir dönemin içerisine doğmuşlardır. Bu nedenle önceki kuşak ve gruplara göre daha fazla uyarana maruz kalmakla birlikte teknoloji kullanımı konusunda daha becerikli ve yetkin bir grup olarak nitelendirilmektedir. Bunun sebebi de küçük yaşlardan itibaren bu teknolojilerle yakın bir ilişki içerisinde olmalarıdır.

Bu görüşten yola çıkılarak günümüzde dijital yerlilerin teknolojik gelişmelerin doğuştan bir parçası olarak dijital ağlarda da diğer kuşaklara göre daha ön plana çıktığı ve bu alanları yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline getirdiği iddia edilebilir.

Bu platformların kendi kimliklerini tüm dünyaya istedikleri şekilde sunmalarına olanak sağlaması dijital yerliler için önemli bir avantaj olmaktadır. Literatür taramasında incelenen bir Yüksek Lisans tezinde (Arıcan, 2021: 90) benlik sunumlarını ortaya koyabilmeleri için bir imkân sağlayan Instagram'ın kullanıcısı olan dijital yerlilere yöneltilen sorular sonucunda elde edilen bulgulara göre dijital yerlilerin bu platformda kendilerini ve hayatlarını olduğu gibi göstermek yerine kendileri için uygun gördükleri ve yarattıkları sanal kimliklerini sergiledikleri ortaya konulmaktadır.

Öte yandan sürekli olumlu/olumsuz haberlerin akış içerisinde olduğu platformlarda yer alan dijital yerliler, aktivist olmasalar dahi katılım ve katkı konusunda gözlemlenene göre diğer gruplara göre dijital ortamda daha aktif olabilmektedir.

Çalışmanın araştırma bölümünde dijital yerlilerin sivil topluma katılımlarının dijital aktivizm çerçevesinde incelenmesi hedeflenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE DİJİTAL AKTİVİZM

3.1. Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

Tosun'a göre (2001) sivil toplum kavramı, son dönemlerde hem günlük hayatta hem de siyasette sıklıkla kullanılmakta olan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kavram teorik tartışmalarda, sivil toplumların yeniden doğuşu, yeniden yapılanması ve yeniden canlanması anlamında kullanılmaktadır. Günümüzde popüler bir hale gelmiş olan sivil toplum kavramının gelişimi ise Batı siyasi düşünce tarihinde yaşamış olan tartışmalar sonucunda şekillenmiştir. Batılı toplumlarda yaşamsal deneyim sonrasında ortaya çıkmış olan sivil toplum kavramı, Batılı bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle kavram, Batının düşünsel temellerini barındırmaktadır.

Sivil toplum, devlet otoritesinin altında olsa da bir bakıma devletten özerk, kanunlarla hareket eden, toplumu ve devleti ilgilendiren belirli bir konuda ortak fikir ve amaca sahip gönüllü bireylerin, kurumların ve kuruluşların örgütlendikleri alandır. Ortak tanımlar incelendiğinde; tarih boyunca demokratik toplumlar ve yapılar içerisinde kendisine yer bulan sivil toplum, aynı zamanda demokrasinin vazgeçilemez bir unsuru, ön koşulu ve besleyeni olarak nitelendirilmektedir.

Sivil toplum kavramının kökeni Antik Yunan'a dayanmaktadır. Rönesans, Reform, Sanayi Devrimi gibi önemli süreçlerle ortaya çıkan sosyal ve siyasal dönüşümler, bireylerin daha demokratik ve özgür bir siyasal sistem arayışına zemin hazırlamıştır. Öte yandan bu durum, modern çağın sivil toplumu algılayışının da temellerini atmıştır (Arslan, 2001: 14).

Sivil toplum - devlet ilişkisine yönelik tartışmalar ilk olarak Antik Yunan döneminde yapılmıştır. Sivil toplum kavramının modern olarak kullanımı, sanayi toplumu döneminde denk gelmiştir. Bu dönemde sivil toplum, devletin kendisi ve devlerin içinde bir alan olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle modern anlamda sivil toplum tartışmaları, 21. yüzyılın sonları ile yaşanmaya başlanmıştır. Bu döneme kadarki sivil toplum kavramı, Marx, Gramsci gibi birçok düşünür tarafından farklı bakış açıları ile incelenmiş ve günümüzdeki modern anlamına ulaşmıştır (Çaha, 2007: 10-83).

Sivil toplum kavramına yönelik birçok tanım vardır. Kavramların çekirdek bileşenlerinin arasında örtüşen noktalar bulunmasına rağmen kesin bir tanım konusunda uzlaşmamıştır. Bu sebeple sivil toplum kavramlarına yönelik tanımlamaların arasında belirli vurgular farklılık göstermektedir. Bazıları için sivil toplum 'devletin gücüne ve bireysel özgürlüklere, bazıları

içinse ekonomik işlev ve sosyal sermayeye odaklanmaktadır. Bu noktada kavrama yönelik farklı tanımlamalar yapılmakta, sivil toplumun ne olduğuna yönelik fikir elde etmemize katkı sağlamaktadır (Anheier, List, 2005: 10-20).

Sivil toplumun gücünü sağlayan ve tartışılmaz en önemli unsuru ise sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları, sivil topluma yönelik örgütlenme girişimleri ve özgürlük arayışının bir sonucu olarak özellikle son yüzyılda hayatımıza girmiştir. (Engin, 2002: 29). Sivil toplum kuruluşları kavramını açıklamaya çalışan birbirlerinden farklı tanımlarla karşılaşmak olasıdır. Sivil toplum kuruluşları, “toplum yararına çalışan ve bu yönde kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen, sorunların çözümüne katkı sağlayarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştiren, demokratik işleyişe sahip, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllü olarak bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmelerdir” (Aslan, Kaya 2004: 213-223).

Sivil toplum kuruluşları, toplumların düşüncelerinin güçlenmesinde etkili olmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının varlığı ise demokratikleşmesinin temel göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu kuruluşların katkısı ise bu kadarla sınırlı olmamaktadır. STK'lar dünyanın bütün bölgelerinde farklı faaliyetler ortaya koymaktadır. Bu kuruluşlardan bazıları faaliyetlerini uluslararası seviyelerde yürütmekte, bazıları ise ulusal seviyede yürütmektedir. Bu kuruluşlardan bazıları yardım kuruluşu şeklinde çalışırken, bazıları ticaret odası gibi sınırlı çıkarlar amacı ile faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlardan bazıları çevrenin güzelleşmesi, toplumların gelişmesi için hizmet etmektedir. Genel olarak STK'lar büyük amaçlar için seferber olmaktadır. Bunlardan en önemliler; insan hakları, çocuk hakları, kadın hakları ve sosyal adalet şeklindedir (Paul, 2000).

STK'lar devletin özerk bölgelerinde faaliyet göstermekte ve yönetimlerin bir parçası olmamaktadır. Bu noktada özel sektörel girişimler, odalar, dernekler ve vakıflar STK olarak değerlendirilebilmektedir. Sivil toplumun tanımında olduğu gibi STK tanımında da ortak görüş bulunmamaktadır. Bu örgütlenmeler siyasal otoritelerin baskılarından kurtulma şeklinde tanımlanabilmektedir. Kavrama yönelik teorik bir tanım doğru olsa bile, genel olarak yetersiz kalmaktadır. Günümüzde iç ve dış siyasete etki edecek STK'lara yönelik tanımlamalar yüzeysel olmaktadır (Yıldırım, 2004: 51-60).

STK'ların tanımlarının ne olduğuna yönelik literatürde karmaşa mevcuttur. Türk Dil Kurumu'na göre ise STK, toplumlarda farklı sorunları, bağımsız şekilde ele alarak bilgilendirme, aydınlatma görev yapmakta olan, öneriler sunan örgütlenmeler olarak ifade edilmektedir. STK hükümetlerden bağımsız olarak algılanan ve ticari olmanın dışında acıyı hafifletme, yoksulların

çıkarını koruma, çevrelerin korunmasını sağlama, temel sosyal hizmetleri sağlama, toplumsal gelişmeleri üstlenme gibi faaliyetler sürdürmektedir. STK 'lar belirli mekanlarda ve zamanlarda bilgilere dayanarak teşhis edilmekte olan belirli ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlar demetini karşılamayı amaçlamakta olan, kar amacı bulunmadan hizmet vermekte olan kuruluşlar olarak görülmektedir. STK'lar savundukları ve eğitim, eşitlik, insan hakları şeklinde politik, sosyal ve ekonomik amaçların üzerinde odaklanılarak belirli toplumsal çıkarlara yönelik hizmet etmeyi amaçlamakta olan, kar amacı gütmeyen özel kuruluşlarıdır. STK'ların temel amacı toplumsal fayda sağlamaktır. Toplumsal fayda, sadece belirli hedefler için değil, siyasaldan sağlığa kadar hem alan için geçerli olmaktadır (Teegen vd. 2004: 463-483).

Sivil toplum kavramı, devletten bağımsız, gönüllülük esaslı olarak toplumsal fayda yaratmak amacıyla faaliyetler gerçekleştiren ve kar amacı gütmeyen örgütlenmeler olarak tanımlanabilmektedir. Kar amacı gütmemeleri iletişim çabalarını da etkilemektedir. (Karayel, Polat 2021: 336-362).

STK'lar kar amacı gütmemekte olan, kendi üyeleri ve diğer insanların çıkarını güden, kamusal alanlarda ifade edebilme noktalarında; hayvanseverlik, bilimsel, etkin gibi alanları temsil eden bir yapıya sahip olmamaktadır. Bu alanlar; inanç temelli örgütler, hükümet dışı örgütler, meslek örgütleri şeklinde yapılanmalardan oluşmaktadır. Bu nedenle STK'ların faaliyetleri, odaklanmakta oldukları konular çeşitlilik ortaya koymaktadır. Bağımsız bir nitelikte olan, toplumsal çıkarı gözetmekte olan, gönüllülük prensipleri ile hareket etmekte olan birçok kuruluş bu alanlarda dahil olmaktadır. STK'lar için kar amacı gütmemekte olan kuruluşlar ve özel gönüllü kuruluşlar gibi ifadeler kullanılmaktadır. İngilizcede Non-Governmental Organizations (NGO) olarak ifade edilmekte olan STK'lar, Türkiye'de devlet dışı, hükümet dışı kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar olarak açıklanmaktadır. Bu kuruluşlara yönelik Türkiye'de farklı adlandırmalar vardır. Bunlardan hiçbirisi Sivil Toplum Kuruluşları kadar benimsenmemektedir. STK'lara yönelik farklı tanımlamalar bulunsu da herkes tarafından kabul edilen temel bir olgu vardır. Bu olguyu oluşturmakta olan, ortaya koyan varlıklar ise çok açık olmamaktadır. STK kavramının çeşitli kullanımı ve çağrışımı bulunmaktadır. STK kavramına yönelik farklı süreçler, ölçüler, faaliyetler, organizasyonların hukuki statülerinden kaynaklanmaktadır (McGann, Johnstone 2006: 65-78).

3.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri ve İşlevleri

STK'lar üyelerin gönüllü birlikteliği üzerine inşa edilmektedir. Gönüllülük bu kuruluşlar için en önemli özellik olarak kabul edilmektedir. STK'ların başka bir adın gönüllü kuruluşlardır. Bu özelliğin ne kadar önemli olduğu ikinci adı olmasından anlaşılmaktadır. Gönüllülük, aynı

düşünceleri paylaşmakta olan kişilerin bir araya gelmesi sonucunda gerçekleşmektedir. Bu durumda STK'lar kurumsal bir duruma gelmektedir. STK'ların başka bir özelliği ise kar amaçlı olmaması şeklindedir. Bu kuruluşların amacı ekonomik bir yarar elde edilmesi değil, toplumun yararının gözetilmesidir. Kamu yararı, sadece düşünce ve yaşam şeklinde değil, çeşitli oluşumlarda ortaya çıkmaktadır. STK'lar bazı gelir getirici faaliyetler ortaya koymaktadır. Bu gelirin dağıtımının hedefler doğrultusunda yapılmakta olan çalışmalara yönelik olması gerekmektedir (Yıldırım, 2004: 72-88).

Sivil toplum kuruluşları sahip oldukları değer, taşıdıkları sorumluluk, yürüttükleri faaliyetler, vb. özellikler nedeniyle diğer kurum ve kuruluşlardan farklılıklar gösterirler. Bir kuruluşun diğer kurum ve kuruluşlardan ayrılarak sivil toplum kuruluşu niteliği taşıyabilmesi için dört temel özelliğe sahip olması gerekir. Bu özellikler aşağıdaki gibidir (Tekeli, 2002: 15-16):

1. Sivil toplum kuruluşlarında yapılan faaliyet gönüllüdür. Bireyler bu faaliyetleri gerçekleştirmeye ve faaliyetlere katılmaya zorlanamaz.
2. Yürütülen faaliyetlerin özünde toplumun yararına olması sivil toplum kuruluşlarında nihai amaçtır. Bu amaca ulaşılırken başkaları üzerinde zorla ve dayatmayla amaca ulaşma gibi bir durum söz konusu olamaz.
3. Hiyerarşik ilişkiler bu tür kuruluşlardan beklenen demokratik yapılanmanın bir parçası olmamalıdır. Genellik sivil toplum kuruluşlarında yatay bir ilişkilene ve organizasyon yapısı vardır.
4. Sivil toplum kuruluşları tekil olarak belirli bir konu ve alanda uzmanlaşarak bu konuya yönelik değişim ve farkındalık yaratmaya yönelik faaliyet gösterirler. Bu da çeşitli konuların farklı sivil toplum kuruluşları tarafından ele alınarak çeşitlenmeye fırsat vermektedir.

Bu özellikler etrafında sivil topluma hizmet etme görevini üstlenmeyi amaçlayan sivil toplum kuruluşlarının genel olarak değerlendirildiklerinde temel amaçlarından bahsetmek gerekirse (Ak, 2005: 185-195):

- Toplumsal sorunlara etkili çözümler bulmak,
- Üzerine çalışılan toplumsal sorunların çözümlenmesi için resmi makamlarla iş birliği yapmak,
- Demokrasinin etkili ve şeffaf bir şekilde işlemesi için çalışmak,
- Bireylerin söz hakkı sahibi olmasını ve aktif yönetime katılımını sağlamak,

-Herkesi demokratik bir işleyiş etrafında toplamak,

- Hak ve sorumlulukların toplum, birey ve devlet arasında adaletli dağılımına katkıda bulunmaktır.

STK'lar siyasi iktidara yönelik bazı beklentilere sahip olmaktadır. İktidarın yönlendirilmesi şeklinde farklı eylemler bu kuruluşlar tarafından yapılabilmektedir. STK'lar, kendi güçlerini kullanarak iktidara gelmeye veya mevcut iktidarlara devirmeyi amaçlamamaktadır. İktidar hedefi genel olarak siyasi partiler için geçerli olmaktadır. Bu kapsamda STK'lar, toplumların bütününe değil, sadece kendi üyelerini temsil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında STK'lar sınırlı bir temsil yetkisine sahip olmaktadır. STK'ların önemli özelliklerin biri de hükümet dışı olma durumlarıdır. STK'lar hükümetlerin belirli bir parçası olarak çalışmakta ve totaliter sisteme ait olmaktadır. STK'lar genel olarak resmi bir kimliğe sahip olmaktadır. Bu sebeple STK'lar hükümetlerin sivil toplum kuruluşları şeklinde hareket etmektedir. STK'lar için başka bir özellik ise demokratik olmalarıdır. STK'ların işleyişleri, içyapıları ve demokratik özellikleri bulunmalıdır. İçyapıları kapsamında STK yöneticilerinin demokratik şekilde seçilmesi, katılıma açık olması, hesap verebilir ve şeffaf nitelikte olması gerekmektedir. İşleyiş kapsamında STK'lar şiddet içermekte olmayan bir yapıda olmalıdır. STK'lar herhangi alanlara ve tekellere alınmamaktadır. Belirli alanı kendi tekellerine alarak o alanları başka kuruluşlara kapatmak, sivil toplumların doğalarına aykırı olarak kabul edilmektedir. Devlet alanı şeklinde ortak değerlere, belirli kurallara, standart normlara sahip olmayan STK'lar farklı normların, taleplerin ve değerlerin alanı olarak kabul edilmektedir. Aksi durumlarda, sivil toplum alanları sivil olmaktan çıkmaktadır (Çaha, 2011: 85-125).

STK'lar devlet ve toplum adına farklı fonksiyonlar ortaya koymaktadır. Örnek olarak STK'lar katılımcı demokrasiler için çalışmalar yapmakta, toplumların ekonomik kalkınmalarına yönelik projeler üretmekte, toplumların sosyal refahını arttırmaya çalışmakta, kamu hizmetlerine katkılar sunmakta, sosyal yardımlar ve toplumsal çalışmalarda aracı rol üstlenmektedir. STK'ların farklı fonksiyonları üstlenmesinin sebebi, kamu ve özel sektörlerin yetersiz kaldığı alanlarda devreye girmeleri olmalıdır. STK'ların işlevleri; bireysel, kültürel ve siyasal olarak ele alınmaktadır (Yıldırım, 2004: 72-75).

STK'ların siyasal işlevlerinin amacı, iktidarlara nüfuz etmek ve katı merkezi yönetim anlayışlarının yerine adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışlarına olanak sağlamak olmaktadır. Bu sayede kişilerin siyasi otoritelerin baskısı altında kalmaları engellenmekte ve toplumların despotizme yönelik güvence altına alınması sağlanmaktadır. İnsanları yalnızlıklarında

kurtarmakta olan STK'lar aynı zaman siyasal duyarlılığın artması amacı ile farklı fikirleri bir araya getirmektedir ve farklı toplulukların sisteme yabancılaşmalarına engel olabilmektedir. STK'lar kamuoyunu hareket geçirmekte ve siyasal otoriteleri etkileyebilme kapasitelerine sahip olmaktadır. STK'ların toplumların karşı oldukları yasaların geçirilmesini engellemekte ve siyasal partiler üzerinde baskı kurabilmektedir. STK'lar kamuoyunu etkilemek adına medya ve iletişim kanallarını kullanmaktadır. Aynı zamanda STK'lar tarafından konferanslar, seminerler sosyal medya platformları üzerinde siyasal otoritelere karşı güçlü baskı oluşturmak adına kullanılmaktadır (Barry, 1999: 3-10).

STK'ların kültürel işlevleri ile birlikte siyasal işlevleri de önemli olmaktadır. STK'lar insanları grupların içinde toplayarak hem kişilerin asosyal varlıklar şeklinde yabancılaşmasına ve toplumların yabancılaşmasına engel olmaktadır. Aynı zamanda kişilerin bireysel ve toplumsal yaşamlarına anlamlar kazandırmaktadır. Kültürel işlevler ile bağlantılı şekilde bireysel işlevler, kişilerin, toplumların yabancılaşmasına, toplumlara karşı güvensizleşmeye, işbirliğinden yoksun olmayan engel olmakta ve bu konulara yönelik çözümler STK'lar tarafından sağlanmaktadır. STK'lar aracılığı ile sosyalleşme olan insanlar, sivil sorumluluk bilinciyle faaliyet göstermekte, sivil erdemlerin gelişimlerine katkı sağlamaktadır. STK'lar bireysel çıkarlardan daha çok toplumsal çıkarları ön planda tutmaktadır. STK'lar bütün faaliyetleri yerine getirirken, sivil toplum bilinciyle faaliyet göstermektedir. Toplumsal duyarlılıkların yerini kurumlar ve devlet duyarlılığı aldığı zaman ise STK'lar bağımsızlık özelliklerini kaybetmektedir. Bu gibi durumlarda STK'lar devlet destekli kurumlar haline gelmektedir (Şahinoğlu, 2020: 25).

Sivil toplum kuruluşları, daima hedefledikleri kitlelerinin ilgilerini çekme ve bu kitle ile sağlıklı iletişim kurma çabasındadırlar. Kuruluşun bilinirliğinin artırılması, toplumun bilinçlendirilmesi, gönüllü sayısının artırılması, finansal desteğin elde edilmesi ve medya desteği ile etkili kampanyalarının yönetilmesi bu kurumlar için elzemdir. Bunları gerçekleştirmediği sürece sivil toplum kuruluşu, örgütsel olarak ayakta kalamaz ve alabileceği desteği tam anlamıyla sağlayamamış olur. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşları, amaçlarına ulaşmak için güçlü iletişimin gücüne inanmak ve stratejik bir iletişim planı yapmak durumundadırlar.

3.3. Sivil Toplum Kuruluşları ve Dijital Aktivizm

Batı toplumlarındaki sivil toplum, devletlerin dışında olan örgütlenmeyi ifade etmektedir. Aynı zamanda bu örgütlenmeleri ortaya çıkan sivil toplum örgütleri şeklinde de ifade edilmektedir. Sivil toplum devletlerin müdahale etmediği kültüre, sosyal, ekonomik alanları ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu alanlar kendi yönetim anlayışları, kuralları ve ilkeleri olan özerk alanlar olarak açıklanmaktadır (Biber, 2006: 11-12).

İnsanların eylemsel olarak kendi varlıkları ortaya koymakta oldukları alanlar, sivil toplum olarak açıklanmaktadır. Aynı şekilde egemen güçlere, bireysel özgürlüğe karşı yürütülmekte olan toplu eylemlerin yeri de sivil toplum olarak görülmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması sonucunda, küreselleşmiş olan sivil toplum kavramı şekillenmeye başlamıştır ve sanal ağların, internetin yayımlaşması sonucunda sivil toplum daha da güçlenmiştir (Paker, 2012: 151-175).

Dijital teknoloji ve internet aracılığı ile günümüzde sivil toplum örgütleri hedef kitlelere haber bültenleri, e mail ile düzenli olarak ulaşmaktadır. Sonuç olarak bu örgütler sosyal medyayı nitelikli insanlara ulaşmak, kendilerini ifade etmek, güvenilirlik sağlamak, bağış toplamak için kullanmaktadır (Dondurucu, 2016: 185).

Sivil toplum kuruluşları farkındalığı çeşitli iletişim araç ve kanalları aracılığıyla oluşturmaktadır. . Bu bağlamda iletişim kanalları olarak internet ve sosyal medya da diğer geleneksel kanallarda olduğu gibi önemli bir rol üstlenmektedir. Gönüllüğün esas olduğu sivil toplum kuruluşlarında ortaya koyulan iletişim çabası da kar amacı güden kurumlardan farklıdır (Karayel, Polat 2021: 336-362).

Küresel boyutlarda ve uluslararası faaliyet yürütmekte olan sivil toplum örgütleri, uluslararası sahneleri karar vericiler ile paylaşmaya çalışmaktadır ve devlet kadar güçlü olmadıkların da bile sahip oldukları milyonlarca üye ile dünya başkentlerinde bulunan merkez ofisleri ile aktivizm faaliyetleri yürütmektedir. Bu örgütlerden akıllara ilk gelen ve dünyadaki en büyük sivil toplum örgütü olarak kabul edilenlerden biri Greenpeace'dir. Yeni toplumsal hareketlerin türü olarak kabul edilen çevreci hareketler, diğer hareketle oranla dijital medyanın daha çok kullanıldığını ortaya koymaktadır. Ulusal, yerel, uluslararası faaliyet göstermekte olan sivil toplum örgütleri, ellerindeki sınırlı imkanlar sebebi ile ana akım medyasının ilgisini çekmeme olasılığını ortaya kaldırmak adına dijital medyayı faydalı bulmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının hedef gruplara ulaşmak adına radyo, televizyon, dergi şeklinde ana akım medyayla beraber iletişim teknolojisinde yaşanmakta olan gelişimlerin sonucunda e-mail, web

siteleri şeklinde sosyal medya platformlarını kullandığı görülmektedir (Boztepe, 2014: 150-168).

1990'lı yıllardan itibaren iletişim kurma ve yaşam şeklimizi değiştirmeye başlayan internet teknolojisi ve her geçen gün gelişim gösteren yeni iletişim teknolojileriyle birlikte dünya dijital bir iletişim ortamına geçmiştir. Mesafelerin ortadan kalkmasıyla ve iletişim araçlarının dijitalleşmesi ile birlikte bireylerin birbirleriyle olan iletişimi çok daha kolay bir hal almıştır. Aynı şekilde, toplum içerisinde bireylere iletmek istenen mesajlar internetin sunduğu yeni olanaklar sayesinde hızlı bir şekilde iletilmekte ve yayılmaktadır. Mesajın eskiye oranla çok hızlı bir şekilde yayılımı, toplum içerisindeki sosyal ilişkileri ve paylaşımları da değişime götürmüş, toplumun bireyleri arasındaki iletişimi yaygınlaştırmış, birlikte hareket edilebilmesini kolaylaştırmıştır.

Dünyada yeni iletişim teknolojilerinde yaşanan dönüşüm, aynı zamanda insanların yaşam tarzını derinden etkileyerek önemli değişimlere uğratmıştır. İnternet tabanlı iletişim araçları bu açıdan sağlamış olduğu avantajlar açısından geleneksel kitle iletişim araçlarından daha yaygın bir biçimde kullanılır hale gelerek öncelikli iletişim tercihi halini almıştır. Bu durum, toplumun geniş kesimlerine seslenerek insanları ortak fikirleri etrafında toplamak gibi hedefleri olan sivil toplum kuruluşları açısından da önemli bir avantaj teşkil etmiştir. Dünyanın böylesi bir iletişim dönüşümü yaşadığı bir dönemde sivil toplum kuruluşlarının da sorumlulukları artarak sorumluluk alanları genişlemektedir.

Öte yandan dönüşümün yarattığı etki ile dünya üzerinde seslerini duyurabilecekleri alanlar çoğalmıştır, bu fırsat sayesinde de kısa sürede çok kişiye ulaşarak toplumsal hareketlerin örgütlenmelerini sağlayabilmektedirler. Ayrıca sivil toplum kuruluşları varlıklarını sürdürülebilirlik ve etki yaratabilmek için en büyük ihtiyaçları olan finansal desteği eski yöntemlere kıyasla farklı platformlar üzerinden daha kolay toplamaktadırlar. Dijital ağlar, sivil toplum kuruluşlarına faydalı bir geribildirim ortamı da sunmaktadır.

Dijitalleşmenin ve sivil toplum kuruluşlarının dijital ağlarda varlığının avantajlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz (Binark, Löker 2011:18):

- Sivil toplum kuruluşları kendilerini daha iyi tanıtarak bilinirliklerini arttırabilirler,
- Takvimlerini yayınlayabilirler ve değişikliklerden haberdar edebilirler,

- E-imza kampanyalarını dijital ağılarda gerçekleştirebilirler,
- Her kurum ve bireyle kolaylıkla etkileşim kurabilirler ve iletişim sağlayabilirler,
- Ana akım medyanın ele almadığı alternatif enformasyonun daha kolay yayılmasını sağlayabilirler,
- Farklı örgütlü hareketlere yönlendirerek destek sağlayabilirler,
- Dijital ağlardan veri toplayabilirler, örneğin bir anket yayınlayarak genel tavrı ölçebilirler,
- Yeni destekçiler bulma, kaynak sağlama ve bünyelerine yeni gönüllüler katma konusunda daha rahat, kolay ve hızlı hareket edebilirler,
- Finansal desteği internet ortamından daha rahat ve kolay toplayabilirler,

Özetlemek gerekirse, toplumsal hareketler, dijital etkiyle birlikte son 50 yıllık sürecinde geçirdiği değişimle farklı bir kimliğe bürünmüştür. Sivil toplum kuruluşları da bu bağlamda, dijital ağlarda yer alarak hem dijital aktivizmden beslenmekte, hem de dijital aktivizmi beslemeye çalışmaktadır. Günümüzde artık varlığını sağlam bir şekilde sürdürmek isteyen sivil toplum kuruluşları, kendisini dijitalden bağımsız düşünemeyecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL YERLİLERİN DİJİTAL AKTİVİZM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

1990'lı yıllardan itibaren teknolojinin içinde doğan dijital yerliler, kendisinden önce gelen diğer kuşaklardan farklı bir deneyim dünyasına sahiptir. Doğumlarından itibaren teknolojinin içinde olan dijital yerliler, kendilerinden önceki kuşaklar gibi yazılı basın araçlarını kullanarak iletişim kurmak yerine dijital ağları tercih etmektedirler.

Günümüz dünyasında çevremizde gelişen olaylara tepki gösterme biçimlerimiz iletişim teknolojilerinin hızlı dönüşümü ve gelişimi ile değişime uğramıştır. Bu teknolojilerin gelişimi ve dönüşümü küresel bağlamda gelişen olayların takip edilebilmesine zemin oluşturmakta, olumlu veya olumsuz tepkiyi geniş bir kitle ile anlık olarak paylaşma imkanı sunmakta ve bu tepkiyi sokağa taşıma fırsatı için gerçekleştirilecek iletişimi kolaylaştırarak "dijital aktivizm"e kapı aralamaktadır. Dijital yerlilerin bu gelişen teknolojileri en iyi kullanan grup olduğu varsayımından hareketle, bu grup günümüzde aktivizm için de önemli bir yeni alan açmış olan dijital ağlarda toplumsal olaylara karşı tepkilerini dile getirmektedir.

Öte yandan gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelen ve dijital yerlilerin ayrılmaz bir parçası olan dijital ağlar sivil toplum için de önem arz etmektedir. Destek toplamak, gönüllü kaynağı sağlamak, toplumu bir olaya karşı bilgilendirmek, eylem düzenlemek gibi konularda görünürlükleri için dijital ağlarda varlıklarını ortaya koymaları önem kazanmıştır. Dijital ağlardaki varlıkları ile bu ağları en çok kullanan dijital yerlilerle de etkileşim sağlamaları kolaylaşmaktadır.

Bu çalışmada tüm bu kavramlardan hareketle, dijital yerlilerin dijital aktivizm eğilimlerinin sivil topluma katılımları ve STK'lar üzerinden araştırılarak ortaya konması amaçlanmıştır.

4.1.1. Araştırmanın Problemi

Bir araştırmanın problemini belirlemek, üzerinde çalışılacak bir konuyu belirlemekten, belirlenen konuyu incelemek adına bir neden geliştirmekten ve araştırmayı inceleyecek ve okuyacak olan kitleye çalışmanın önemini aktarmaktan ibarettir.

Yapılan bu araştırmada problem, çalışmanın temelini oluşturan dijital yerliler ve dijital aktivizm kavramlarından yola çıkılarak belirlenmiştir.

Dijital ağlarla birlikte ortaya çıkan dijital aktivizm, alanını genişletmesiyle birlikte aktivizm kavramına yeni bir boyut getirmiştir. Bu çalışmada, dijital ağları en çok ve en iyi kullandığı varsayılan dijital yerlilerin aktivizm eğilimlerinin sivil topluma bakış açıları üzerinden ortaya konması amaçlanmıştır. Literatür çalışmalarında aktivizm ve dijital yerliler kapsamında çalışılmış yeterli bir akademik yayın olmaması araştırmanın problemini ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple çalışmada "*Dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri nelerdir?*" sorunsalından yola çıkılarak söz konusu araştırma sorusunun cevabı aranmıştır.

4.1.1. Araştırmanın Soruları

Çalışmanın amacını oluşturan "*Dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri nelerdir?*" sorunsalından yola çıkılarak aşağıda yer alan detaylı araştırma soruları ortaya konmuştur:

- S1: Dijital yerliler dijital aktivizm eylemlerinde bulunuyorlar mı?
- S2: Dijital yerliler fiziki dayanışmanın yoğun bulunduğu STK'larda yer alıyor mu?
- S3: Dijital aktivizm fiziki dayanışmanın ve sokak hareketlerinin gücünü etkiliyor mu?
- S4: Dijital yerliler için dijital mecralarda gerçekleştirilen aktivizm yeterli midir?
- S5: Dijital aktivizm ile ortaya koyulan talepler sonuca ulaştırılmakta mıdır?

Yapılan mülakat ve odak grup çalışmalarında yöneltilen sorular bu araştırma sorularından yola çıkarak hazırlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Gerçekleştirilen çalışma, iki aşamalı olacak şekilde uygulanmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında, araştırmacı tarafından belirlenen STK'larla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu görüşme yaklaşımında görüşmenin irdelenmek istenen tüm soruları kapsadığından emin olmak adına bir form hazırlanır. Bunun dışında araştırmacı ek sorularla görüşmeyi zenginleştirebilir. (Yıldırım, Şimşek, 2016: 128-130)

Araştırmanın ikinci aşamasında, dijital yerlilerle odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi rahat bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında görüş ve algıları elde etmek amacıyla planlanmış bir tartışmadır ve yanıtlar gruptakilerin birbiriyle etkileşimleri sonucu oluşur. (Yıldırım, Şimşek, 2016: 153-160)

4.2.1. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın ilk aşamasında yer alan yarı yapılandırılmış mülakatların örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden "benzeşik örnekleme" yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme Türkiye'de faaliyet gösteren 6 STK oluşturmaktadır. 6 STK'nın seçilmesindeki temel kriterler, STK'ların farklı alanlarda benzer faaliyetler göstermesi, bilinirliklerinin yüksek olması (takipçi sayılarının Twitter ve Instagram gibi platformlarda 1.000 ile 700.000 arasında olması) olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci yarısında yer alan odak grup çalışmasının örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden "kartopu örnekleme" yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Odak grup çalışması, cinsiyet fark etmeksizin belirlenen 19-29 yaş aralığında yer alan 7 dijital yerli ile gerçekleştirilmiştir.

4.2.2. Araştırmanın Analiz Teknikleri

Çalışmanın "*Dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri nelerdir?*" probleminden doğan araştırma sorularına mülakat görüşmeleri ve odak grup çalışması ile yanıt aranmıştır.

Bu çalışmada, iki aşamalı araştırmadan elde edilen bulguların incelenebilmesi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın son aşamasında sonuçlarla birlikte araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

4.2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamını Türkiye'deki dijital yerliler ve Türkiye'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır. Ancak araştırma evreni ile araştırma gerçekleştirmenin imkansızlığı, zaman ve mekan kısıtları göz önüne alındığında yapılan araştırmaya sınırlılıkların getirilmesi gerekli ve doğal görülmüştür.

Nisan 2022 - Ağustos 2022 tarihleri arasında ulaşılan kişi ve kurumların (*kurumları temsil eden bireylerin*) odak grup ve mülakat çalışmalarında gerçek düşüncelerini ifade ederek yanıltıcı ifade kullanmamalarının ön kabulü araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

4.3. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bu kısmında STK'lar ile yapılan mülakat görüşmelerinden ve dijital yerliler ile yapılan odak grup çalışmasından elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile incelenmiş ve bulgular tartışılmıştır.

4.3.1. STK'larla Yapılan Mülakat Çalışmasının Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde 6 farklı STK temsilcisi ile yapılan mülakatlar betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir. Görüşme yapılan STK'lar farklı alanlarda faaliyet göstermektedir.

Etik kurallar gözetilerek katılımcıların bilgilendirilmesi için hazırlanan görüşme formu EK 1'de belirtilmiş olup, çalışmaya katılmış olan kişilerin yazılı beyanları alınmıştır.

Görüşülen STK'lar bu başlık altında K1, K2, K3, K4, K5 ve K6 olarak belirtilmiştir.

4.3.1.1. Dijital Aktivizme Yönelik Bakış Açıları

Katılımcılar dijital aktivizmin zaman ve mekandan bağımsız olarak haberleşmek, dayanışmak, geniş bir kitleye ulaşmak ve bu kitlede farkındalık yaratmak noktasında avantajları olduğu konusunda benzer yorumlar yapmıştır.

Çoğunluk dijital aktivizmi tek başına düşünmek yerine fiziksel dayanışma ve sokak hareketleriyle birlikte düşünmeye daha yatkın olduklarını belirtmiştir.

Öte yandan iki katılımcıya göre dijital aktivizmin öne çıkmasının fiziksel anlamda dayanışmaya olumsuz etkileri olabildiği ve gönüllük süreçlerine zarar verebildiği olmuştur. Bu noktada fiziksel olarak dayanışmanın da önemli bir yeri olduğunun altı çizilmektedir.

Katılımcıların çoğu dijital/fiziksel hareketleri birbirinden bağımsız düşünmemekle birlikte yürütülmesinin elde edilecek olumlu sonuçları daha etkin hale getirdiğini belirtmektedir.

K1: *"Biz fiziksel desteğe çok fazla ihtiyaç duyan bir STK'yız ve genellikle işlerimiz hep fiziksel anlamda ilerliyor. Yani, pandemi sürecinde dahi açık olan tek öğrenci yurdu bizim yurdumuz oldu. Çok kolay bir yöntemdi; çocukları ailesinin yanına göndermek ve dijital ortamda onların*

iyilik halini sürdürmeye çalışmak. Tabletler almak, çocuklara yardımlar yapmak, ailelere eşyalar göndermek... Bunları da yaptık ve denedik. Çünkü MEB bir süre yurtları kapattı, biz de o çocukları evlerine gönderdik fakat bahsettiğimiz evler, elektrik tesisatının bulunmadığı evler. Haliyle bu çocuklara bir tablet göndermenin çok da bir manası yok. Yani o çocukların ders durumlarını uzaktan takip edebilmek çok kolay bir yöntem değil. Bizim için çocukların fiziksel olarak burada olması çok kıymetli ve fiziksel olarak onların başında da hem profesyonel çalışanların olması hem de zaman zaman gönüllülerle etkileşime geçmeleri...Farklı olumlu tarafları olsa da bizim gönüllülük süreçlerimizi ve faaliyetlerimizi fazlasıyla aksatıyor, süreçlerin bu şekilde dijitale kayması.."

K2: STK'lar için olumlu etkisi çok fazla kişiye ulaşabiliyor olman. Şu an tek bağımsız kaynaklar dijital medyada. Bu çok büyük bir avantaj. Eğer doğru bir şekilde hareket edilebilirse ve uygun koşullar sağlanırsa dijital aktivizmin çok etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü duyurmak ve anlatmak çok önemli ve siz sosyal medya sayesinde, bu iletişim mecraları sayesinde çok fazla kitleye ulaşabiliyorsunuz fakat başarıya ulaşmak için pek çok değişkeni de hesaba katmanız gerekiyor."

K3: "Fiziki anlamda dayanışmanın gücü azalıyor, ülke olarak son 2 senede yaşadığımız pandemi sıkıntısı fiziki anlamda insanları birbirinden fazlaca uzaklaştırdı. Bununla birlikte insanlarda birbirinden uzaklaşınca dayanışmalar dijital ortamlara kaydı. STK'larda dayanışma ise yıllardır her zaman fiziki anlamda yapılmıştır ve etkisi her zaman daha büyük olmuştur."

K4: "Ben bu konuda şöyle düşünüyorum. Artık günümüzde her şey dijitalden yapıldığı için hashtaglerin, sosyal medyanın gücünün her olayda olduğu gibi bizde de bir sıkıntı ya da olumlu bir durumun yayılmasında çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Belki bireysel olarak bir araya gelmek mümkün olmuyor ama dijital ortamlarda her şeyimizi oradan gerçekleştirebiliyoruz. Amaca da ulaşılabilir. Birçok örnekte olduğu gibi. Bence fiziksel olarak gücü azaltmıyor, destekliyor. Birbirinden bağımsız düşünemeyiz. Dijital mecraların gücünün daha fazla olduğunu düşünüyorum günümüzde. Günlük hayatta ulaşamayacağınız yerlere dijital medyanın gücü sayesinde ulaşabiliyorsunuz."

K5: "Daha çok kişiye ve daha çok insana ulaşmamızı sağlıyor bu anlamda bence. Bu sadece Türkiye'de değil, dünyanın geri kalanında da farklı iletişim kanallarını görünürlüğün

artırılması açısından önemli buluyorum. Sonuç itibariyle yapacağınız saha çalışmalarında zaten her türlü yüz yüze bir şeyleri yapmak zorundasınız. Ama bunların etkisinin artması, sonuçlarının daha etkin olmasını sağlamak için bir yorum kanalını özellikle sosyal medyayı, dijital kanalları kullanımını her türlü artı sağlar diye düşünüyorum. Örneğin yine aynı şekilde çeşitli mecralar üzerinden yapılan canlı yayınlar da zaman ve mekan kavramını ortadan kaldırarak çok daha fazla kişiye ulaşmayı ve karşılıklı çalışmalarına daha kolaylık sağladığını söyleyebiliriz bu anlamda."

K6: "Yani aslında çok birbirinden bağımsız değil. Birbirini destekliyor. Tabii ki oturduğunuz yerden bilgisayarın başından dünyayı değiştirmek mümkün müdür? Pek mümkün değil. Şöyle bir örnek vereyim; STK'mızın 6 milyon üyesi var. Bunu 10 milyona çıkarmayı hedefliyoruz. Geçtiğimiz yıllarda bu hedef için dönem dönem sosyal medyada belirli kampanyalarla duyurular yapıp birlikte farkındalık yaratmak için çalışmalar sürdürüyoruz. Örneğin bizim bir ambulans ihtiyacımız varmış, sosyal medyadan gönüllülerimiz bir firmayı ihtiyacımız üzerinden harekete geçirdi ve bir ambulans bağışlandı bize. Bu noktada birbirinden çok bağımsız değil. Gücünü azaltıyor, artırıyor gibi değil de ben buna birlikte hareket edildiğinde faydalı hale dönüştüğünü düşünenlerdenim."

4.3.1.2. Dijital Yerlilerin Dijital Aktivizme ve Sivil Topluma Katılımı

Bu kategoride mülakat çalışmasına katılan bireylerin hem dijital aktivizme katılım hakkındaki genel değerlendirmeleri hem de dijital yerlilerin dijital aktivizme, gönüllü faaliyetlere ve sivil toplum kuruluşlarının dijital etkinliklerine ve/veya dijital mecralar aracılığı ile duyurulan aktivitelere katılımları hakkındaki görüşleri alınmıştır.

Katılımcılar dijital aktivizmin gelişimiyle birlikte aktivizm eğilimlerinde değişiklikler yaşandığı konusunda ortak görüşe sahiptirler.

Tüm katılımcıların yanıtları dijital yerlilerin sivil toplumu ilgilendiren konularda önceki kuşaklara göre daha duyarlı olduğunu düşündüklerini ve dijital yerlilerin toplumsal konulara dair fikirlerini dijital ağlar aracılığıyla önceki kuşaklara kıyasla daha yüksek sesle dile getirdiği düşüncesini benimsediklerini ve bu nedenlerle de sivil toplum kuruluşları tarafından dijital aktivizme katılım açısından aktif olarak algılandıklarını göstermiştir. Katılımcılardan biri önceki kuşaklardan farklı olarak dijital yerlilerin kendi görünürlükleri için de bu tür aktivitelere katılım sağladığı görüşüne sahiptir. Bir diğer katılımcı ise sivil topluma verilen destek ve katılımı, inançların kuşaklar arası bir fark yarattığına dair görüşünü belirtmiştir.

Ancak üç katılımcının ortak görüşüne göre gençler fiziksel etkinliklere çok yoğun katılım göstermemektedir. Bu ortak görüşe sahip olan katılımcılardan biri özellikle gençlerin sosyo ekonomik durumlarının bu durumu etkilediğini, diğer katılımcı ise tek tıkla pek çok şeye ulaşmanın sağladığı kolaylığın fiziksel aktiviteleri gerilettiğine inandığını, üçüncü kişi ise az olan katılımın da gençler tarafından dersler kapsamında bir görev şeklinde görüldüğünü belirtmiştir.

K1: *"Son dönemde tabii çok aktivist bir gençlik var esasında. Daha fazla seslerini duyurmak, daha yüksek sesle haykırmak isteyen bir gençlik var. Son dönemlerde biz de genç kuşaklara inme adına bağış kampanyalarımızı dijitalde gençlere odaklayarak yapıyoruz. "*

K2: *"Alanına göre katılım değişiyor. Şu anda gençler en çok çevre konusunu ciddiye alıyorlar çünkü onlar küresel iklim krizinde doğdular. Kuşakların ilgilendiği alanlar farklı. Bir de inanç farkı var. Belli bir yaş grubundaki insanların inançları varsa farklı şekilde destek olabiliyorlar sivil toplum kuruluşlarına. "*

"Gençlerden bahsediyoruz, çoğu çalışmıyor zaten. İşsizlik sorunu ve çok fazla kaygıları var. Bu kaygılar içinde STK dünyasını düşünmek öncelikli olmamalı zaten. Önce insani ihtiyaçlarını gidermeleri lazım. Barınma, beslenme gibi temel haklarına kavuşmaları lazım. O nedenle bizzat sivil toplum kuruluşlarının fiziki etkinliklerine katılımın çok yüksek olduğunu söyleyemeyiz. Bir etkinliğe gidiş dönüşün bile maliyeti var."

K3: *"Yaş genellemesine vurduğumuz zaman şimdi yeni genç nesil daha çok dijital ortamlarda destek vermek istiyor, dijital dünyanın nimetlerinden yararlanmak istiyorlar. Önceki kuşaklara kıyasla dijital yerliler yapılan iyilik sisteminin içinde olup görünürlüğü artırmak istiyor, önceki kuşaklar ise direkt kendi verdikleri destek ile ilgileniyor. Fiziksel etkinliklere katılan gençler az da olsa oluyor ama bazen bunu bir ders kapsamında mecburiyete döküyorlar. İşin sonunda gönüllülük diye adlandırsalar da aslında bu onlara verilmiş bir görev oluyor. "*

K4: *"Şahsi fikrimi soracak olursanız dijital medyayı aktif kullanan insanların faydası çok daha fazla oluyor diyebilirim. Mesela bize bazı influencerlar geliyor, hesaplarında bizi etiketliyorlar. Oradan görüp bize ulaşan pek çok genç oluyor. Gençler dijital mecralarda daha aktifler."*

K5: "Önceki kuşaklara göre bence daha bilinçliler. Bir kere yaşadıkları toplumdan çok kopuk değiller. Tepki gösteriyorlar, dinlenmek istiyorlar, konuşuyorlar, destekliyorlar, daha cesaretliler. Tabii ki istisnalar kaideyi bozmaz. En azından ellerini taşın altına koyarak kendilerince bir şeyler yapmaya çalışıyorlar, bu konuda da ben onları çok takdir ediyorum. Daha cesurlar, daha cesaretliler. Bizlere de destek olan genç arkadaşlar var."

K6: "Her kuşaktan farklı alanlarda gönüllülerimiz oluyor ama özellikle şu pandemi dönemi sonrasında bakarsak herkesin ağırlıklı olarak oturduğu yerden bir tıkla birçok şeye ulaşabildiği bir ortamda dijital dünyanın içinde doğan dijital yerlileri fiziki eylem faaliyetlerine dahil etmek zor ve mevcut durumlarda ötürü çabalarda da bir gerileme var."

4.3.1.3. STK'ların Dijital Mecralardaki Varlığı ve Rolü

Tüm katılımcılar dönüşen dünyada yeni gönüllüler kazanma, farkındalık yaratma, taleplerin zaman ve mekan kavramı olmadan ulaşması ve değerlendirilmesi konularında STK'ların dijital ağlardaki varlığının olumlu yönde önemli olduğuna inanmaktadır.

Bir katılımcı STK'ların yeni projeler ve fikirler konusunda da bu alanlardan yararlanabileceğini belirtmiştir.

Katılımcılardan bir diğeri ise aksiyon planlamaları için dijital mecraların önemli bir veri kaynağı olduğunu vurgulamıştır.

Öte yandan katılımcıların çoğu dijital ağların gücünün zaman zaman olumsuz etkileri olduğu konusunda görüş birliğindedir. Özellikle dezenformasyon ve manipülasyon kavramları bu yorumlarda öne çıkmaktadır.

K1: "Daha önce hayatı vakfımızla kesişmemiş, daha önce hiçbir şekilde vakfımızı duymamış ya da faaliyetlerimiz hakkında bir fikir sahibi olmayan çok yeni bağışçılar vakfımıza kazandırma noktasında dijitalleşmenin olumlu etkilerini gördük. Çok yeni yeni gönüllülerimizle iletişim kurmaya ve onlardan destek istemeye başladığımız bir alan dijital. Bir gönüllülük birimi şu an kurmaya çalışıyoruz içeride. Bize gelen bütün talepler dijitalden geliyor. Fiziksel olarak yerimiz uzakta olduğu için, birinin buraya ulaşip "Ya ben burada gönüllü olmak istiyorum" demeleri çok zor. O yüzden bütün talepler dijitalden geliyor. Burada çok hızlı çözümler üretmeye de başladık. Websitemizde "Hemen soru sor" bölümleri var, Whatsapp'ten hemen girip yazabiliyorlar, çok hızlı yanıtlanacaklarını biliyorlar."

K2: "Şu anda dijital medya güçlü bir medya yani insanlar bunun farkında. STK'lar tarafından tam olarak istenilen sonuca ulaşılamasa bile etki edebiliyor. Örneğin Kanalİstanbul olayı, yavaşlatıldı STK'ların ve dijital aktivizmin etkisiyle. Durdurulamadı ancak ilerlemesine etkisi oldu.

STK'ların çoğu dijitaldeki hareketliliği takip ediyor ve bunu kendi faydamız için kullanıyoruz. Daha çok kişiye, gence ulaşıyor ve farkındalık yaratıyoruz. Onlardan gelen talepleri de sistemli bir şekilde takip edip dinliyoruz. Elbette size ulaşmaları gönüllülük faaliyetlerinize ivme kazandırmak için de etkili oluyor.. Dijital hareket toplum üzerinde çok etkili. Dolayısıyla avantajlarından faydalanmak önemli."

K3: "Farklı bir bireyin aklına gelen herhangi bir fikir aslında bir STK için kaynağa dönüşebiliyor ya da kaynağa dönüşmek için harmanlanmış adını verdiğimiz kampanya ve projeler ortaya koyabiliyor. Değişen ve dönüşen her şey aslında STK'lara yeni kaynak kapılarını açmak için fikirler yaratıyor. Aynı zamanda da değişen ve dönüşen mecraların takiplerinin yapılması STK çalışanlarının daha fazla efor sarf etmesi anlamına geliyor. Her yapılan değişiklikten haberdar olmamız gerekiyor bunun için de sürekli elimizde telefonlarla gezmemiz gerekiyor. Ayrıca her olumsuzluğu ayırt etmeden her STK'ya mahal etmek bizleri oldukça yoruyor ve sürekli bir açıklamanın içine sürüklüyor.

Aslında dijital ya da fiziki ne olursa olsun ortaya atılan istek ve talep her STK tarafından dikkate alınmalı ve sonuca ulaştırılmalı. Kendim ile birlikte diğer STK çalışan arkadaşlarımla da yaptığım görüşmelerde şeffaf, hesap verebilir tüm STK'lar gelen tüm istekleri (kendi alanı ile ilgiliyse) mutlaka sonuca ulaştırıyor."

K4: "Dijitalleşmeye STK açısından baktığımızda bir bilginin ya da yalan yanlış bir bilginin çok hızlı yayılmasına sebep olabiliyor dijital mecra, bu STK'nın haksız yere kötü gözükmesine neden olabiliyor. Gücü o kadar yüksek ki olumsuzla da dönebiliyor bu etki. Olumlu anlamda da tam tersini örnek verebilirim. STK olarak bir destek ihtiyacınız var, sesinizi duyurmak istiyorsunuz aynı hızda o amaca da ulaşmak mümkün oluyor.

Yani aslında şöyle, biz her şeyi öncelikli olarak kendimiz dernek içerisinde takip etmek istiyoruz. Herkesin bir görev dağılımı var. Herkes onla ilgileniyor. Sosyal medyayı yöneten, hukuksal konularla ilgilenen kişiler var. Bu dijital ya da sosyal medyadan bir kampanya başlatıyorsak onu takip eden, iletişim halinde olan arkadaşlarımız oluyor. Neler yapıldı, etkileri ne oldu gibi bir rapor çıkartılıyor. Dernekteki tüm arkadaşlara iletiliyor. Geri dönüşler çok hızlı olduğu için, bir toplantı ya da çağrı çok hızlı yayılıyor. Dijital ortamda insanların

paylaşımıyla. Normal şartlar altında ulaşamayacağımız insanlara ulaşmayı başarıyoruz. Bunların hepsi bize dijital mecra kullanımı için yol gösterici oluyor. Bir sonraki kampanyada bu çıkarımları kullanıyoruz. İstatistik, algoritma, geri dönüşler vb. hepsi bizim için yol gösterici oluyor."

K5: "Ben her zaman dijitalin olumlu tarafının çok daha ağırlıklı olduğunu düşünüyorum sivil toplum anlamında, sadece bu sürecin iyi şekilde yönetilmesi gerek diye düşünüyorum. Size mesai saatleri dışında telefonla ulaşamayanlar insanlar sosyal medya hesapları üzerinden yazıp ulaşabiliyorlar. Yapılan projelerde sizi etiketleyerek seslerini duyurmaya çalışıyorlar ya da şikayetlerini gönderinizin altına yazıyorlar. Sadece mail ile değil sosyal medya kanalları üzerinden de size ulaşmaya çalışan bir kesim var dolayısıyla oradan da yönlendirdiğiniz çok fazla kişi oluyor ve bu çok daha kısa sürede daha sonuç odaklı bir şekilde ilerliyor. Yani "Aradım, ulaşamadım" demiyor, "Aradım, ulaşamadım ama sosyal medyadan yazdım hemen döndüler" diyor. Olumlu geri dönüş de alabiliyor, tabii ki yeteri kadar kurumsallaşmamış dernek ve vakıflarda bu süreç mutlaka daha zora sokacaktır ilgili tarafları. Ama bu biraz kurumsallaşması ve çalışmalarıyla da alakalı. Belli bir yılın üzerinde, belli çalışmaları ve kurumsal ilkeleri olması bu durumu etkiliyor. Bizim kurumumuzda dijital kanaldan tarafımıza iletilen talepler en üst düzeyde ele alınıyor ve şikayet olduğunda aynı şekilde ihtiyaç gibi gelen talepleri doğru birime aktarma konusunda özellikle hassasiyetle çalışıyoruz. "

K6: "Çağımızın iletişim aracı artık sosyal medya. Hayatımızın vazgeçilmez bir parçası oldu. Özellikle Türkiye şartlarına baktığınızda STK'lara güven noktasında maalesef ki bir STK'nın kötü anıldığı bir noktada bunun tüm STK'lara mal edilmesi ve suistimale çok açık olması sebebiyle bazı projeler ya da bazı kriterlerimiz var. Olumlu – olumsuz diye ifade etmektense tabii ki bu dijital mecralarda yer almak, daha çok kişiye ulaşma noktasında farklılık yaratması çok önemli ama bunun sonuçlarını, hedeflerini tabii ki iyi değerlendirip o mecralarda yer alan bir STK'yız. Kırmızı çizgileri, prensipleri olan bir STK diyebilirim.

Tabii ki şu anda insanlar dijital platformlarda tepkilerini bir tıkla belli edebiliyor ya da sosyal medya hesapları üzerinden sahte hesaplar oluşturup bazı şeyler manipüle edilebiliyor. Bunların çok iyi değerlendirilmesi lazım özellikle bir stk tabii ki bunları dikkate alırken araştırıp süzgeçten geçirmeli. Bizim bakış açımız normalde ve dijitaldeki proje çalışmalarımızda çok fazla değerlendirme kriterimiz ve kırmızı çizgimiz var. Çünkü bir çok projeyi ve çalışmayı hayata geçirmek isteğinizde ülke şartlarına, sosyo-kültürel açıdan

etmenlere uyarlamaya çalıştığınızda aynı etkiyi olumlu – olumsuz sonucu elde edemeyebiliyorsunuz. Maalesef suistimal edilebiliyor o yüzden çok hassas davranmak gerekiyor. Yani hiçbirisi birbirinden bağımsız bir şekilde ilerleyemiyor. Bir bütün halinde bize her yaş grubundan destek veren kişi ve kurumlar var. Her kesimden gönüllülerimiz mevcut. Çok farklı jenerasyon ve bakış açısından geri bildirimler alıyoruz. Bunları tabii ki değerlendiriyoruz."

4.3.1.4. Dijital Aktivizmin ve Sivil Toplumun Geleceği

STK'ların hem daha çok bilinçlenmesi hem de daha çok bilinçlendirmesi noktasında çabaların artırılması gerekliliğine dair görüş birliği olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada katılımcıların bir kısmı gençlerin istekli ve hevesli olduğunu fakat onlara yönelik, ilgilerini çekecek aksiyonlar alınması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. Bir katılımcı STK'ların dijitalleşmeyi göz önünde bulundurarak planlarını şekillendirmesinin önemli olduğunu belirtmiştir.

İki katılımcı ise gelişen ve dönüşen dijital ağlarda medya okuryazarlığına dikkat çekerek dezenformasyonun önüne geçilmesinin önemini vurgulamıştır.

Bir katılımcı toplumsal sorunlara kökten çözüm bulmak için çabalamanın gerekliliğinin altını çizmiştir.

Katılımcılar genel olarak dijital dünyanın olumlu olasıklar barındırabileceğini düşünmektedir.

K1: "Dijital dünyadaki linç kültürü bizi korkutan tarafı. Bu gençlerin biraz daha kendilerini geliştirmesi gereken noktalardan biri. Dijital aktivizmin alanı daha da genişleyecekse bu alanda medya okur yazarlığını çok önemsiyorum. Hakikaten bu noktada çalışmamız gerekiyor. STK'lar da bu alanda daha çok çalışmalı."

STK'lar noktasında da bilinçlendirmemiz gerekiyor gençleri. Kurumsal dünyanın da bu gençlerin eğitimleri noktasında daha aktif rol alması gerekiyor belki de. STK'ların böyle bütçeleri yok ama öte yandan gençlerin STK'lar hakkında yeterince doğru bilgilendirilmediğini görüyoruz. Geleceğin aktivizminin ikinci el kıyafetimizi vermek, dolabımızı boşaltmak gibi anlık eylemler yerine toplumsal sorunlara kökten çözüm sunabilecek bir aktivizm olmasını sağlamalıyız. O noktada yan yana olmanın verdiği dayanışma hissini de unutmadan dijital aktivizm konusunda şu an hayal etmediğimiz noktalarda ulaşılabilirliğine inanıyorum."

K2: "Dijitalleşme bir araç zaten. Dijitalleşme güzel bir şekilde evrilirse karşılığını bulacaktır, metaverse vb. Dijital dünya çok büyük bir dünya. Gelecek dediğimizde de aklıma metaverse

kavramı geliyor. Bunların bir araya geleceğini düşünüyorum. Daha fazla insanın dahil olabileceğini düşünüyorum ileride. Fiziksel toplanma çok maliyetli. Dijitalde bu birliktelik daha ulaşılabilir, sanal ortamda bir araya gelmek maddi anlamda çok daha kolay. Dijitalde örgütlenip sahaya oradan sonra geçiş olabilir.

STK ile ilgili ülkedeki en büyük problem güven. Çok fazla hedef gösterilen kurumlarınız aslında. Birçok farklı taraftan hedef gösterildikleri için insanlar faaliyetlere inanmayabiliyor. Çok fazla akıntıya karşı yüzüyoruz.

Gençler yaratıcı şeyleri seviyorlar ve var olan sistemden sıkıldılar. Klişe geliyor birçok şey. Onların dilinden, beklentilerine uygun hareket etmek lazım... Beklenti ve talepler ölçüsünde STK olarak bizim de dönüşmemiz gerekir. Gençlerin ilgisini görüp ona yönelmemiz gerekli. Onların zamanları kıymetli, eğlenmek de istiyorlar."

K3: "Dijital dünya aslında hali hazırda sadece dijital yerli diye adlandırdığımız genç kuşak için değil diğer kuşaklarda da etkisini gün geçtikçe büyütüyor. Ama kendilerine özgü yarattıkları dünyada çoğunun başarılı geri kalan kısmın ise başarısız olacağını düşünüyorum. Çünkü toplum olarak yapılan her güzel şeyi 1 günde unutma veya yapılan her kötü şeyi hiç unutmama gibi özelliklerimiz var. Buda genç kuşak arkadaşların istek ve arzularını hızlıca kırabiliyor ve ya hızlıca istek arzusunu daha da yükseğe çıkartabiliyor. Genç kuşak değişimlerle birlikte dokunmadan, görmeden veya hissetmeden de her şeyin olabileceğine inanıyor ama bence yanılıyorlar. Yaptıkları dijital işler gerekli şekilde gerekli yerlere mutlaka ulaşıyordur fakat insan yapısınca bence göz teması (gerçek anlamda göz teması online toplantı değil) çok önemli.

STK dijital dünyada aslında yerlerini yavaştan almaya başladı ve gün geçtikçe bu pazardaki paylarını artırabiliyorlar. Fakat bir kanserli çocuğa yaklaşamazsanız çikolata veremezsiniz, bir tekerlekli sandalyeli bireye dokunmaz iseniz sandalyesi ile engeli aşamaz, bir görme engelli bireyin elinden tutmazsanız karşıdan karşıya geçiremezsiniz yada online olarak sokak hayvanlarını besleyemezsiniz. Dijital aktivizm aslında dünya için ciddi anlamda çok önemli, daha da büyümesi gerekiyor ama dünyanın bir yanını tamamen güzelleştirmek adına verdiğimiz çaba sonucu istemeden de olsa diğer tarafın gün geçtikçe kararmasına sebep oluyoruz. STK toplumda çoğu ulaşamayan insan, hayvan veya doğanın en uç en ücra köşesinde karşınıza çıkabiliyor, bunun için elbette tüm toplumun maddi ve manevi desteğine ihtiyacımız oluyor ama bunun yanında ne olursa olsun her zaman en çok ihtiyaç duyduğumuz fiziki yardım ve destektir.

Onun için her zaman şu cümle ile bitirmeyi severim ‘‘umarım dünya üstünde her geçen gün ama her geçen gün iyi insanlar çoğalır’’.

K4: "Bence gençler bir şeyleri yoluna koymak için hevesliler.

Şöyle düşünüyorum ben, her gencin kendisini yakın hissettiği bir konu var. Bu hayvanlar olabilir, doğa olabilir... Her şey olabilir. O farkındalığı yaratmak adına STK'lar ilgilerini çekmeli ve onları yönlendirmeli. Genç neslin doğaya, çocuklara, yaşlılara, hayvanlara duyarlılığı çok daha fazla. Günden güne daha da iyi olacak diye düşünüyorum. Bu iyilik halinde dijital ağların ve henüz tanışmadığımız yeni ortamların da olumlu/olumsuz katkıları olacaktır."

K5: "Hem fiziksel anlamda her dijital anlamda destek alabiliyoruz. Dolayısıyla burada her iki tarafa doğru eğilim demek belki çok doğru değil ama sosyal sorumluluk anlayışı daha gelişmiş olduğu için her iki taraftan da destek alabiliyoruz. Ben dolayısıyla bunun böyle ilerleyeceği kanaatindeyim. Tek bir taraftan ilerleyeceğini düşünmüyorum şu an çünkü dönem öyle bir dönem değil Türkiye'nin şartları da tamamen dijitale dönmüş bir şekilde değil. Uygulanabilir dijitalleşme bir günden bir güne de olmuyor belli bir süre gerekiyor. Bu kurumla da çok alakalı, kurum dijitalleşmesi ile de alakalı. Kurum nasıl bir politika içinde ise bu da aynı şekilde devam edecektir. Tabii ki gönüllülük de bu bağlamda şekillenecektir.

Yani önerim onların gerçekten onların ilgisini çeksinler ve çünkü nerede sonuçta bir gazete ilanında karşılaşmayacak bu arkadaşlar. Sosyal medya gönderisi, hikayesi, ünlü iş birliği buralarda olmaları gerekiyor. Başka türlü ilgi çekmek gerçekten zor. Her mecrada olunmalı ama Z kuşağı – Milenyum Kuşağı söz konusu olduğunda dijital kanallar ağırlıklı olmalı."

K6: "Dijital mecralarda yer almak, daha çok kişiye ulaşma noktasında farklılık yaratması çok önemli ama bunun sonuçlarını, hedeflerini tabii ki iyi değerlendirip o mecralarda yer alan bir STK olmak da önemli. STK'ların dijital aktivizmin ve sivil topluma olan katkısının farkındalığı ile gelecekteki faaliyetlerini şekillendirmesi gerekiyor.

Sokağın, akıllı telefonların, bilgisayarların birbirinden çok bağımsız olduğunu düşünmüyorum. Gelecekte yaşanacak dönüşümler belki bu durumu değiştirebilir ama hepsinin bir arada birbirini besler şekilde devam etmesi, STK'ların bilinçli olması, bilinçlendirmesi ne olursa olsun bu alanda olumlu etkiler de yaratacaktır. "

4.3.2. Dijital Yerlilerle Yapılan Odak Grup Çalışmasının Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde 7 katılımcı ile gerçekleştirilen odak grup çalışması betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir.

Etik kurallar gözetilerek katılımcıların bilgilendirilmesi için hazırlanan görüşme formu EK 2'de belirtilmiş olup, çalışmaya katılmış olan kişilerin beyanları alınmıştır.

Odak grup çalışmasının katılımcıları bu başlık altında K1, K2, K3, K4, K5 ve K6 olarak belirtilmiştir.

4.3.2.1. Dijital Aktivizme Yönelik Bakış Açıları

Katılımcılar dijital aktivizmi toplulukların ve sağlanan desteğin büyümesi için önemli bulmaktadır. Katılımcılara göre bireyler dijital ağlarda aktiftir ve bunun etkisi fiziksele de yansıyor insanlara yalnız olmadığını hissettirmektedir. Ayrıca katılımcıların çoğu fiziksel eylemlere dair bilgilerin yayılmasında dijital ağların olumlu etkisi olduğuna inanmaktadır.

Katılımcılar, güvenlik endişeleri nedeniyle dijital ağlarda tepki göstermenin fiziksel tepkiye göre daha rahat hissettirdiğini ifade etmektedir.

Katılımcılar, dijital aktivizm eylemlerine katılarak konulara dair bakış açılarını ve duruşlarını gösterdiğini belirtmektedir.

K1: "*İnsanlar aslında sokağa çıktığı zaman bir aktivizm eylemi içerisinde bulundukları zaman yalnız olmayacaklarını sosyal medya mecraları üzerinde görebiliyorlar. Orada tek başıma olmayacağım, benimle birlikte aynı şeyi düşünen, aynı görüşü savunan, benimle aynı savaşı verecek olan birçok insan orada olacak düşüncesi olumlu bir etki yaratıyor.*"

K2: "*Artık insanlar sosyal medyanın gücünü fark etti. Birbirleriyle dayanışmanın gücünü fark etti. Dolayısıyla dışarıda herhangi bir şekilde fiziksel katılım sağlayan kişi arkasında onlarca, binlerce kişi olduğunu biliyor. Yalnız kalmayacağını biliyor. Herhangi bir şekilde orada bir tutuklanma ya da kötü bir davranış karşısında yine sahipsiz kalmayacağını tabir-i caizse, tek kalmayacağını biliyor.*"

K3: "*Öncesinde fiziksel olarak katıldığım eylemlere artık sosyal medyada bir şeyler yazıp bazen kendimi rahatlatıp geçiyorum. Bu konu üzerine daha fazla hareket etme şansım varken yalnızca*

üç beş dakikamı ayırarak görevimi yapmışım gibi hissediyorum. Bu da bence bazı insanlar için olumsuz etkilere yol açıyor. Vicdanımı rahatlatıp geçtiğim anlar oluyor açıkçası."

K4: *"Sosyal medya üzerinden tepkiler elbette değerli ancak fiziki olarak ben varım ve bu probleme karşı duruşum bu demek gibi bir destek sağlayabileceğini düşünüyorum."*

K5: *"Siz internete girdiğinizde ve tek gündemin bu olduğunu gördüğünüzde sizin kendinizi bundan soyutlama şansınız pek fazla kalmıyor. Zaten buna izin de verilmiyor. Gezi Parkı gibi bir olayın içerisindeyken twitter'a girip herhangi başka bir gündeminizin olmasının imkanı yok. Siz de ister istemez içine çekiliyorsunuz. İnternet olmadan önceki dünyada böyle bir şey mümkün değildi. O dönem sadece o konuyla ilgilenen, hayat görüşüne uyan konularda gerekli tepkiyi koyan, aktivizmi aktif olarak gerçekleştiren insanlar bu eylemlerin içerisinde bulunuyordu. Yeni medyanın dönüştürücü ve toplumun tüm kesimlerine yayıcı etkisi olduğunu düşünüyorum."*

K6: *"Ben hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum. Olumlu etki anlamında; çok büyük kitlelere duyurulması bence çok çok önemli. Bu olumlu özelliğiyle birlikte sosyal medyadaki eylemlerin yeterli olduğunun düşünülmesi de olumsuz etkilerinden. Aynı zamanda tabii ki orada fiziksel olarak bulunduğum zaman yakın arkadaşlarımın olması, benle aynı düşünen insanların olması ve kendimi yalnız hissetmemem çok önemli. Fakat bu benim yine de korkmama engel olmuyor. Çünkü çok fazla tutuklama yaşanıyor. Çok fazla müdahale ediliyor bu gibi eylemlere ve ben gün sonunda sanki olan üç beş kişiye olmuş gibi hissediyorum. Çünkü bu benim sicilime işler, gelecekte sürekli karşıma çıkar korkusu da var. Kamu kuruluşlarında çalışmamın önü daha çalışma hayatımın başında kesilebilir. Toplumsal hayatta geriye çeker mi korkuları yaşıyorum. Bu yüzden bir tık daha dijitaldeyim dayanışma konusunda. Benimle benzer korkuları yaşayan insanların dijitalde aktif olması sokağa çıkan insan sayısının azalmasına yol açabilir."*

K7: *"Ben etkilerinin büyük oranda olumlu yönde olduğunu düşünüyorum. Günümüz şartlarında maalesef fiziksel dayanışmalara katılamadığımız durumlarda dijital mecralardan bunu duyurarak birçok kitleye ulaşmasına yardımcı olabiliyoruz. Tabii ki her şey gibi bunun olumsuz sonuçları da olabiliyor. Konular farklı taraflara çekilebiliyor. Bu ihtimallere rağmen dijital mecraların varlığı ve önemli bu tarz topluluk gerektiren hareketler için çok önemli."*

4.3.2.2. Dijital Yerlilerin Dijital Aktivizme ve Sivil Topluma Katılımı

Katılımcılar, dijital ağlarda baskı unsurları olduğunu düşünmenin yanı sıra fizikselde daha ağır yaptırımlar olduğuna inanmaktalar; bu nedenle fiziksel eylemlere katılmadıklarını ifade etmektedirler. Katılımcılar aktivizm hareketlerinin hayatlarının bir noktasında karşlarına olumsuz bir şekilde çıkmasından endişe etmektedir.

STK faaliyetlerine katılım noktasında iki katılımcı STK eylemlerinin işlevselliği konusunda soru işaretleri olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, STK'lara, STK'ların gönüllük aktiviteleri ve eylemlerine katılım konusunda istekli olmadıklarını yanıtlarıyla ifade etmektedirler. Katılımcıların bir kısmı, STK faaliyetlerine katılacak olsalar da daha "soft" diye tabir ettikleri, kısacası sokak eylemi ve gösterilerinden uzak, gönüllülük faaliyetleri ön planda olan STK'lara katılabileceklerini söylemektedirler.

Katılımcılar, önemli olduğunu veya ilgilerini çeken konularda ses çıkarmakta; hashtaglere, paylaşımlara ve imza kampanyalarına destek vermektedirler. Yalnızca bir katılımcı umutsuz tablo çizerek bunların yeterince faydalı olmadığını inandığını belirtmektedir.

K1: *"Dijital mecralardaki hashtag'lere, imza kampanyalarına destek veriyorum. Bunun nedeni aslında halk bu konuda daha çok birleştikçe bir şeylerin daha fazla yoluna girdiğini düşünüyorum. Dijital mecraların bu konuda çok büyük katkısı oluyor. Maalesef bir yerlerde sesimizi çıkarmazsak düzelmeyeceğini düşünüyorum maalesef. Ben eskiden fiziksel eylemlere sıklıkla katılırken son birkaç yıldır açıkçası katılmıyorum. Beni en çok alıkoyan şey de herhangi bir eyleme katıldığım zaman başıma gelebilecek tutuklama olayları, gözaltılar ya da polis müdahalesi gibi şeyler oluyor açıkçası. "*

K2: *"Fiziksele kıyasla dijital bir eylemde bulunmak birçok konuda daha iyi geliyor. Sosyal medyada bir şeyi gündeme getirdiğinde çok daha fazla kişiye ulaşılabilildiğini görüyorum. Çoğunlukla da beni ya da yakın çevremi ilgilendiren konularla ilgili paylaşımlarda bulunuyorum ya da kadın cinayetleri gibi çarpıcı konularda... Bunu fark ettim. Bu tarz eylemlere fiziksel olarak katılmamayı tercih ediyorum son zamanlarda. "*

K3: *"Şu anda da change.org vb. siteler üzerinden toplanan imzaların, yapılan eylemlere katılmıyorum çünkü bunların önlenmek istenen, değiştirilmek istenen konuya bir etkisinin olacağını düşünmüyorum. Yani daha önceleri çok daha fazla aktif olarak dışarı çıkarken birkaç*

yıldır bu tarz eylemlere katılmaktan kaçınıyorum. Orada bir yanlış anlaşılma tutuklana da bilirsin ama sonra haklı olduğunu bilmene rağmen tutuklu kalabilir, bu siciline işlenebilir. Sırf karşıt görüşte olduğun için senin hayatını zorlaştırabilir karşı taraf. Bu aslında alıkoyuyor. Eylem anında göreceğin tepkiden çok tüm hayatını etkileyecek sonuçların olması..."

K4: "Gerçekten konuyla ilgili değişime katkı sağlayabileceksem o zaman evet dijital aktivizmi etkin kullanıyorum ve bu daha çok günümüzde kadın – çocuk cinayetleri, istismar vakalarında değişim yaratmak için olduğunu fark ettim üzerine düşününce. Ben de şu an aktif olarak herhangi bir STK'da yer almıyorum. Zaman zaman etkinliklerine katıldığım ya da benim düşüncelerime benzer etkinlikler düzenlediklerinde ve genelde online etkinliklerse bunlara katılım sağladığımı fark ettim. Bunların dışında fiziksel olarak herhangi bir STK etkinliğinde yer almadım."

K5: "Son zamanlarda beni bağlayıcı birçok şey karşıma çıktı ve ister istemez bir çekince içinde olmaya başladım. O yüzden eskisi kadar rahat değilim ama tabii ki bütün toplumun ortak birleştiği, su götürmez bir gerçek, isyan edilmesi gereken çok önemli bir olay olduğunda da yine de dijital aktivizm hareketi içinde yer almaya çalışıyorum.. Evsizlere yemek dağıttım vb. ama eylem/gösteri odaklı STK'ların bir parçası olmayı tercih etmedim. Daha önce de etmedim, şu anda da edeceğimi düşünmüyorum. Bunun birkaç sebebi var. Birincisi K6'nın da söylediği gibi bu etkinlik ve eylemlerin ne kadar faydalı – işlevsel olduğu konusunda soru işaretlerim var. "

K6: "K3'ün “çok fazla değişim yaratmıyor” düşüncesine katılmıyorum açıkçası ben oldukça aktif olarak dijital aktivizm eylemlerinde yer alıyorum. Özellikle K4'e de burada şu anlamda katılıyorum. Konu kadın cinayetleriye toplumsal olarak görünürliğünün artmasını sağlamak için paylaşımlarda bulunuyorum. Çünkü dijital mecralarda bu tarz aktivizm eylemlerine katılmak bana daha kolay geliyor. Fiziksel olarak katılmak çok daha zor. Oturduğum yerden istediğim zaman istediğim ölçüde şeyi yazarak paylaşabiliyorum. Tabii ki bazı konularda benim de K5'in duyduğuna benzer kaygılarım mevcut. İleride bu paylaşımlarım bir yerde karşıma çıkar mı tarzı düşünceler içerisinde de bulunuyorum. İnsanlar söylemleri nedeniyle yaptırımlarla karşılaşp cezalar alıyor fakat fiziksel eylemlerdeki yaptırımların sayısı ve dozajı daha fazla. Bir eyleme fiziksel olarak katılmak bana çok daha zor geliyor bu nedenlerle. STK'ların eylemleri, faaliyetleri yeterince etkili mi, işe yarıyor mu ondan da çok emin değilim. STK'larda aktif olarak yer almıyorum ancak yer alsam da daha soft diye tabir edebileceğimiz

özellikle dijitalde fikirlerimi belirttiğim, kadın cinayetleri ya da çocuk hakları gibi konulardan uzak daha çok yardım, okul ihtiyaçları, kanserle savaş, hayvan hakları vb. bende politik bir kaygı yaratmayacak konularda STK'lara katılırdım."

K7: "Dijital mecralardaki hashtag'lere, imza kampanyalarına destek veriyorum. Bunun nedeni aslında halk bu konuda daha çok birleştikçe bir şeylerin daha fazla yoluna girdiğini düşünüyorum. Dijital mecraların bu konuda çok büyük katkısı oluyor. Maalesef bir yerlerde sesimizi çıkarmazsak düzelmeyeceğini düşünüyorum. Ben de arkadaşlarıma katılıyorum ve maalesef aynı nedenlerden dolayı aktif olarak herhangi bir STK üyesi değilim. Olamayacağım da. "

4.3.2.3. STK'ların Dijital Mecralardaki Varlığı ve Rolü

Katılımcılar, STK'ların dijitaldeki varlığının bilinçlenme ve düşünce biçimleri üzerindeki etkilerinin olumlu olduğu düşünülmektedir. Olaylar hakkında doğru bilgilendirme, geniş kitlelere ulaşma noktasında da STK'ların dijitaldeki varlığının gücüne inanmaktadırlar. Bir katılımcı dijital ağlarda olmayan STK'ların faaliyetlerinin tutunmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Aynı katılımcı bireylerin STK faaliyetleri hakkında daha doğru kanıya varmasının ancak bu şekilde mümkün olacağını söylemektedir.

Katılımcılar, STK'ların dijitaldeki varlığının olumlu ve kısmen güven vermesi noktasında görüş birliğine varmıştır.

K1: "Eylemlerimden ziyade düşüncelerimi etkilediğini ve bilinç yarattığını düşünüyorum. Eyleme geçme noktasında daha önce saydığım sebepler nedeniyle, bazı çekincelerden dolayı çok büyük bir etkisi olmuyor benim üzerimde. Belki şu anlamda olumlu bir etkisi olabilir; o konu hakkında bilinçlenmiş olmam. Girdiğim herhangi bir tartışma ortamında o bilinci yayabilmemi sağlıyor. Belki bu da bir çeşit aktivizm olarak kabul edilebilir."

K2: "Bence de bu tarz konularda sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyası etkili. Çünkü bir konu hakkında özellikle kendi çok fazla üzerinde duydukları konu hakkında detaylı bilgilendirici ve fikir oluşturacak açıklamalar yapıyorlar. Sivil toplum kuruluşlarının dijital mecralardaki varlığı bence benim bu konudaki fikirlerimi açık bir şekilde dile getirmemde olumlu etki yaratıyor. Çünkü ben kişisel olarak bir olayın temelini, sebebini vs. ileride olabilecek olumlu ve olumsuz etkili etkilerini anlatamam sosyal medyada ama sivil toplum

kuruluşları kendilerini bu işe adadıkları için daha etkili daha detaylı açıklamalarda bulunuyorlar. Daha motive edici açıklamalarda bulunuyorlar. Bu sebeple daha önce bilgisi olmayan insanları net bilgilendirmiş oluyorlar ve çok fazla detaya inemeyecek kişilerin görevini sosyal medyada üstleniyorlar. Dolayısıyla varlıklarının olumlu etki yarattığını düşünüyorum."

K3: "Bu mecralarda STK'lar aktif kampanyalara ve yeni üyeler kazanmaya yönelik teşvik edici çalışmalar yapmak zorundalar. Çünkü çok hızlandı artık hayat ve herkes bir yerlere koşuyor. Sosyal medyada bir şey görüp dikkatimizi çekebiliyor ama günlük hayatta eski tarz yolda birini tutup eline kağıt verip "Bize katılın" deyip şöyle çalışmalar yapıyoruz deyip üye kazanmaya çalışan kurumların, okullarda afişlerle vs. varlıklarını sürdürebileceklerini düşünmüyorum. O yüzden mutlaka olumlu etkileri oluyor. Riskli bir ortam ama bu ortama girmek zorundalar yoksa var olamazlar. Çünkü ülkede pek çok konuda pek çok sorun var ve bunlar üzerine çalışan bir sürü kurum var. Hangisinin niyeti iyi hangisinin kötü, hangisi aktif ve iyi çalışıyor, insanlar bunun kararını vermekte oldukça zorlanıyor. O yüzden bunun seçimini genelde sosyal medyadan referansla vs. alıp ona göre yöneliyoruz. Riskli olduğu için doğru şekilde bu mecralarda yer almaları çok önemli."

K4: "Ben de sivil toplum kuruluşlarının dijital mecralardaki varlığının daha çok eylemlerinden ziyade K5'in dediği gibi düşüncelerimi etkilediğini fark ettim. Bir bilinç oluşturmada ya da bilgi sağlamada en büyük kaynaklardan biri sivil toplum oluyor. Evet cesaretlendirici bir yanı var ve yalnızlık hissini ortadan kaldırıyor. Ama bir yandan da bu konulardan uzaklaşamıyorsunuz. Sürekli hayatınızın bir noktasında ve içerisinde oluyor diye düşünüyorum."

K5: "Sivil toplum kuruluşlarının dijital mecralardaki bazı varlıklarının benim eylemlerimi de olumlu yönde etkilediğini fark ettim. Örnek vermek gerekirse, sosyal paylaşım ağları olmadan önce iklim kriziyle ilgili bilgim yoktu. Neler yapabiliriz bilmiyordum. Neyden kaynaklanır, neler yapabiliriz bilgim yoktu. Kişisel çabaların bu durumun önüne geçmesi çok mümkün mü bilmiyorum ama minimal de olsa eylemlerimde değişiklik oluyor. Atıklarımı azaltama, plastiği azaltma yönünde beni etkiledi diyebilirim. Bu tarz varlıkları olumlu yönde de etkilediği oluyor."

K6: "Ben de sivil toplum kuruluşlarının genel olarak bilinç oluşturmadaki etkisinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bir de güven verdiğini düşünüyorum açıkçası varlıklarının benim için. Örneğin sosyal medya hesapları olan 100-200 takipçisi olan bir bireyken, sivil toplum

kuruluşları daha büyük bir kitleye ulaşabilecek güce sahip kurumlar bu nedenle onların yaptıkları paylaşım, söyledikleri herhangi bir şeyin kitlelere ulaşması ve insanlara bilinç kazandırması bence çok önemli. Şu örneği verebilirim burada, kadınların HPV aşısının önemi. Ben bunu daha çok dijital mecralardan sivil toplum kuruluşlarının paylaşımlarıyla ve duyurularıyla öğrendim. Fiziksel olarak pek bir katılım sağlamadığım için aslında ben onların dijital mecralardaki varlıklarının açıkçası benim eylemlerimi bir tık daha olumlu etkilediğini düşünüyorum. Ben sivil toplum kuruluşlarını arayarak onlara ulaşmıyorum ya da broşürlerden yaptıkları faaliyetleri takip etmiyorum. Daha çok dijitaldeki varlıklarından onları takip ediyorum. Bir eylem varsa, gösteri varsa, bir hashtag varsa, bir kampanya varsa ya da bir soru soracaksam onlara arayıp maille sormak yerine daha çok benim ve dijital yerlilerin kullandığını düşündüğüm Instagram, Twitter gibi mecralardan özel mesaj yoluyla sorularımı iletiyor oluyorum. Ayrıca onların dijital mecradaki varlığı sayesinde ben de bir noktada destek olduğumu düşünüyorum."

K7: "Bu kuruluşların dijital mecralardaki varlığı benim açımdan en azından durumun ciddiyetini anlamamı sağlıyor. Ben bunu fark ederken bu olayın bilincinde olmayan pek çok insanın da bilinçlendirildiğini düşünüyorum. O nedenle birçok konuda olumlu etkiliyor bence."

4.3.2.4. Dijital Aktivizmin Geleceği

Katılımcıların tamamına yakını dijital aktivizmin farklı boyutlarla da olsa daha fazla ivme kazanacağını, sokak hareketlerini gölgeleyebileceğini ifade ederek görüş birliğine varmıştır. Bir katılımcı ise bu görüşe kısmen katılmakla birlikte sokak hareketlerinin de dayanışma ve gücün bir simgesi olarak varlığını sürdüreceğine inanıyor. Diğer bir katılımcı ise hareketlerin birbirini denge halinde olarak besleyeceğini düşünmektedir.

K1: "Ben de dijital aktivizmin daha ön planda olacağını düşünüyorum. Dijital aktivizm sokak aktivizmindense insanlara daha kolay geldiğini ve daha konforlu bir şey olduğunu düşünüyorum. Sokakta yapılan müdahaleler vb. gibi sebeplerden insanlar alanlarda olmaktan korkuyor. Dolayısıyla hem duyarlı olduğunu göstermek için hem de konfor alanında çıkmamak için sosyal medyada rahat hissettiklerini yazabiliyorlar. İlerleyen dönemde konfor alanından dolayı bu aktivizm türünün başka boyutlarla da olsa yoğunlaşacağını düşünüyorum."

K2: "Dış etkenlerden bağımsız olarak ben iki ayağın (fiziksel/dijital) birbirini sürekli besleyeceğini düşünüyorum. Dijital aktivizm sokak hareketlerini, sokak hareketleri dijital aktivizmi olumlu yönde artırarak devam edecek bence.. Denge olarak baktığımda, dijital taraf bir tık daha artabilir şu an içinde bulunduğumuz durumlar onu daha cazip hale getiriyor. Diğer taraf yükselip diğer tarafın etkisi azalacak gibi bir durum öngörmüyorum. İki taraf da birbirini besliyor. Dijital aktivizm sonucu sokak hareketlerinin arttığını görüyoruz, sokak hareketleri arttıkça dijital aktivizmin de yükseldiğini görüyoruz. Bence bu denge bir süre daha böyle gidecek. Bahsettiğim dış etkenler ne derece değişir, nasıl değişir, onlara göre bu denge de değişebilir elbette."

K3: "Dijital aktivizmin daha ön planda olacağını düşünüyorum. Ancak bunun şu an düşündüğümüz gibi olmayacağını düşünüyorum. Şu an hayal edip düşündüğümüz gibi olmayacağına inanıyorum. Metaverse girdi hayatımıza örneğin, belki de 10 yıl sonra bu dijital aktivizm kavramı yepyeni bir şekilde karşımıza çıkacak. Şu anki olumsuz yönleri törpülenebilir, çok daha aktif, oradan sokak hareketlerinden daha etkili bir şekilde insanlar istediği tepkiyi topluluğu kolaylıkla oluşturabilecek. Şu anki gibi devam etmeyecek. Dijitalde olacak ama ne şekilde olacağını tam bilmek ve hayal etmek zor. Son 2 yıldaki pandemi de bu süreci hızlandırdı. Sokak hareketleri bu kadar geri planda kalmamıştı. Pandemi etkisiyle de özellikle dijital yerliler evde daha çok vakit geçirmeye ve konfor alanında çıkmamaya alıştı. Uzun vadede dijital aktivizmin etkisiyle daha olumlu bilinçli şekilde aktif rol alacağını düşünüyorum gençlerin. Bizden bir sonraki nesil daha aktif olacaktır bu konuda."

K4: "Dijital aktivizm daha çok kişiye ulaşma ve evrensel olarak fikirleri ifade etme açısından daha kullanışlı bir yöntem. Önümüzdeki süreçte o nedenle dijital aktivizm daha ön planda olacakmış gibi geliyor bana. Bir yandan sokak hareketleri, fiziksel dayanışma da sonlanmayacak. Çünkü bu da gücü ifade etmenin, görünür olmanın farklı bir yolu. Belki daha az olacak. O nedenle ben dijital aktivizmin ivme kazanacağını, diğer yöntemlerle birlikte etkileşim kuracağını ama daha da güçleneceğini düşünüyorum. Görüş belirttiğimizde olumsuz bir şekilde dönmediği platformların olmasını isterdim. İleriye dönük bir şey düşünülürse bunun için ayrı bir platform olmasını isterdim."

K5: "Kavramlar evrenselleşecek. Hareketlerin tamamen dijital dünyaya kayacağını düşünüyorum. Hatta Metaverse gibi şu anda popüler teknolojilere de bu işin içinde bir alan

açılacağını düşünüyorum. Bu işin fiziki noktadan dijital boyuta ulaşacağını düşünüyorum şu anki çocukların daha da büyüyerek görünürlüklerinin artmasıyla."

K6: "Ben de bu aktivizm konusunun yoğunlukla dijitalde devam edeceğini düşünüyorum. Çünkü şu an günümüzde bile yoğunlukla öyle. Korku gibi, kolay olması gibi sebepler var. K3'ün söylediği farklı dinamikler işin içine girebilir. Şu anki hali yetersiz gelebilir, farklı arayışlar ortaya çıkabilir. Şu an bile örneğin okulumdaki direniş faaliyetlerinde 500 kişilik topluluklarla Zoom, TEAMS gibi bağlantılar üzerinden buluşup kampanya, eylem planları oluşturduğumuz bir dönem içindeyiz. Fiziksel aktiviteleri beslemesi açısından önem taşımaya devam ediyor. Dijitalden devam etmesi daha kolay geliyor. Günümüzde kolay olanı, rahat olanı tercih etmeye devam edeceğiz. Anonim olarak daha rahat konuştuğumuz bir ortamı tercih ediyoruz. İnsanların hayatında dijitallik çok önemli bir kaplarken o kadar karamsar bir tablo olarak görmüyorum bunu."

K7: "Ben K5'e tamamen katılıyorum. Dijital aktivizmin giderek artarak sokak aktivizmini en aza indireceğini düşünüyorum. Biz dijital yerliyiz ama bizden daha küçük olanlar, özellikle tablet, telefondan kalkmayan çocukların geldiğini düşünürsek onların tercihinin dijital ortamlar olacağını tahmin ederek sokak hareketlerinin minimuma ineceğini düşünüyorum."

4.4. Araştırmanın Sonucu ve Öneriler

Bu bölümde, önceki bölümde sunulan bulgular birlikte değerlendirilmiş olup araştırma sorularının yanıtları çalışmaların konsolide edilmesi ile ortaya koyulmuştur. Ardından dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri ve tercihlerine yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. Son olarak yapılabilecek çalışmalar için araştırmacılara öneriler sunulularak çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmalar aracılığı ile araştırma sorularına yönelik ulaşılan sonuç aşağıda belirtilmiştir:

- Dijital aktivizm geniş bir kitleye ulaşmak ve bu kitlede farkındalık yaratmak için önemli bir araçtır.
- Dönüşen dünyada STK'ların dijital ağlardaki varlığının olumlu yönde önemli olduğuna inanılmaktadır.
- Dijital ve fiziksel hareketleri birbirinden bağımsız düşünmemek birbirlerinden beslenmelerine olanak sağlayabilir.

- Dijital aktivizm, toplumun aktivizm eğilimlerinde değişiklikler yaratmış olup, dijitalin içine doğan dijital yerlilerin aktivizm tercihlerini şekillendirmiştir.
- Dijital yerliler dijital aktivizm eylemlerine aktif olarak katılmaktadır.
- Dijital yerliler fiziksel eylemlere ve fiziksel gönüllülük aktivitelerine yoğun katılım göstermemektedir. Bunlardan en öne çıkanları hashtaglere destek, imza kampanyaları ve bireysel paylaşımlar olmuştur.
- Dijital ağlar kimi zaman dezenformasyon ve manipülasyon gibi olumsuz etkilere ortam sağlamaktadır.
- STK'lar dijitalleşmeyi göz önünde bulundurarak dijital varlıklarını şekillendirmeli, gençlere yönelik çalışmalar yapmalıdır.
- STK'lar dijital yerlilerin güvenlik endişeleri ile ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.
- Dijital yerlilere göre güvenlik endişeleri nedeniyle dijital ağlarda tepki göstermek fiziksel tepki göstermeye kıyasla daha kolay ve rahattır.
- Dijital yerliler dijital aktivizm eylemlerine katılarak gündeme dair bakış açılarını ve duruşlarını göstermektedir.
- Dijital yerliler, STK faaliyetlerinin olumlu sonuçlanması noktasında çekincelere sahiptir, bu nedenle STK'lara katılmakta istekli değildirler.
- STK'lar ve dijital yerliler, dijital aktivizmin farklı boyutlarla da olsa gelişeceğine, ilgi göreceğine ve eşsiz fırsatlar barındıracağına inanmaktadır.
- Dijital yerliler, dijital aktivizmin daha fazla ivme kazanacağına ve sokak hareketlerini gölgeleyebileceğine inanmaktadır.
- Dijital yerliler, görüşlerini olumsuzluk yaşamadan özgürce paylaşabilecekleri platformlara ihtiyaç olduğuna inanmaktadır.

Görsel 1: Mülakat Çalışmasından Elde Edilen Kelime Bulutu

Görsel 2: Odak Grup Çalışmasından Elde Edilen Kelime Bulutu

Görsel 1 ve Görsel 2'de görüldüğü üzere mülakatlarda ve odak grup çalışmasında ortak olarak en öne çıkan kelimeler "*dijital, gönüllülük, fiziksel, etki, fark, STK, aktivizm, olumlu, aktif, destek, hızlı, nesil, linç, sonuç, tarz, sivil, tık, kolay*" olmuştur.

Çalışmalar esnasında dijital yerlilerin odak grup çalışması esnasında sorulara daha açık yanıtlar verdiği gözlemlenirken STK'ların yapılan görüşmelerde daha temkinli davrandıkları gözlemlenmiştir.

Varılan tüm noktalar ışığında dijital yerlilerin dijital aktivizm eğilimleri değerlendirildiğinde, dijital yerlilerin aktivizm tercihinin dijital aktivizm yönünde olduğu görülmektedir. Dijital yerlilerin bu noktada farklı motivasyonları olabildiği gözlemlenmiştir. Bunlardan en çok öne çıkanı "yalnız olmama" hissi olmuştur. Öte yandan dijital yerliler, kendilerinin gözlemlenebildiği bir ortamda kendi kimliklerini gündeme dair düşünceleri üzerinden de oluşturabilmektedir. Bu bağlamda "sergilenen duruş" dijital yerliler için önemli bir imge haline gelmiştir. Dijital yerliler, kendilerinin ve dijital yerlilerin eylemlerini değerlendirirken "slaktivizm" kavramını kullanmamış olsalar da, yanıtları ile dijital yerlilerin aktivizm eylemlerinin kimi zaman bu kavram etrafında şekillendiğini göstermişlerdir.

Dijital yerliler, dijital mecralarda olmayan kurumların varlığını sürdürebileceğine inanmamakla birlikte çoğunlukla gündeme dair ana kaynakları olarak dijital platformları kullandıklarını yanıtları ile ifade etmektedirler.

Dijital aktivizmin dezenformasyon gibi olumsuz yönleri olabileceğini kabul etmekte birlikte dijital ağların daha önceki kuşakların sahip olamadığı fırsatları kendilerine sunduğuna inanmaktadırlar. Öte yandan dijital ağlar üzerinden uygulanabilecek yaptırımlara dair endişelere sahiptirler. Dijital yerliler, fiziksel aksiyonların da önemli olduğuna inanmakla birlikte fiziksel aktivite ve eylemlere katılma noktasında güvenlik endişeleri duymakta ve yaptırımlarla karşılaşacaklarına inanmaktadırlar. Bununla birlikte dijital ağların fiziksel hareketlere dair bilgileri yaymakta da önemli olduğunu düşünmektedirler. Dijital yerliler, STK'ların çalışmalarına yönelik çekincelere sahip olduklarını çalışma sırasında ilgili soruları yanıtlarken sergiledikleri tavırlarıyla ve sözleri ile ifade etmişlerdir. Dijital yerliler bu çekincelerine rağmen dijital ağlarda var olan STK'ların bilinçlendirmeye ve olumlu etki yaratmaya yönelik etkisine inanmaktadır.

Dijital yerliler, dijital aktivizm hareketinin giderek büyüyeceğini düşünerek dijitalin henüz tahayyül edilemeyen fırsatlar ve imkanlar sunabileceğine inanarak aktivizmin hiç bilinmeyen bir boyutunun ve yönteminin karşımıza çıkabileceğini belirtmektedir.

Dijital yerlilerin STK/sivil toplum katılımı üzerinden dijital aktivizm eğilimlerine yönelik yapılan değerlendirmenin ortaya koyduğu "daha özgür" platformlar talepleri geleceğin yazılımcı ve girişimcilerine bir proje fikri ve fırsat sunmaktadır.

Bu çalışmanın bir aşaması olarak literatür taraması yapıldığında bu alanda herhangi bir çalışma olmadığı gözlemlenirken dijital yerliler, slaktivizm gibi kavramları barındıran farklı bağlamlarda çalışmalar olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma STK ve dijital yerlilerin sivil toplum ve dijital aktivizm hareketleri arasındaki ilişkiyi irdeleme açısından ve alanında bir ilk olarak özgündür. Çalışma iki grubu ve iki farklı aşamayı kapsayarak güvenilir sonuçlar ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmacının özgün bir araştırma ortaya koymak isteyen araştırmacılara önerileri ise aşağıda belirtilmiştir:

- Sivil toplum, demokrasi ve ifade özgürlüğü dijitalleşme kavramı etrafında daha detaylı incelenebilir.
- Sivil toplum ve dijitalleşme sadece STK'lar üzerinden incelenerek STK'ları geliştirecek detaylı çözüm önerileri geliştirilebilir.
- Sivil topluma katılım noktasında daha büyük bir örneklem ile anket çalışmaları yapılabilir.
- Sivil topluma katılımı dijitalleşme ilişkisi, dijital yerliler ve diğer kuşaklar karşılaştırılarak incelenebilir. Bu çalışmada detayına inilmeden sunulan kuşak farklılıklarının net olarak belirtilmesi henüz dijital dönüşüm yaşamamış kurumlara yol gösterebilir.
- Sivil toplum, sokak hareketleri ve dijitalleşme ilişkisine yönelik bir ölçek geliştirilebilir. Böyle bir ölçek diğer araştırmacılara yol gösterici niteliğinde olabilir.
- Bu çalışmada ortaya koyulanan aksine, sokak hareketlerinin ön plana çıktığını, dijital yerliler tarafından ilgiyle karşılandığını ve gelecekte de ön planda olacağını verilerle ortaya koyan çalışmalar yapılabilir.

- Sivil topluma katılım, dijitalleşme ile birlikte ele alınarak katılımın dijitalleşmeden bağımsız bir şekilde geliştiğini ortaya koyan eleştirel bir çalışma gerçekleştirilebilir.

SONUÇ

Dünya tarihinin son elli yılına damgasını vuran internetin son zamanlarda toplum ve birey yaşantısında daha önemli bir yerde olması, yaşam tarzını ve kültürleri değiştirmiştir. İnsanı şekillendiren sosyal ve çevresel faktörler değiştikçe insan yaşamı değişmiş; dolayısıyla toplumsal hareketler de bu değişime paralel olarak değişmiş ve ayak uydurmuştur.

Günümüzün büyük bir bölümünde dijital medyaya vakit ayırırken, bir sorunu çözmek için bir zamanlar yapıldığı gibi belediye başkanlarına sadece mektup yazılması beklenemez. Yeni ve dijital araçlar, sağlanması arzu edilen bu etkileşimi bize çok daha kolay ve rahat yollarla sunmaktadır. Hem kültürel hem politik bu değişim ve dönüşüm sayesinde insanlar tek tıkla kendileri gibi düşünen pek çok kişiye kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Dijital aktivizm bakıldığında henüz yeni bir kavramdır, dijitalleşme ilerledikçe ve akademik çalışmalar arttıkça kavramın kendisi dahi değişebilir. Bu nedenle tanımı ve özelliklerine yönelik farklı açıklamalar vardır. Bu açıklamaların ortak noktası “dijitalleşme”nin getirdiği değişim olmuştur. Dijital aktivizm tanımların ortak noktaları ele alındığında internet teknolojilerinin sunduğu imkanlar ile aktivizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Dijital aktivizm araçları olarak sosyal medya, e-bloglar, e- imza kampanyaları, Whatsapp gibi chat uygulamaları sayılabilir. Dijital aktivizm de bu araçlarla yapılan her türlü paylaşım ve çabayı kapsamaktadır. Slaktivizm, kliktivizm, hacktivizm, vatandaş gazeteciliği gibi türleri sayılabilir. Aktivistlerin dijital medya kullanma şekilleri, sıklıkları, motivasyonları farklılık göstermektedir.

Dijital aktivizmin her zaman olumlu görülmediği de dikkat çekmektedir. Dijital aktivizme yönelik pek çok farklı bakış açısı ortaya koyulmuştur. Bunlar iyimser, karamsar ve kararsız bakış açıları olarak adlandırılabilir. İyimser bakanlar mekan, maliyet, özgürlük boyutları ile ele almıştır. Karamsar bakanlar, siberi olumsuzluklarını düşünmeden övenleri ütopyacı görürler. Karamsarlara göre bu faaliyetler gerçek dünyada etki yaratmayabilir, her zaman yapıcı değildir ve tıklamaktan ileri gitmez. Kararsızlar, olumlu etkileri ve faydaları olabileceğini düşünseler de bu ortamlarda her zaman kontrol sağlanamaz, baskı olabilir, dezenformasyon hızlı bir şekilde yayılabilir. Yeni “slaktivizm” ve “kliktivizm” terimleri, bir siyasi gönderiyi “beğenmek” veya sosyal medyada tıklayarak paylaşmak yoluyla ifade edilen siyasi eylemi ifade eder ve bu tür özelliklerin gerçek dünya üzerinde kimi zaman gözle görülür bir etkisi olmayabilir. Bununla birlikte, sosyal medyadaki düşük seviyeli eylem bile gönüllülük gibi daha fazla katılıma yol açabilir ve bir sosyal ağdaki diğer kişilerin de eşit şekilde dahil olması durumunda yoğunlaşabilir.

Dijital dünyada toplumsal sorunlar için değişim yaratmak için çalışmaktan bahsederken altını çizmek gereken bir kavram da sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Toplumun neredeyse her kesimine yayılan bu dijitalleşme etkisi artık toplumsal hareketlerin de merkezine yerleşmiştir. Sivil toplum kuruluşları sağladığı avantajlar açısından aktivizmin dijitalleşmesine ihtiyaç duymaktadır. Modern dijital aktivizmin özü, sosyal hareketlerde ve genellikle sosyal hareket organizasyonları veya sosyal hareketin nedenlerini destekleyen organizasyonlarda yatmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, bireylerin toplum içerisinde düşüncelerini dile getirebilmelerinde ve toplumun güçlenmesinde etkili olmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının bizzat varlığı ise demokratikleşmesinin temel göstergesidir. STK’lar, dijital ağılarda yer alarak bu ortamların faydalarından yararlanırken aynı zamanda dijital aktivizmin gelişmesini sağlamaktadırlar. Günümüzde herhangi bir kurum artık dijitalden soyut ve bağımsız düşünülmemektedir. Geleneksel kitle iletişim araçlarında yer almaya yönelik adını duyuruma, faaliyetlerini yayma, bağış toplama, gönüllü edinme, hedeflerini anlatma gibi gereksinimler STK’lar için birçok getirmiştir; yeni dönemde ise yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı sayesinde bu gereksinimlerin karşılanması farklı bir boyuta geçerek daha kolay hale gelmiştir. Bu nedenle dijital aktivizmin gelişmesi ve güçlenmesi dünyamızın demokratikleşmesiyle gerçekleşecektir. Daha demokratik bir toplumda yaşamak için bu ortamı sağlamak için alışan STK’ları göz ardı etmemek gerekir.

Toplumun ve toplumsal hareketlerin dijitalleşme ile birlikte değişiminden bahsederken ilk olarak 2001 senesinde ortaya atılan “Dijital Yerli” kavramından da bahsetmek gerekmektedir. Bu kavramla dijital yerlilerin önceki kuşaklara göre teknolojiye adapte olma konusunda radikal farklılıkları olduğunu ortaya koyulmuştur. Dijital yerliler, cep telefonlarını yanlarından ayırmayan, sosyal medyaya günün büyük bir bölümünü ayıran, karmaşık teknolojik aletleri kullanabilen bir genç gruptur. Bu görüşten yola çıkılarak günümüzde dijital yerlilerin teknolojik gelişmelerin doğuştan bir parçası olarak dijital ağılarda da diğer kuşaklara göre daha ön plana çıktığı ve bu alanları yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline getirdiğı varsayılabilir. Kimi öğrenci olan, kimi beyaz yakalı, kimi akademisyen olmuş olan bu geniş dijital yerliler grubu dijital aktivizme nasıl bakmakta, sivil topluma ve STK’lara destek olmakta ve sokak hareketlerine katılmakta mıdır ve etkili olduklarını düşünmekte midir? Bu araştırmada araştırma problemini oluşturan “dijital yerlilerin dijital aktivizm eğilimleri” sivil topluma ve STK’lara katılımları ve bu konu üzerindeki düşünceleri aracılığıyla incelenmiştir.

Yapılan çalışmanın ışığında, dijital yerlilerin aktivizm tercihinin dijital aktivizm yönünde olduğı görülmektedir. Dijital ağılarda kendi kimliklerini daha doğru

sergileyebildiklerini düşünmektedirler, bunun yanı sıra bazı konulara tepki göstermediklerinde yanlış anlaşılmaktan korkmaktadırlar.

Dijital yerliler, dijital mecralarda olmayan kurumların varlığını sürdürebileceğine inanmamaktadırlar. Dijital aktivizmin olumlu ve kendileri için iyi hissettiren taraflarına vurgu yapsalar da bu ortamın bir dezenformasyon kaynağı olabileceğinin farkındalığına sahiptirler. Öte yandan dijital yerliler, önceki kuşaklarda olmayan bir şeye sahip olduklarının bilincindedirler. Tıpkı kararsız bakış açısında olduğu gibi bu ağların kontrolü ve üzerinden uygulanabilecek ve halihazırda uygulanan baskı ile ilgili endişelere sahiptirler. Dijital yerlilere göre dijital ağlar korkmadan özgürce fikirlerini paylaşabilecekleri güvenli bir alan olmalıdır. Bu güvenliğin sağlanabilmesi durumunda dijital yerliler dijital aktivizm faaliyetlerine daha fazla katılım göstereceklerdir. Dijital yerliler, fiziksel aksiyonların da önemli olduğuna inanmakla birlikte fiziksel aktivite ve eylemlere katılma noktasında güvenlik endişeleri duymakta ve yaptırımlarla karşılaşacaklarına inanmaktadırlar. Bu şekilde düşüncelerini yakın tarihten ve bizzat kendi tecrübelerinden verdikleri örneklerle açıklamaktadırlar.

Fiziksel aktivitelerden çekinen dijital yerliler sivil toplumun demokrasi için önemini bilseler de bu kavrama dair bilinçlenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. STK'ların önemini vurgularken toplumda yarattıkları farkındalığı ön plana çıkartmaktadırlar. STK'larla ilgili düşünceleri bu fikirlerden öteye çok fazla geçmemekle birlikte yaşadıkları ülkede STK'ların faaliyetlerine güven duymadıkları, daha iyi bilgilendirilmek istedikleri ortaya çıkmıştır. STK'larla yapılan görüşmelerde ise taleplerin takibinin yapıldığı belirtilmektedir. Dolayısıyla iki grup arasında daha etkili bir iletişime ve faaliyetlerin tartışılmasına ihtiyaç vardır. Dijital yerliler yoğun bir şekilde gönüllü faaliyetlerine katılım göstermemektedir, etkisine dair yeterli bilgileri olmadığını ifade etmektedirler.

Öte yanda dijital aktivizm fiziksele kıyasla çok daha kolay, güvenli ve rahat gelmektedir. Toplumun iletişimi algılayış biçimini dönüştüren bu platformların içerisinde küçük yaşlardan beri var olan bireylerin konfor alanını da bu platformlar oluşturmaktadır.

Dijital aktivizm hareketinin giderek büyüyeceğini düşünerek daha farklı araç ve yöntemlerle yapılabileceğine ve bu araçların daha özgür ortamlar sunabileceğine inanmaktadırlar. Özellikle Metaverse gibi teknolojiler dijital yerlileri heyecanlandırmakta ve umutlandırmaktadır.

Dijital yerliler, sivil topluma ve toplumsal hareketlere daha büyük katkılar sunabilmek için güvenli bir ortam talebi içerisinde ama bu talebi farklı endişeleri olması nedeniyle diledikleri gibi dile getirememektedirler.

Sivil topluma düşen görev ise faaliyetlerini dijital yerlilere daha etkin bir şekilde aktarmanın yollarını bulmaktır. Demokrasinin yapıtaşlarından olan sivil toplum kuruluşları gençleri belli bir kampanyaya davet etmeden önce bu aksiyonlarını duyurduğu platformların güvenliği ve bireylerin ifade özgürlüğü için daha fazla çalışma yapmalıdır. Dijital yerlilerle geliştirilecek güven ilişkisi dijitalde varlıklarını olumlu bulan gençlerle daha büyük çalışmalar yapabilecekleri ve dijital aktivizmi faydalarına kullanabilecekleri anlamına gelmektedir.

Sivil toplum kuruluşları yaratmak istedikleri etkinin boyutunu artırmak için "slaktivizm" gibi kavramları da verilerle açıklayarak destek toplayabilir. Sonuç olarak, karşılıklı olarak bir besleme ve çalışma ortamı oluşturulması dijital yerlilerin sivil toplum kuruluşlarına sağlayacağı destek açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, B. G. (2005), "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinin Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkileri ve Katkıları", *II. STK Kongresi Küresel Eşitlik Bildiriler Kitabı*, Çanakkale.
- Akca, E. (2014), "Demokratik Katılım Bağlamında Yeni Medya ve Dijital Yurttaşlık", Emel B. A. (Ed.), *Yeni Medya-Pratikler Olanaklar*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Anheier, K., List, A. (2005), *A Dictionary Of Civil Society, Philanthropy And The Non-Profit Sector* (1st Edition), London: Routledge Taylor and Francis Group.
- Arıcan, B. (2021), *Dijital Yerlilerin Sosyal Medyadaki Benlik Sunumları: Instagram Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Arslan, O. (2001), *Kuramsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Assange, J. (2013), *Şifrepunk*. (Çev. A. D. Temiz), İstanbul: Metis Yayınları.
- Aslan, M., Kaya, G. (2004), "1980 Sonrası Türkiye'de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. Cilt:5, Sayı:5.
- Aydın, A. (2016), "Sivil İtaatsizlik ve Dijital Aktivizm Bağlamında Gezi Parkı Olaylarına İlişkin Bir Değerlendirme", *Aktivizm Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü*, Ed. Nuray Yılmaz Sert, İstanbul, Değişim Yayınları.
- Babacan, M., Haşlak, İ., Hira, İ. (2011), "Sosyal Medya ve Arap Baharı", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Sayı:2.
- Barry, N. (1999), *Civil Society, Religion and Islam*.
- Bennett, W. L., Segerberg, A. (2013), *The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics*, New York: Cambridge University Press.
- Biber, A. (2006), *Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler* (1. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bilgiç, G. H., Duman, D., Seferoğlu, S. (2011), "Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrimiçi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri", *İnönü Üniversitesi Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Malatya: İnönü Üniversitesi.

Binark, M., Löker, K. (2011), *Sivil Toplum Örgütleri için Bilişim Rehberi*, STGM, Ankara: Uzerler Matbaası.

Bojovic, I., (2009), "Think Tanks in the USA", *Western Balkans Security Observer*, 4 (12).

Boztepe Taşkıran, H. (2014), "Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler: Kurumsal Web Sayfalarının Bağışçı İlişkileri Açısından Fon Sağlama Aracı Olarak Kullanımı", *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 4.

Boztepe Taşkıran, H., Mengü M. (Ed.) (2019), *Dijital Aktivizm Üzerine*, İstanbul: Der Yayınları.

Cammaerts, B. (2007), "Activism and Media", Cammaerts, B., Carpentier N. (Ed.), *Reclaiming the Media: Communication Rights and Democratic Media Roles*. Bristol, Chicago: Cambrian Printers.

Car, V. (2014), "Digital Activism Digital Media and Civic Engagement in Croatia". *Journal Southeastern Europe*. Volume 38.

Conover, M. D., Ferrara, E., Menczer, F., Flammrru, A. (2013), "The Digital Evolution of Occupy Wall Street", *Plos One*, Volume 8, Issue 5.

Curran, J. (2012), *Misunderstanding the Internet* (1st Edition), New York: Routledge.

Çaha, Ö. (2007), *Aşkın Devletten Sivil Topluma* (3. Baskı), İstanbul: Plato Yayınları.

Çaha, Ö. (2011), "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları ve Sivil Toplum", Yayla A., Şahin B. (Ed.), *Türkiye'de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Ve Demokrasi*, Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Derneği.

Çetin, M., Özgiden, H. (2013), "Dijital Kültür Sürecinde Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenlerin Twitter Kullanım Davranışları Üzerine Bir Araştırma", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1).

Çoban, B. (Ed.), (2014), *Sosyal Medya D\Evrimi*, İstanbul: Su Yayınevi.

Dondurucu, Z. (2016), "Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medya Üzerinden Halkla İlişkiler Çalışmaları: Haytap Örneği", Özçetin B., Sözeri C., Sayımer İ., Inceoğlu İ., Ögün Emre P., Çomu T. (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre Kitabı*, İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği.

Earl, J., Kimport, K. (2011), *Digitally Enabled Social Change-Activism in the Internet Age*, London: Massachusetts Institute of Technology.

Engin, B. (2011), *Yeni Medya ve Sosyal Hareketler, Cesur Yeni Medya – Wikileaks ve 2011 Arap İsyamları Üzerine Tartışmalar* (Der. Binark, M., Fidaner, B.), İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği.

Engin, Y. (2002), *Sendikacılık, Sivil Toplum ve Yeni Duruşlar*, Ankara: Öz-İplik İş Sendikası Eğitim Yayınları.

George, J.J., Leidner, D.E. (2019), "From Clicktivism to Hacktivism: Understanding Digital Activism", *Information and Organization Journal*, Volume 29, Issue 3.

doi: 10.1016/j.infoandorg.2019.04.001.

Gerbaudo, P. (2012), *Tweets and the Streets*, London: Pluto Press.

Gerbaudo, P. (2017), "From Cyber-Autonomism To Cyber-Populism: An Ideological History Of Digital Activism", *Triplec: Communication, Capitalism & Critique*, 15.2.

Göker, G. (2016). "Yeni Medya Okuryazarlığının Yeni Toplumsal Hareketler için Sağladığı Olanaklar ve Sınırlılıkları", Özçetin B., Sözeri C., Sayımer İ., İnceoğlu İ., Öğün Emre P., Çomu T. (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre Kitabı*, İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği.

Gündüz, U. (2013), "Toplumsal Hareketler, Sivil İtaatsizlik ve Sosyal Medya Yansımaları", Büyükaslan, A., Kırık, A. (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları - I*, Konya: Çizgi Kitabevi.

Howard, P. (2017), "Report on Digital Activism and Non-Violent Conflict", *Digital Activism Research Project*, <http://digital-activism.org/2013/11/report-on-digital-activism-and-non-violent-conflict>.

İnceoğlu, Y., Çoban, S. (2015), *İnternet ve Sokak*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İstanbul Bilgi Üniversitesi (2019), "Türkiye’de Gönüllülük Araştırması 2019", *Türkiye’de Gönüllülük: Katılım, Koşullar ve Hukuk Konferansı*.

Jefkins, H. (2006), *Convergence Culture Where Old and New Media Collide*. New York, London: New York University.

Jordan, T. (2002), *Activism! Direct Action, Hactivism and the Future of Society*. London: Reaktion Books.

Jordan, T., Taylor, P. (2004), *Hactivism and Cyberwars: Rebels With a Cause?* London: Routledge.

Joyce, M. (Ed.), (2010), *Digital Activism Decoded The New Mechanics of Change*. New York: International Debate Education Association.

Karabulut, B. (2015), "Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 21.

Karagöz, K. (2013), "Yeni Medya Çağında Dönüşen Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri", *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, No:1.

Karatzogianni, A. (2015), *Firebrand Waves of Digital Activism 1994–2014* (1st Edition), United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Karayel Bilbil, E., Polat, A. (2021), "Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarında Gerçekleştirilen İletişim Faaliyetleri", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 14(1).

Kiraz, S., Kestel, S. (2017), "Kadınların Madun Sorunsalı ve Bir Alternatif Olarak Yeni Medyada Dijital Aktivizm: Change.Org", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (53).

Koffel, C. (2003), "Globalisation of Youth Activism and Human Rights", Arvanitakis, J. (Ed.), *Highly Affected. Rarely Considered: The International Youth Parliament Commission's Report on the Impacts of Globalisation on Young People*. Surry Hills, NSW: Oxfam Community Aid Abroad.

Kuşay, Y. (2010), "Sosyal Medyanın Gücü ve Uygulama Örnekleri", Aydoğan F., Akyüz A. (Ed.), *İkinci Medya Çağında İnternet*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Leizerov, S. (2000), "Privacy Advocacy Groups Versus Intel-A Case Study of How Social Movements Are Tactically Using the Internet to Fight Corporations", *Social Science Computer Review*, Vol. XVIII, Issue 4, 2000.

Martin, B. (2007), "Activism, Social and Political" Anderson, G. L. Herr, K. G. (Ed), *Encyclopedia of Activism and Social Justice*, Sage Publications.

McGann, J., Johnstone, J. (2006), "The Power Shift and the NGO Credibility Crisis", *The International Journal of Not-for-Profit Law*, 8 (2).

Morozov, E. (2011), *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*. New York: Public Affairs.

Morozov, E. (2017), "Facebook ve Twitter Sadece Devrimcilerin Gittiği Yerlerdir", *Yeni Medya Kuramları*, Aydoğan F. (Ed.), (Çev. Y. Göksün), İstanbul: Der Yayınları.

Murdock, G. (2013), "Following the Money: WikiLeaks and the Political Economy of Disclosure", Brevini B., Hintz A., McCurdy P. (Ed.), *Beyond WikiLeaks* (1st Edition): New York, Palgrave Macmillan.

Naim, M. (2007), "What Is a Gongo?" <https://foreignpolicy.com/2009/10/13/what-is-a-gongo/> adresinden alındı.

Neumayer, C., Svensson, J. (2014), "Activism and Radical Politics in The Digital Age: Towards a Typology", *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, Vol.XXII, Issue 2, 2014.

Paker, H. (2012), "Çevre Rejimleri ve Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü: Akdeniz’de Sürdürülebilirlik", *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, C.XX, Sayı 1.

Palfrey, J., Gasser, U. (2008), *Born Digital-Understanding The First Generation of Digital Natives*. New York: Basic Books.

Aytaş, M., Parsa A. (2014), "Yeni Gerçeklik: Dijital Yerliler ve Göçmenlerle 21.Yüzyıl Okuryazarlığında Birleşmek", Vural, Z.B.A. (Ed.), *Dijital Panorama: Bilgi İletişim Teknolojilerinde Son Gündem* (1. Baskı), Ankara: Ütopya Yayınları.

Paul, A. (2000), *NGOs and Global Policy-Making*, <https://archive.globalpolicy.org/component/content/article/177-un/31611-ngos-and-global-policy-making.html> adresinden alındı.

Prensky, M. (2001), "Digital Natives, Digital Immigrants Part 1", *On the Horizon*, 9(5).

Sabancı, A. (2013), "Hackerlara Bir Karşı Kültür Olarak Bakmak", *Hack Kültürü ve Hacktivizm: Yeni Bir Siyaset Biçimi*, İstanbul: Alternatif Bilişim.

Sert, N. (2016), "Aktivizmin Kavramsal Gelişimsel ve Araçsal Açıdan İncelenmesi", Sert, N. Y. (Ed.), *Aktivizm Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü*, İstanbul: Değişim Yayınları.

Sungur, S. (2017), "15 Temmuz Darbe Kalkışmasının Engellenmesinde Sosyal Medyanın Rolü", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (47).

Şahinoğlu, M. (2020), "Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Dış Politikaya Etkisi: İnsani Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) Özelinde İnsani Yardım Kuruluşları Örneği", Doktora Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tani, E. (2018). Yeni Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm: Çevreci Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Teegen, H., Jonathan, P., Vachani, S. (2004), "The Importance of Nongovernmental Organizations (NGOs) in Global Governance and Value Creation: An International Business Research Agenda", *Journal of International Business Studies*, 35 (6).

Tekeli, İ. (2002), "Sivil Toplum Kuruluşları Yerel Yönetimler ve Yerelleşmenin İç İçeliği", Çakmak A. (Ed.), *Sivil Toplum Kuruluşları Yerelleşme Ve Yerel Yönetimler*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.

Tonta, Y. (2009), "Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 23(4).

Torvalds, L. (2005), "*Hacker'lık Dürtüsü Nereden Gelir? Öteki Adıyla Linus Yasası*", Hacker Etiği. (Çev. Ş. Kaptan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tosun, G. (2001), *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi; Türkiye Örneği* (1. Baskı), İstanbul: Alfa Yayınları.

Tsui, L. (2005), "The Coming Colonization of Hong Kong Cyberspace; Government Responses to the Use of New Technologies by the Umbrella Movement", *Chinese Journal of Communication*.

Turhan, D. (2016), "Bilgi Toplumu Kavramı Çerçevesinde Dijital Yerliler ve Dijital Aktivizm", Doktora Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Valenzuela, S. (2013), "Unpacking the Use of Social Media for Protest Behaviour: The Roles of Information, Opinion Expression and Activism", *American Behavioral Scientist*, No: 57.

Yang, G. (2019), "Online Activism", *Journal of Democracy*, Vol.XX, Number 3.

Yıldırım, İ. (2004), *Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim* (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yegen C. (2013), "Demokratik ve Yeni Bir Kamusal Alan Olarak Sosyal Medya", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, No: 2.

Yegen, C. (2014). "Dijital Aktivizmin Bir Türü Olarak Hacktivizm ve Redhack", *E- Journal of Intermedia*, 1 (1).

Yıldırım, A, Şimşek, H. (2021), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, B., DüNDAR, G., Oskay, T. (2015), "Dijital Ortamda Aktivizm: Online İmza Kampanyalarına Katılım Davranışlarının İncelenmesi", *E-Journal of Intermedia*, 2 (2).

20.08.2022 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr> adresinden alındı.

20.07.2022 tarihinde <https://en.reset.org/knowledge/digital-and-online-activism> adresinden alındı.

25.07.2022 tarihinde <http://static1.businessinsider.com/image/55b6aba1371d22dd2e8b927c-1200> adresinden alındı.

25.07.2022 tarihinde 1080/bi_graphics_digital-technologies-reach.png adresinden alındı.

EKLER

Ek 1: STK'larla Yapılan Mülakat Çalışmasında Kullanılan Görüşme Formu

Araştırma Problemi:

Dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri nelerdir?

Araştırma Soruları:

1. *Dijital yerliler dijital aktivizm eylemlerinde bulunuyorlar mı?*
2. *Dijital yerliler fiziki dayanışmanın yoğun bulunduğu STK'larda yer alıyor mu?*
3. *Dijital aktivizm fiziki dayanışmanın ve sokak hareketlerinin gücünü etkiliyor mu?*
4. *Dijital yerliler için dijital mecralarda gerçekleştirilen aktivizm yeterli midir?*
5. *Dijital aktivizm ile ortaya koyulan talepler sonuca ulaştırılmakta mıdır?*

STK:

Tarih:

Görüşmeci: Almina Aksucu

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Almina Aksucu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Başlığı “**Dijital Yerlilerin Dijital Aktivizm Eğilimlerine İlişkin Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma**” olan tez çalışmam için bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu kapsamda Sivil Toplum Kuruluşlarının hem dijital aktivizme hem de dijital yerlilerin aktivizm tercihlerine bakış açılarını konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, Sivil Toplum Kuruluşlarında çalışan yetkili bireylerin deneyimlerinden ve görüşlerinden faydalananarak ele alınan soruları tüm boyutları ile değerlendirmek olacaktır.

- Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, hem ilgili konunun daha iyi anlaşılmasına hem de bundan sonra yapılacak araştırmaların niteliğinin artırılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin düşüncelerinizi, önerilerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.
- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü araştırma kapsamında kullanılmak üzere gizlidir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin kimliklerini dilerlerse rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

- Görüşmeyi izin verirseniz verileri doğru işlemek adına kaydetmek istiyorum, bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.
- Bu görüşme tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Dilediğinizde görüşmeyi sonlandırabilirsiniz.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Dijital mecralarda farklı biçimlerde ortaya çıkan dijital aktivizm fiziki anlamda dayanışmanın etkisini ve gücünü etkiliyor mu?
2. Dijital mecralar STK'lar için olumlu/olumsuz ne anlam ifade etmektedir?
3. Dijital aktivizm aracılığı ile ortaya koyulan taleplerin STK'lar tarafından sonuca ulaştırılmakta mıdır?
4. STK'lara her türlü mecradan sağlanan desteğin niteliğine ve niceliğine baktığınızda ne gibi kuşak farklılıkları var?
5. Dijital dünyanın içine doğan dijital yerliler, fiziki eylem ve faaliyetlere (gönüllülük vb.) dahil oluyorlar mı?
6. Dijital aktivizm/sokak hareketleri arasındaki ilişkinin dijital yerliler açısından nasıl ilerleyeceğini düşünüyorsunuz?
7. Diğer görüş, öneri ve düşünceleriniz nelerdir?

Ek 2: Odak Grup Çalışmasında Kullanılan Görüşme Formu

Araştırma Problemi:

Dijital yerlilerin aktivizm eğilimleri nelerdir?

Araştırma Soruları:

6. *Dijital yerliler dijital aktivizm eylemlerinde bulunuyorlar mı?*
7. *Dijital yerliler fiziki dayanışmanın yoğun bulunduğu STK'larda yer alıyor mu?*
8. *Dijital aktivizm fiziki dayanışmanın ve sokak hareketlerinin gücünü etkiliyor mu?*
9. *Dijital yerliler için dijital mecralarda gerçekleştirilen aktivizm yeterli midir?*

Odak Grup Çalışması

Tarih: 7 Ağustos 2022, 10.00-12.00

Moderatör: Almina Aksucu

GİRİŞ

Araştırma amacı hakkında 7 kişiden oluşan gruba bilgi verildi. Sorularda yer alan tüm kavramlar katılımcılara aktarıldı. Katılımcılara tartışma sürecine ilişkin bazı temel ve uyulması gereken kurallar açıklandı (kaydın temiz gerçekleşebilmesi için teker teker konuşulması, katılımcı bireylerin birbirinin söz hakkına saygı duyması ve benzeri), görüşmenin yaklaşık 2 saat sürebileceği tekrarlandı. Bireylerin ses kaydı alınması ve aktardıklarının çalışmada kullanılması konularında rızaları alındı.

- Lütfen isminizi söyleyip kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

GÖRÜŞME SORULARI

1. Dijital Aktivizm eylemlerinde bulunuyor musunuz? (Bir probleme ait gönderileri dijital mecralarda yeniden paylaşmak, internette yorum/gönderi paylaşmak, ilgili hashtagleri kullanmak(#), imza kampanyalarına katılmak ve benzeri)
2. Sizce dijital mecralarda farklı biçimlerde ortaya çıkan dijital aktivizm fiziki anlamda dayanışmanın etkisini ve gücünü etkiliyor mu?
3. Herhangi bir sivil toplum kuruluşunda aktif olarak görev alıyor veya sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği eylem, etkinlik ve gösterilere katılıyor musunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.
4. STK'ların dijital mecralardaki varlığı eylemlerinizi olumlu/olumsuz etkiliyor mu?

5. Dijital aktivizm aracılığı ile ortaya koyulan taleplerin STK'lar tarafından sonuca ulaştırıldığını düşünüyor musunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.
6. Dijital aktivizm/sokak aktivizmi arasındaki ilişkinin dijital yerliler açısından nasıl ilerleyeceğini düşünüyorsunuz?
7. Diğer görüş, öneri ve düşünceleriniz nelerdir?

